



JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Fredrika Svensson

Brottslighet i skymundan

En undersökning av kvinnors våld mot män och domstolens bedömning därav i
ett genusrättsvetenskapligt perspektiv

JURM02

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Helén Örnemark Hansen

Termin: VT17

Innehåll

SUMMARY.....	s. 1
SAMMANFATTNING.....	s. 2
FÖRORD.....	s. 3
FÖRKORTNINGAR.....	s. 4
1. INLEDNING.....	s. 5
1.1. Bakgrund.....	s. 5
1.2. Syfte och frågeställningar.....	s. 6
1.3. Teoretiska utgångspunkter.....	s. 7
1.4. Metod.....	s. 9
1.5. Avgränsningar.....	s. 9
1.6. Material och forskningsläge.....	s. 11
1.7. Disposition.....	s. 13
2. LIKA INFÖR LAGEN?.....	s. 14
2.1. Den könsneutrala straffrätten.....	s. 14
2.2. Jämlikhet och jämställdhet.....	s. 15
3. FRIDSKRÄNKNINGSBROTTE.....	s. 16
3.1. Fridskränkningens konstruktion.....	s. 16
3.2. Grov fridskränkning.....	s. 19
3.3. Grov kvinnofridskränkning.....	s. 19
3.4. Avslutande kommentar.....	s. 20
4. FORSKNING OM VÅLD.....	s. 21
4.1. De två könen våldsutsatthet.....	s. 21
4.2. Partnervåld.....	s. 22
4.3. Den mansdominerade maktstrukturens baksida.....	s. 24
5. RÄTTSFALLSTUDIE.....	s. 25
5.1. Grov fridskränkning.....	s. 25
5.1.1. Västmanlands tingsrätt mål nr B 2140–05 – Hundkopplet.....	s. 26
5.1.2. Västmanlands tingsrätt mål nr B 5075–06 – Inlåst.....	s. 27
5.1.3. Svea hovrätt mål nr B 6432–10 – Golvmoppen.....	s. 28
5.1.4. Svea hovrätt mål nr B 7979–11 – Kränkningar per telefon.....	s. 29
5.1.5. Nyköpings tingsrätt mål nr B 2294–11 – Berusad.....	s. 29
5.1.6. Hovrätten för Nedre Norrland mål nr B 1269–11 – Gräv upp dem.....	s. 30
5.1.7. Svea hovrätt mål nr B 8702–12 – Nödvarn mot nödvärn.....	s. 31

5.1.8.	Svea hovrätt mål nr B 337–13 – Knivkasterskan.....	s. 32
5.1.9.	Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2663–13 – Borderline.....	s. 33
5.1.10.	Svea hovrätt mål nr B 9723–13 – Klockan tickar.....	s. 34
5.1.11.	Svea hovrätt mål nr B 11762–14 – Sömlös pensionär.....	s. 35
5.1.12.	Svea hovrätt mål nr B 4898–15 – Kontaktförbud.....	s. 36
5.1.13.	Svea hovrätt mål nr B 7049–15 – Världens finaste tjej.....	s. 37
5.1.14.	Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2226–15 – Slag med plastleksak.....	s. 38
5.1.15.	Svea hovrätt mål nr B 1710–16 – Nödvarn?.....	s. 39
5.1.16.	Göta hovrätt mål nr B 943–16 – Sårat rovdjur.....	s. 40
5.2.	Grov kvinnofridskränkning.....	s. 41
5.2.1.	Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 2922–11 – Machete.....	s. 41
5.2.2.	Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 3211–11 – Soprummet som skyddsrum.....	s. 42
5.2.3.	Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4052–11-Ammande mamma.....	s. 43
5.2.4.	Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4672–11 - Slag med tillhygge.....	s. 44
5.2.5.	Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 1281–12 – Vårdnadstvist.....	s. 45
5.2.6.	Svea hovrätt mål nr B 2542–12 – Brottsoffret bråkar.....	s. 46
5.2.7.	Svea Hovrätt mål nr B 8902–12 - Neurologisk funktionshinder.....	s. 47
5.2.8.	Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1375–16 – Benbrytaren.....	s. 48
5.2.9.	Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 929–16 – Ett enda slag.....	s. 49
5.2.10.	Svea hovrätt mål nr B 6273–16 – Översittare.....	s. 50
5.2.11.	Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3178–16 – Det var en olyckshändelse.....	s. 51
5.2.12.	Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1897–16 – Falskt vittnesmål.....	s. 52
5.2.13.	Svea hovrätt mål nr B 6444–16 – Inga vittnen.....	s. 53
5.2.14.	Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3892–16 – Utvisning.....	s. 54
5.2.15.	Svea hovrätt mål nr B 8574–16 – Fysiskt svagare.....	s. 54
5.2.16.	Svea hovrätt mål nr B 452–17 – Droppfinger.....	s. 55
5.3	Rättsfallsjämförelse.....	s. 56
5.4	Avslutande kommentar.....	s. 62
6.	ANALYS.....	s. 63
6.1.	Rättsfallsanalys.....	s. 63
6.2.	Jämställdhetsfrämjande särreglering.....	s. 68
6.3.	Slutsatser.....	s. 70
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	s. 73
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING.....	s. 76
	BILAGA 1.....	s. 78
	BILAGA 2.....	s. 79

Summary

Criminal law is gender neutral in its written construction, but there are exceptions. One of those exceptions is *gross violation of women's integrity*. Its sibling provision is called *gross violation of integrity*, which is gender neutral. The difference between the two provisions is that the relation of the perpetrator and the victim in *gross violation of women's integrity* is predetermined in terms of gender and has a requirement of previous or present cohabitation. The two provisions are otherwise the same in its requirements and in its range of punishment. The constitution states that everyone is equal in the eyes of the law and thus the law should be gender neutral. It is however possible to make an exception if the exception is motivated as an equality measure, which *gross violation of women's integrity* is. The intention of the provision *gross violation of women's integrity* is to show women's vulnerable situation in close relation violence caused by the male-dominated power structure in society and the misconception of women's inferiority. However, during the last few years, research and statistics has showed that men are victims to close relation violence almost as much as women are. The difference lies in that the violence the women suffer is a graver violence. This dissertation argues in the analysis that if the male-dominated power structure dissolves then the gender dictated provision *gross violation of women's integrity* should also dissolve. Since the reason for its necessity would have ceased to exist.

The dissertation's case study contains 32 cases where half of them are cases of *gross violation of integrity* with a female perpetrator and her male partner as a victim and the other half consists of *gross violation of women's integrity*. A comparison of some cases will show and indicate that female perpetrators are treated more leniently and receive a less serious sentence than male perpetrators. In the case *Hit by plastic toy (Slag med plastleksak)* for example the female perpetrator was sentenced to the minimum sentence for six cases of assault, two cases of damages and two cases of unlawful threat. In the case of *Mallet finger (Droppfinger)* the male perpetrator was sentenced to prison for ten months, more than the minimum sentence, for four cases of assault. It is, however, not possible to conclude that female perpetrators always receive a more beneficial treatment in the crime of *gross violation of integrity*. There are cases that indicates the direct opposite, for example the case *Self-defence? (Nödvärn?)*. The court's assessment and ruling in the cases are far from coherent in the case study but the lack of coherency is not derived from, at least not solely, the perpetrator's gender.

Sammanfattning

Straffrättens lagtext är könsneutral, men inte utan undantag. Ett undantag är grov kvinnofridskränkning som tillsammans med grov fridskränkning stadgas i BrB 4 kap. 4a §. Skillnaden mellan fridskränkingsbrotten är att grov kvinnofridskränkning har ett förbestämt könskrav på gärningspersonen och brottsoffret samt ställer krav på deras relation. Gärningspersonen, en man, och brottsoffret, en kvinna, skall bo eller ha bott tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. I övrigt gäller samma straffskala, samma krav på upprepade gärningar och samma krav på gärningarnas natur. I RF 1 kap. 9 § stadgas principen om lika inför lagen, att personer, oberoende av exempelvis deras kön skall behandlas jämlikt. Lagtext skall således vara könsneutral. Ett undantag från likhet inför lagen kan godtas om undantaget istället syftar till att främja jämställdhet. Grov kvinnofridskränkning motiveras av just det. Avsikten med grov kvinnofridskränkning var och är att lyfta kvinnors utsatta situation som orsakats av den mansdominerade maktstrukturen i samhället där mäns våld mot kvinnor anses till stor del bero på föreställningen om kvinnans underställda situation. Under de senaste åren har forskning och statistik lyft fram resultat som tyder på att män är nästintill lika utsatta för våld i relationer, med skillnaden att kvinnor är utsatta för grövre våld. Uppsatsens analys argumenterar för att upphörandet av den mansdominerade maktstrukturen bör medföra upphörandet av grov kvinnofridskränkning.

Uppsatsens rättsfallsstudie består av 32 rättsfall, hälften är fall om grov fridskränkning där en kvinnlig gärningsperson har brukat våld mot sin manlige partner och den andra hälften består av fall om grov kvinnofridskränkning. Rättsfallen utgör underlag för en rättsfallsjämförelse huruvida en gärningsperson samt deras våld bedöms annorlunda av domstol med anledning av deras kön. Vid en jämförelse av vissa rättsfall kan det framstå som att en kvinnlig gärningsperson har erhållit lindrigare straff och en mer gynnsam behandling än en manlig gärningsperson. Exempelvis erhöll den kvinnliga gärningspersonen i *Slag med plastleksak* minimistraflet för sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. I rättsfallet *Droppfinger* erhöll den manlige gärningspersonen tio månader i fängelse, mer än minimistraflet, för fyra fall av misshandel av normalgraden. Det är däremot inte möjligt att dra en slutsats om att kvinnliga gärningspersoner alltid gynnas inom grov fridskränkning. Det finns rättsfall i studien som visar på raka motsatsen, exempelvis rättsfallet *Nödvärn?*. Domstolens bedömningar av rättsfallen är långt ifrån enhetliga eller konsekventa men bristen på enhetlighet beror utifrån rättsfallen inte, åtminstone inte enbart, på kön.

Förord

Först vill jag rikta ett oändligt tack till Malou Andersson som var villig att ta sig tid till att diskutera uppsatsens ämne och bidrog med stor hjälp i sökandet av rättsfall. Fall om grov fridskränkning som var tvungna att beröra en kvinnlig gärningsperson och ett manligt brottsoffer som bor eller har bott tillsammans i ett äktenskapsliknande förhållande. Mängden rättsfall som överensstämmer med dessa kriterier är försvinnande få.

Sedan vill jag tacka mina kära samstuderande exjobbare som gjort det betydligt enklare att dra sig till Juridicum dag efter dag.

Ett stort tack vill jag även ge Sara Ericsson som korrekturläste min uppsats frenetiskt, förvisso mutad av en utfästelse om fika, men ändock. Ett annat tack skall även riktas till min rumskompis, och nästintill familjemedlem, Sarah Göbel. Jag vill inte ens tänka på vad hon har fått stå ut med.

Sist men inte minst vill jag tacka min handledare Helén Örnemark Hansen för allt stöd och all vägledning genom examensskrivandet.

Förkortningar

BrB – Brottsbalken (1962:700)

BRÅ – Brottsförebyggande rådet

FN – Förenta nationerna

HD – Högsta domstolen

HovR – Hovrätt

NCK – Nationellt centrum för kvinnofrid

NJA – Nytt juridiskt arkiv

Prop. – Proposition

RF – Regeringsformen (1974:152)

SOU – Statens offentliga utredningar

TR – Tingsrätt

WHO – Världshälsoorganisationen

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Likhet inför lagen, jämlikhet, är en grundläggande princip som stadgas i regeringsformens (RF) 1 kap. 9§. Principen innebär bland annat att man inte skall särbehandla de olika könen och att män och kvinnor skall åtnjuta samma rättigheter och skyldigheter, alltså en princip om likabehandling.¹ Likhet inför lagen gäller all lagstiftning, inkluderat straffrätten som således är könsneutral.² Det finns emellertid undantag. 2016 publicerade Malou Andersson sin avhandling om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, i vilken hon undersöker fridskränkningens konstruktion och hur konstruktionen står i relation till den lagstiftningsteknik som normalt används inom straffrätten.³ Fridskränkningens brott som förutom att se till de enskilda handlingarna även är konstruerade att se till och beakta handlingarnas kontext. Flera enskilda brottsliga gärningar kan alltså ses i ljuset av varandra.⁴ Vad M. Andersson inte aktivt undersökte var fridskränkningens köns specifika särreglering.⁵ Grov kvinnofridskränkning är nämligen ett undantag från den könsneutrala straffrätten. Brotsrubriceringen särreglerar könen genom att i lagtexten reglera att grov kvinnofridskränkning endast kan utdömas om gärningspersonen är en man och brottsoffret är en kvinna.⁶ Detta undantag från likabehandlingsprincipen motiverades av att mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem och ett uttryck för ojämställdhet mellan könen.⁷ För att uppnå jämställdhet mellan könen valde lagstiftaren att införa en särreglerande brotsrubricering som skulle lyfta och synliggöra kvinnors utsatta situation.⁸ Inom straffrätten är brotten normalt inte konstruerade utifrån vem som är gärningsperson och vem som är brottsoffer, utan en bestämmelse gäller för alla konstellationer av gärningspersoner och brottsoffer.⁹ Enligt lagstiftaren gav inte en neutral brottsbestämmelse tillräckligt skydd för de kvinnor som utsätts för våld av sin manliga partner, utan en könsreglerad brottsbestämmelse bedömdes nödvändig och brottet grov kvinnofridskränkning infördes.

¹ Gunnarsson & Svensson, s. 19.

² Burman, 2004/05, s. 140. Se även Gunnarsson & Svensson, s. 19.

³ M. Andersson, s. 26.

⁴ M. Andersson, s. 29.

⁵ M. Andersson, s. 26 ff.

⁶ BrB 4 kap 4a § 2 st.

⁷ U. Andersson, Svensson (red.), s. 408.

⁸ Prop. 1997/98:55 s. 21.

⁹ Andra undantag är barnadråp samt våldtäkt mot barn, BrB 3 kap. 3§ samt 6 kap. 4§.

Under de senaste åren har fokus börjat riktas mot kvinnors våld mot män, alltså mot männens utsatta situation. Det har publicerats forskningsarbeten och nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har gett ut publikationer om mäns utsatthet för våld både utanför och inom nära relationer.¹⁰ Studier och statistik har visat att män utsätts för våld från närstående, från sin partner, i ungefär samma utsträckning som kvinnor. Det finns däremot en viss skillnad i vilken typ av våld som männen och kvinnorna utsätts för.¹¹ Kunskapen om att män är nästan lika utsatta för våld av sin partner som kvinnor fick mig att ifrågasätta behovet av att ha två rubriceringar av fridskränkingsbrotten. En rubricering om mäns våld och kränkningar mot kvinnor i äktenskapsliknande förhållanden och en rubricering för våld och kränkning i andra närståendekonstellationer. Grov fridskränkning kan vara allt från våld och kränkningar mot barn av förälder, mot förälder av barn, mot man av kvinna, mot kvinna av man men utanför ett äktenskapsliknande förhållande, mot kvinna av man inom ett äktenskapliknande förhållande men där de två inte bor eller har bott tillsammans. Grov fridskränkning liknar nästintill en slasktratt jämfört med grov kvinnofridskränkning som behandlar en specifik målgrupp av gärningspersoner och brottsoffer. Varför finns denna särreglering och är den fortfarande motiverad? Är det enbart en särreglering i rubricering eller bedöms mäns våld mot kvinnor annorlunda av domstolen än kvinnors våld mot män? Dessa frågor gav mig mitt uppsatsämne och resulterade till slut i den här uppsatsen

1.2. Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att utreda huruvida en gärningspersons kön påverkar domstolens bedömning av våld i äktenskapsliknande förhållanden. Kvinnors våld mot män jämförs således med mäns våld mot kvinnor i äktenskapsliknande förhållanden. Det som undersöks är bland annat i vilken utsträckning män och kvinnor döms för fridskränkingsbrott, vilken påföljd de får samt vad påföljden motsvarar. Lagtexten till fridskränkingsbrotten återfinns i bilaga 1.

Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är brottsrubriceringar som enbart skiljer sig åt gällande vilket kön gärningspersonen och brottsoffret tillhör. Annars är det samma gärningar och samma straffskala om gäller.¹² Av den anledningen är fridskränkingsbrotten väl lämpade för att utgöra grunden för jämförelsen av våldsbruket mellan könen i

¹⁰ Lövestad & Krantz, *Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden*. Samt Nybergh, Taft & Krantz, *Psychometric properties of the WHO Violence Against Women instrument in a male population-based sample in Sweden*.

¹¹ BRÅ, rapport 2014:8, s. 48.

¹² BrB 4 kap. 4a §.

äktenskapsliknande förhållanden. Huvuddelen av jämförelsen grundas i en rättsfallsstudie där lika många fall av mäns våld mot kvinnor och kvinnors våld mot män behandlas.

Rättsfallsstudien har som syfte att både visa domstolens bedömning av de olika fridskränkningssbrotten och skapar underlag för en jämförelse av våldsbruket och de påföljder domstolen bedömer lämpliga.

För att uppnå uppsatsens syfte har följande frågor besvarats:

- Hur är fridskränkningssbrotten konstruerade?
- Hur motiverades särregleringen av könen i fridskränkningssbrotten? Är motiveringen fortfarande berättigad?
- Hur bedöms våldet av domstolen när den som brukar våldet är en kvinna jämfört med när den som brukar våldet är en man?
- Finns det skillnader i påföljd för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning?
- Är domstolsbedömningen jämlik i de olika fridskränkningssbrotten?

1.3. Teoretiska utgångspunkter

I uppsatsen kommer två olika teorier användas för att ge förståelse om varför grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är konstruerade som de är, samt för att kunna ge en välgrundad analys av uppsatsens syfte. De olika teorierna är principen om likabehandling och ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Varför det är nödvändigt att ha med båda förklaras nedan. Jämlikhet och jämställdhet behandlas även mer utförligt i kap. 2.2.

Regeringsformen stadgar att inför domstolen skall alla vara lika inför lagen.¹³ Bestämmelsen ger uttryck för likabehandlingsprincipen. Gällande utformningen av lagen innebär principen att lagtexten skall vara könsneutral för att ge män och kvinnor lika rättigheter och skyldigheter.¹⁴ Grundprincipen är alltså att i lagstiftningen skall de olika könen inte särbehandlas, men det finns undantag.¹⁵ I likabehandlingsprincipen ingår även den formella jämställdhetsprincipen.¹⁶ Jämlikhet och jämställdhet är begrepp som för många betyder samma sak. Så är emellertid inte fallet.¹⁷ Jämställdhet, till skillnad från jämlikhet som innebär

¹³ RF 1 kap. 9§.

¹⁴ Gunnarsson & Svensson, s. 19.

¹⁵ Prop. 1975/76:209, s. 41.

¹⁶ Gunnarsson & Svensson, s. 19.

¹⁷ Schömer, s. 24.

att alla är lika inför lagen och att alla har samma värde, handlar istället om förhållandet mellan män och kvinnor.¹⁸ En lagstiftning med en könsneutral utformning, där män och kvinnor har samma rättigheter enligt likabehandlingsprincipen, leder inte alltid till reell jämställdhet.¹⁹ För att uppnå reell jämställdhet är det tillåtet att besluta om regler som behandlar män och kvinnor olika om reglerna har som mål att gynna jämställdheten i det långa loppet.²⁰

Genusrättsvetenskapen ifrågasätter huruvida en könsneutral applicering av lagen resulterar i jämställdhet i praktiken.²¹ Det genusrättsvetenskapliga perspektivet ser till samhällets struktur och vilka faktiska olikheter och ojämställdheter som existerar i samhället och applicerar den kunskapen vid en analys av rätten.²² Genusrättsvetenskapen ser jämställdhet som ett rättsligt värde och målsättningen inom genusrättsvetenskapen anses ofta vara faktisk jämställdhet i samhället.²³ Målet är alltså att jämställdhet inte skall vara enbart formellt utan även reellt. Eftersom verkligheten inte är jämställd kan den könsneutrala rätten således få olika konsekvenser beroende på vilket kön man tillhör.²⁴ Verkligheten är emellertid inte konstant, utan är alltid under förändring. Vilket innebär att den sociala konstruktionen gällande kön förändras i takt med samhällets utveckling.²⁵

Samtidigt är grundprincipen i den svenska rätten en könsneutral lagstiftning och att alla skall behandlas lika inför lagen, att alla är jämlika.²⁶ Jämställdhet, som är målet i genusrättsvetenskapen,²⁷ ingår även i principen om likabehandling.²⁸ Så trots att de två begreppen inte alltid går hand i hand,²⁹ hör de ihop. För att adekvat uppnå uppsatsens syfte kommer jämlikhet och jämställdhet tillsammans bilda ett begreppspar som kommer att appliceras på uppsatsen genom ett genusrättsvetenskapligt perspektiv.

Det genusrättsvetenskapliga perspektivet är relevant för uppsatsen eftersom förhållandet mellan verkligheten och rätten är essentiellt inom genusrättsvetenskapen.³⁰ Med det genusrättsvetenskapliga perspektivet kommer uppsatsen kunna sätta fridskränkingsbrotten i

¹⁸ Nationalencyklopedin, jämställdhet.

¹⁹ Gunnarsson & Svensson, s. 188.

²⁰ Prop. 1975/76:209, s. 41.

²¹ Burman, 2007, s. 29 f.

²² Burman, 2007, s. 28.

²³ Burman, Svensson (red.), s. 389.

²⁴ Gunnarsson & Svensson, s. 188.

²⁵ Burman, 2007, s. 41.

²⁶ RF 1 kap. 9 § samt prop. 1975/76:209 s. 41.

²⁷ Burman, Svensson (red.), s. 389.

²⁸ Gunnarsson & Svensson, s. 19.

²⁹ Jämställdhetsfrämjande åtgärder kan skapa en konflikt mot likabehandlingsprincipen, ett exempel är kvotering som syftar till att stödja och förbättra jämställdheten men samtidigt behandlar individer olika. Se prop. 1975/76:209 s. 41.

³⁰ Svensson, Korling & Zamboni (red.), s. 301.

kontext med hur samhället ser ut idag. Perspektivet passar även väl ihop med fridskränkingsbrottens ovanliga karaktär i det att vid tillämpningen av grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning beaktas inte enbart den brottsliga handlingen eller handlingarna, utan även kontexten kring brottet.³¹

1.4. Metod

För att besvara uppsatsens frågeställningar och syfte används den rättsdogmatiska metoden initialt. Den rättsdogmatiska metoden utgår från ett sökande efter svar i de traditionella rättskällorna förarbete, lagstiftning, praxis och doktrin.³² Rättsdogmatisk metod används ofta för att klargöra gällande rätt³³ för en viss lagregel men intresserar sig inte lika mycket för hur den utvalda lagregeln verkligen tillämpas i underrätterna.³⁴ Eftersom en del av uppsatsens syfte är att utreda hur grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning faktiskt bedöms av rättstillämparen krävs det utredning som utgår även från underrätterna. Det material som inte består av de traditionella rättskällorna, som har listats i början av detta avsnitt, kallas oftast för empiriskt material.³⁵ Här inräknas bland annat domar från underinstanserna och statistik.³⁶ Rättskällornas auktoritet är inom rättsdogmatiken avgörande, en analys enligt rättsdogmatisk metod utförs således inte med hjälp av empiriskt material. Därför måste uppsatsen delvis frångå den rättsdogmatiska metoden och även ge rum för den rättsanalytiska metoden.³⁷ De båda metoderna är lika på många sätt men en rättsanalytisk metod syftar inte enbart till att fastställa gällande rätt utan ger även utrymme till att analysera rätten.³⁸ Med den rättsanalytiska metoden ges det möjlighet att analysera det framtagna materialet utifrån värderingar eller olika infallsvinklar.³⁹ Infallsvinklarna för den här uppsatsen är begreppsparet jämlikhet och jämställdhet, samt ett genusrättsvetenskapligt perspektiv.

1.5. Avgränsningar

Uppsatsens syfte är inte att studera all våldsutövning mellan de två könen, utan att studera det våld som sker i nära relationer, specifikt äktenskapsliknande förhållanden. Grov kvinnofridskränkning behandlar mäns våld mot kvinnor som de har eller har haft en

³¹ Gunnarsson & Svenssons. 84.

³² Kleineman, Korling & Zamboni (red.), s. 21 samt se s. 28.

³³ Sandgren, s. 43.

³⁴ Kleineman, Korling & Zamboni (red.), s. 24.

³⁵ Sandgren, s. 49, se även s. 40.

³⁶ Jämför Sandgren, s. 50.

³⁷ Sandgren, s. 43 f.

³⁸ Sandgren, s. 46 f.

³⁹ Sandgren, s. 47.

äktenskapsliknande relation med. Ett annat krav som måste vara uppfyllt för att en mans våld mot sin kvinnliga partner skall rubriceras som grov kvinnofridskränkning är att mannen och kvinnan bor eller har bott tillsammans vid något tillfälle.⁴⁰ För att uppnå balans och skapa bästa möjliga förutsättningar för en våldsjämförelse har jag i min rättsfallsstudie valt ut rättsfall om grov fridskränkning, där kvinnor slår män, som uppfyller samma krav som de specifika krav grov kvinnofridskränkning dikterar.⁴¹ De olika brottsliga gärningarna som kan konstituera ett fridskränkingsbrott är inte enbart våldsbrott, utan även mindre allvarliga sexualbrott, skadegörelsebrott, hot med flera.⁴² Eftersom uppsatsen syftar till att undersöka och jämföra de olika könen våldsanvändning och domstolens bedömning därav kommer fokus att ligga just på våldsbrotten. Begreppet närstående har diskuterats och problematiserats i doktrin och praxis.⁴³ Med anledning av uppsatsens syfte att utreda heterosexuella äktenskapsliknande förhållanden där gärningspersonen och brottsoffret bor eller har bott tillsammans utgör problematiken om vem som anses närstående eller ej inte ett problem. Uppsatsens författare kommer inte heller närmare undersöka samkönade äktenskapsliknande förhållanden eller andra närståendekonstellationer utan kommer enbart kommentera dem något kort.

Uppsatsens syfte är att undersöka och jämföra domstolens bedömningar av de två fridskränkingsbrotten. Med andra ord, syftet är att undersöka rättstillämpningen och inte att utreda gällande rätt. Därför bygger rättsfallsanalysen på underrättsdomar. Författaren till uppsatsen har valt att basera sig främst på hovrättsfall med anledning av att frågan huruvida fridskränkingsbrott föreligger eller ej, har prövats i två instanser i hovrättsdomar medan frågan i tingsrättsdomar enbart har prövats av en instans. I rättsfallsstudien finns det totalt 32 domar. Hälften är rättsfall om grov fridskränkning och den andra hälften är rättsfall om grov kvinnofridskränkning. Gemensamt för domarna är att gärningspersonen måste vara åtalad för ett fridskränkingsbrott. Det är däremot inte nödvändigt att gärningspersonen dömdes för fridskränkingsbrott. Skälet därtill är att det är av intresse att se var domstolen drar gränsen för vad som är att bedöma som fridskränkingsbrott.

⁴⁰ BrB 4 kap 4a § 2 st.

⁴¹ Kraven gällande att gärningspersonen och brottsoffret har eller har haft en äktenskapsliknande relation samt bor eller har bott tillsammans.

⁴² BrB 4 kap. 4a §.

⁴³ Se exempelvis Burman, 2004/05.

1.6. Material och forskningsläge

Eftersom uppsatsens författare bland annat använder sig av en rättsdogmatisk metod innebär det att traditionella rättskällor såsom förarbeten, lagrum, praxis och doktrin har använts i uppsatsen. Bland annat har prop. 1997/98:55 om kvinnofrid varit viktig för att utröna syftet och tankarna kring införandet av fridskränkingsbrotten. Med anledning av uppsatsens syfte att även undersöka rättstillämpningen av grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning har empiriskt underlag såsom underrättsdomar och statistik använts.⁴⁴ Statistiken från BRÅ och NCK kommer från de senaste publikationerna. Det hade dock varit önskvärt med nyare publiceringar då NCK exempelvis gav ut sin senaste rapport om mäns våldsutsatthet 2011.⁴⁵

Trots forskning som visar att män är ungefärligt lika utsatta för våld inom äktenskapsliknande förhållande som kvinnor, har sökningen efter domar om grov fridskränkning där kvinnor slår män i äktenskapsliknande förhållanden, varit svåra att uppdaga. En av anledningarna därtill är att domarna som faller under rubriceringen grov fridskränkning rymmer en mängd olika konstellationer av gärningspersoner och brottsoffer. Till skillnad från grov kvinnofridskränkning där gärningspersons- och brottsofferskonstellationen och deras relation dem emellan är förutbestämd. Skillnaden innebär att man måste läsa igenom varje dom om grov fridskränkning för att se om domen uppfyller uppsatsens kriterier om vilket kön gärningspersonen och brottsoffret tillhör samt vilken relation de har. För att ge en uppfattning om frekvensen av tillämpliga rättsfall så dök det upp ett brukbart rättsfall på 100 andra obrukbara rättsfall. Förutom de rättsfall som uppdagades efter en hel del grävning i datorbaser såsom Infotorg och Karnov, tillhandahöll Malou Andersson en rättsfallslista med kvinnliga gärningspersoner och manliga brottsoffer. Av alla uppdagade domar valdes 16 stycken ut. Domar där bevisföringen inte var tillräcklig valdes bort med den enkla anledningen att det för uppsatsens syfte krävs att domstolen har kunnat göra en bedömning i fallen för att senare kunna jämföra domstolens bedömningar. En annan aspekt som har begränsat rättsfallsmaterialet är den varierande kvalitén i de olika rättsfallen. Det förekommer att domskälen ibland brister i informationen gällande bakgrunden mellan parterna. Information som krävs för att det skall vara möjligt att undersöka huruvida fallen om grov fridskränkning uppfyller samma förutsättningar som fallen om grov kvinnofridskränkning. Specifikt informationen om vilken relationen gärningspersonen och brottsoffret har eller har haft samt huruvida parterna bor eller vid något tillfälle har bott tillsammans. Lika många fall, 16

⁴⁴ Trolle Önnersfors & Wenander, s. 20.

⁴⁵ Rapporten publicerades 2011 men heter 2010:4.

stycken, om grov kvinnofridskränkning valdes slumpmässigt ut men med ett förbehåll. År 2013 skedde en ändring i straffvärdet för fridskränkingsbrotten och minimistraffet skärptes från sex månader till nio månaders fängelse. Bland domarna om grov kvinnofridskränkning, vilka det finns betydligt fler av än de fall om grov fridskränkning som uppfyller uppsatsens kriterium, valdes rättsfallen ut kronologiskt i det att åtta rättsfall valdes ut från tiden innan lagändringen och åtta rättsfall från tiden efter lagändringen valdes ut. Med anledning av det begränsade antalet domar om grov fridskränkning som uppfyllde uppsatsen kriterium blev uppdelningen av domarna av grov fridskränkning innan och efter lagändringen inte lika jämn. Tio fall innan lagändringen och sex fall efter lagändringen. Domarna är i huvudsak hovrättsdomar men det finns även tre tingsrättsdomar om grov fridskränkning som har behandlats för att få mer material att jämföra med.

Kvinnors våld mot män är ett relativt outforskat område som på senare tid har börjat uppmärksammas.⁴⁶ Två exempel är forskningsprojekten av Lövestad & Krantz, *Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden* och Nybergh, Taft & Krantz, *Psychometric properties of the WHO Violence Against Women instrument in a male population-based sample in Sweden*. Tre är forskare inom folkhälsovetenskap vid Göteborgs universitet. Lövestad är doktorand, Krantz är professor och Nybergh är medicine doktor.⁴⁷ Taft är docent inom psykologi, också vid Göteborgs universitet. Partnervåld har betraktats som och betraktas än idag som våld särskilt riktat mot kvinnor.⁴⁸ Genom att uppsatsen vänder på det mer utforskade *mäns våld mot kvinnor* och lyfter fram *kvinnors våld mot män* kan uppsatsen bidra med att utforska partnervåld som våld även riktat mot män i heterosexuella förhållanden.

Malou Andersson publicerade 2016 en avhandling om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning som grundligt bearbetade och utredde de två fridskränkingsbrotten. Fridskränkingsbrotten står ut från andra brottsbestämmelser på två olika sätt. Det ena är att brotten är konstruerade att se till gärningars kontext och inte enbart till gärningen i sig, vilket är normen inom straffrätten.⁴⁹ Detta var den aspekt av fridskränkingsbrotten som M. Andersson undersökte.⁵⁰ Det andra sättet som fridskränkingsbrotten särskiljer sig på är att samma brott kan rubriceras olika beroende på gärningspersonens och brottsoffrets kön och

⁴⁶ NCK, rapport 2010:4, s. 3 f.

⁴⁷ Nybergh arbetar för tillfället som postdoktor vid Karolinska Institutet.

⁴⁸ BRÅ, rapport 2014:8, s. 16.

⁴⁹ M. Andersson, s. 22.

⁵⁰ M. Andersson, s. 26.

deras relation. I M. Anderssons avhandling saknas ett uttryckt könsperspektiv.⁵¹ Däremot är det självfallet att en avhandling som utreder fridskränkingsbrotten även behandlar det faktum att grov kvinnofridskränkning är en könsreglerad brottsbestämmelse. M. Andersson anger emellertid själv att ett genusrättsvetenskapligt perspektiv inte har haft en större roll i avhandlingen.⁵² Genom att ange ett genusrättsvetenskapligt perspektiv och begreppspar jämlikhet och jämställdhet, kan denna uppsats bidra till fridskränkingsforskningen. Andra relevanta författare som studerat straffrätten ur ett genusrättsvetenskapligt perspektiv är Monica Burman med *Straffrätt och mäns våld mot kvinnor: om straffrättens förmåga att producera jämställdhet*, Kerstin Berglund med *Straffrätt och kön* och Ulrika Andersson med *Våld mot kvinnor - utsatta individer i strukturell och diskursiv belysning*. Två av författarna har skrivit fler verk som har använts i uppsatsen men ovan nämns de verk som använts mest frekvent i uppsatsen.

1.7. Disposition

Genom uppsatsens gång kommer begreppet *äktenskapsliknande förhållande* att användas. Begreppet avser att belysa det förhållande att gärningspersonen och brottsoffret är eller var närstående i ett äktenskapsliknande förhållande, vilket är det uttryck som används i lagtexten till grov kvinnofridskränkning. Uppsatsen inleds med ett kapitel som presenterar den könsneutrala straffrätten och fördjupar läsaren i uppsatsens begreppspar *jämlikhet och jämställdhet*. Nästa kapitel, det tredje kapitlet, går igenom fridskränkingsbrotten. Först med en allmän genomgång av brotten och sedan med två korta avsnitt, ett om *grov fridskränkning* och ett om *grov kvinnofridskränkning*. Kapitlet avrundas med en avslutande kommentar. Kapitel fyra behandlar mer empiriskt material och undersöker forskning och statistik om våldsutövningen i Sverige. Först undersöks våldsuppdelningen generellt i samhället och sedan undersöks specifikt våld i äktenskapsliknande förhållanden. Detta kapitel avslutas med statistik och forskning om när män är subjektet för partnervåld. I det femte kapitlet finner vi rättsfallsstudien. Studien inleds med kvinnors våld mot män i äktenskapsliknande förhållanden, grov fridskränkning, och övergår i mäns våld mot kvinnor i äktenskapsliknande förhållanden, grov kvinnofridskränkning. Studien går till sist över i en rättsfallsjämförelse. Det sista kapitlet analyserar och diskuterar uppsatsens innehåll och presenterar avslutningsvis uppsatsens slutsatser.

⁵¹ M. Andersson, s. 28.

⁵² M. Andersson, s. 27.

2. Lika inför lagen?

2.1. Den könsneutrala straffrätten

I varje samhälle kontrolleras olika former av beteenden.⁵³ Straffrätten kriminaliserar och kontrollerar de beteenden som anses straffvärda av samhället. Genom att studera vad som är straffbelagt i straffrätten kan man tyda moralen i samhället.⁵⁴ Kriminaliseringen av en viss handling sker mot bakgrund av att det finns ett intresse värt att skydda. Hur skyddsvärt intresset är avgör även hur hårt straffet skall vara för den handling som skadar det skyddade intresset.⁵⁵

Bedömningen av ett brott inom straffrätten utgår normalt från den kriminaliserade handlingen och inte från gärningspersonen eller brottsoffret.⁵⁶ Att bedöma en gärning utifrån gärningspersonen eller brottsoffret kan riskera diskriminering. Det finns emellertid tillfällen då gärningspersonens eller offrets egenskaper kan vara av betydelse, exempelvis ålder vid bedömning ifall sexualbrott mot barn har begåtts.⁵⁷ Inom straffrätten är lagtexten könsneutral.⁵⁸ Vilket följer av likabehandlingsprincipen om likhet inför lagen, att män och kvinnor inte skall särbehandlas.⁵⁹ Straffrätten utgår även från ett individperspektiv.⁶⁰ Där ses individerna som jämstarka och behandlas likvärdigt.⁶¹ Kön eller andra maktstrukturer beaktas i de allra flesta fall inte inom straffrätten.⁶² När kvinnovåldskommissionen kom med sitt förslag om att införa en bestämmelse om kvinnofridsbrott som betonade ett beaktande av maktstrukturerna i samhället innebar det även ett fränsteg från den könsneutrala lagtexten.⁶³ Ett sådant fränsteg är tillåtet om det är en åtgärd som syftar till att öka jämställdheten mellan könen.⁶⁴ Eftersom grundtanken är att lagtexten skall vara könsneutral delades brottet upp i två brottsrubriceringar, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning.⁶⁵ Den könsneutrala brottsrubriceringen placerades först för att till viss mån försöka efterleva straffrättens

⁵³ Berglund, s. 21.

⁵⁴ M. Andersson, s. 187.

⁵⁵ Berglund, s. 49 f.

⁵⁶ M. Andersson, s. 263.

⁵⁷ M. Andersson, s. 263 f. BrB 6 kap. 4 §.

⁵⁸ Burman, 2004/05, s. 140.

⁵⁹ Gunnarsson & Svensson, s. 19.

⁶⁰ U. Andersson, Svensson (red.), 2011, s. 406.

⁶¹ Gunnarsson och Svensson, s. 188.

⁶² U. Andersson, Norée (red.) s. 16.

⁶³ SOU 1995:60, s. 51. Se även Prop. 1997/98:55 s. 212.

⁶⁴ Prop. 1975/76:209, s. 41.

⁶⁵ M. Andersson, s. 151.

könsneutrala struktur.⁶⁶ Den sistnämnda bestämmelsen, grov kvinnofridskränkning, särreglerar könen och har en könsbestämd gärningsperson och ett könsbestämt brottsoffer.

2.2. Jämlikhet och jämställdhet

Begreppsparet jämställdhet och jämlikhet är just det, ett par. Men ett par som inte alltid går hand i hand. Jämlikhet, enligt likabehandlingsprincipen, handlar om att alla skall behandlas lika och att alla är lika inför lagen.⁶⁷ Jämställdhet handlar om förhållandet mellan män och kvinnor.⁶⁸ Den formella jämställdhetsprincipen ingår i likabehandlingsprincipen.⁶⁹ Med formell innebär den stadgade jämställdheten, att just män och kvinnor skall åtnjuta samma rättigheter. Men det innebär inte nödvändigtvis att förhållandet mellan män och kvinnor är jämställt materiellt – alltså jämställt i verkligheten. För att materiell jämställdhet skall uppnås krävs det att resultaten för män och kvinnor blir lika i praktiken, en faktisk jämställdhet.⁷⁰ Den könsneutrala lagstiftningen medför inte nödvändigtvis en faktisk jämställdhet.⁷¹ Män och kvinnor delar inte alltid samma livsvillkor och fastän de två könen behandlas lika i lagen kan likabehandling ge olika resultat i verkligheten.⁷²

I samhället finns det en skev maktstruktur mellan de två könen, männens våld mot kvinnor är ett uttryck för denna ojämna maktfördelning.⁷³ I erkännande av denna snedvridna maktstruktur har jämställdhetsmålet både inom den politiska och den rättsliga arenan ändrats till likhet även i resultat, materiell jämställdhet, och inte bara likhet i lagen.⁷⁴ Subjekten i lagtexten är könlösa men det är inte gärningspersoner och brottsoffer i realiteten.⁷⁵ Genom att avskilja samhällets maktstrukturer och genusrelaterade förhållande från rätten riskerar genusrelationernas betydelse att försummas och förbli osynliga.⁷⁶ Problemet är således att de könsneutrala lagarna kan medföra en ojämställd verklighet.⁷⁷ För att skapa en jämställd verklighet kan det krävas att lagstiftaren vidtar åtgärder som innebär en särreglering av könen.⁷⁸ Detta är ett undantag från likabehandlingsprincipen.⁷⁹ Det kan bli problematiskt för

⁶⁶ M. Andersson, s. 155.

⁶⁷ Gunnarsson och Svensson, s. 19. Se även RF 1 kap. 9 §.

⁶⁸ Nationalencyklopedin, jämställdhet.

⁶⁹ Gunnarsson och Svensson, s. 19.

⁷⁰ Lernestedt, 2015, s. 18 f.

⁷¹ Gunnarsson och Svensson, s. 188. Se även Lernestedt, 2015, s. 36.

⁷² Berglund, s. 294.

⁷³ M. Andersson, s. 64. Samt U. Andersson, Svensson (red.), s. 408.

⁷⁴ Gunnarsson och Svensson, s. 191.

⁷⁵ Burman, 2007, s. 30.

⁷⁶ Diesen, s. 212.

⁷⁷ Burman, 2007, s. 30.

⁷⁸ Prop. 1975/76:209, s. 41.

⁷⁹ RF 1 kap. 9 §.

lagstiftaren när det krävs att denne går emot vissa grundläggande rättssäkerhetsprinciper för att skydda ett skyddsvärt intresse.⁸⁰ Emellertid är undantag från likabehandlingsprincipen legitimerade så länge särregleringen syftar till att skydda och främja jämställdheten långsiktigt.⁸¹ Det kan alltså vara nödvändigt att behandla vissa grupper olika för att kunna uppnå likhet i praktiken.⁸²

Införandet av grov kvinnofridskränkning utgjorde ett undantag från likabehandlingsprincipen. Mäns våld mot kvinnor är ett erkänt uttryck för otillräcklig jämställdhet mellan könen.⁸³ För genusrättsvetenskapen fungerar den skeva maktstrukturen, präglad av manlig dominans, som förklaringsmodell för bland annat mäns våld mot kvinnor.⁸⁴ Genom en FN-konferens 1993 i Wien klargjordes det att mäns våld mot kvinnor strider mot de mänskliga rättigheterna.⁸⁵ Det andra stycket i BrB 4 kap. 4a § innehåller ett uttryckligt krav på viss könstillhörighet på gärningspersonen och brottsoffret för att brottet skall rubriceras som grov kvinnofridskränkning. Bestämmelsen visar att lagstiftaren har valt att se mäns våld mot kvinnor som könsmässigt våld och har valt att lyfta fram det med syftet att främja jämställdheten mellan könen.⁸⁶ Enligt motiven till bestämmelsen utgör mäns våld mot kvinnor ett hinder för utvecklingen av riktig och reell jämställdhet mellan könen, både i ett samhällsperspektiv och i ett individperspektiv.⁸⁷ Problemet som hindrar reell jämställdhet är emellertid inte de olika könen, utan maktstrukturen.⁸⁸ Eftersom verkligheten förändras, kan även maktstrukturen förändras.⁸⁹

3. Fridskränkningens brotten

3.1. Fridskränkningens brotten

Fridskränkningens brotten är konstruerade så att flertalet brottsliga gärningar kan bedömas som ett brott.⁹⁰ Gärningarna skall ha utförts av en närstående till brottsoffret.⁹¹ Att definiera närstående och tidigare närstående har i praxis inte alltid visat sig helt enkelt.⁹² I

⁸⁰ M. Andersson, s. 23.

⁸¹ Peczenik, s. 53. Samt prop. 1975/76:209, s. 41.

⁸² Lernestedt, 2015, s. 40.

⁸³ M. Andersson, s. 27 och s. 64.

⁸⁴ U. Andersson, Svensson (red.), s. 408.

⁸⁵ SOU 2014:71, s. 23.

⁸⁶ Berglund, s. 309. Se även M. Andersson, s. 27.

⁸⁷ Prop. 1997/98:55 s. 21.

⁸⁸ Berglund, s. 120.

⁸⁹ Burman, 2007, s. 41. Se även Berglund, s. 120.

⁹⁰ Burman, 2007, s. 186. Se även M. Andersson, s. 261.

⁹¹ BrB 4 kap. 4a §.

⁹² M. Andersson, s. 121.

propositionen till fridskränkingsbrotten står det uttryckligen att närstående, åtminstone i första hand, är någon som i en äktenskapsliknande relation har bott eller bor tillsammans med gärningspersonen.⁹³ För den här uppsatsen kommer inte definitionen av närstående utgöra ett problem eftersom uppsatsen berör våld inom parrelationer där gärningspersonen och brottsoffret vid någon tidpunkt har sammanbott.⁹⁴

Motivet bakom införandet av fridskränkingsbrotten är att lagstiftaren önskar möjliggöra att våldet kan bedömas efter sin kontext som våld som sker i hemmet av en närstående.⁹⁵ Den traditionella straffrätten baserar normalt sin bedömning på de enskilda handlingarna och inte på det som pågår omkring eller mellan handlingarna.⁹⁶ Genom möjligheten att bedöma gärningarna från deras kontext lyfte lagstiftaren fram allvaret av det systematiska våldet och de upprepade kränkningar som kan ske i hemmet. Kort sagt, bestämmelsen synliggör den särskilda utsatthet våld i nära relationer innebär.⁹⁷ Brottsoffrets särskilda utsatthet grundas bland annat i att den brottslighet som fridskränkingsbrotten uppfångar typiskt sett sker i hemmet.⁹⁸ Kvinnovaldscommissionen skriver att för kvinnor är hemmet den farligaste platsen, där kvinnor är som mest utsatta.⁹⁹ Hemmet är den plats där varje person skall ha en rätt att känna sig trygg.¹⁰⁰ Att de brottsliga gärningarna därtill utförs av en person som brottsoffret har en nära relation till bidrar till den särskilda utsattheten och kan medföra en svårighet att skydda sig från gärningarna.¹⁰¹ Fridskränkingsbrotten inriktar sig alltså mot upprepad brottslighet mot närstående brottsoffer¹⁰² i hemmet.

I de två fridskränkingsbrotten finns det två rekvisit som skall vara uppfyllda för att ett fridskränkingsbrott skall anses begått. De två rekvisiten är att varje enskild gärning skall ha varit en del i ett led av upprepade kränkningar av brottsoffrets integritet och att de enskilda gärningarna skall ha varit ägnade att allvarligt skada brottsoffrets självkänsla.¹⁰³ Rekvisiten prövas individuellt som två separata rekvisit, det ena rekvisitet kan vara uppfyllt och bevisat medan det andra rekvisitet inte är uppfyllt.¹⁰⁴ De två rekvisiten är normativa. Det innebär att

⁹³ Prop. 1997/98:55 s. 132.

⁹⁴ Se kap. 1.5 om avgränsningar.

⁹⁵ M. Andersson, s. 90.

⁹⁶ M. Andersson, s. 22.

⁹⁷ M Andersson, s. 90 & s. 192. Se även SOU 1995:60 s. 52.

⁹⁸ M. Andersson, s. 18.

⁹⁹ SOU 1995:60 s. 51.

¹⁰⁰ M. Andersson, s. 260.

¹⁰¹ M. Andersson, s. 142. Se även prop. 1997/98:55 s. 87.

¹⁰² Wennberg, s. 792.

¹⁰³ BrB 4 kap. 4a § 1 st. Se även Burman, 2007, s. 186.

¹⁰⁴ Burman, 2007, s. 192.

det inte krävs att gärningspersonen har haft som avsikt att kränka eller skada brottsoffrets integritet eller självkänsla, utan det räcker att gärningspersonen har haft uppsåt till omständigheterna kring de gärningar som bedöms av domstolen. För att rekvisitet *ägnat att* skall anses vara uppfyllt räcker det att den typen av gärningar som ligger till grund för åtalet brukar leda till att brottsoffrets självkänsla skadas. Att brottsoffrets självkänsla i praktiken har skadats måste inte bevisas.¹⁰⁵

De gärningar som kan ingå i ett fridskränkingsbrott är de som ryms i brottsbalkens kap. 3–4, kap. 6 eller kap. 12. Samt brottsliga gärningar enligt 24 § i lagen om kontaktförbud.¹⁰⁶ Fridskränkingsbrotten grundas på en konkurrensklausul, vilket innebär att många brottsliga gärningar kan bedömas som ett brott genom att fridskränkingsbrotten konsumerar de enskilda brottsliga gärningarna.¹⁰⁷ Det innebär att många mindre allvarliga brott, ringa eller av normalgraden, kan bedömas som ett grovt brott.¹⁰⁸ Skulle däremot någon av gärningarna bedömas vara av grövre karaktär, exempelvis som våldtäkt eller grov misshandel, kommer den grova gärningen dömas separat från fridskränkingsbrottet.¹⁰⁹ De grova brotten inkluderas inte i fridskränkingsbrotten eftersom bestämmelsen syftar till att kunna strängare bedöma de lindriga gärningarna. Gärningar som enskilda inte är att anse som allvarliga men som tillsammans kan utgöra en avsevärd kränkning av brottsoffret.¹¹⁰ De lindriga enskilda gärningarna när de ses i ljuset av varandra blir otvivelaktigt mycket straffvärda.¹¹¹ Fridskränkingsbrottens straffvärde bestäms alltså utifrån att de olika enskilda handlingarna ses som en brottsenhet. Straffvärdet för fridskränkingsbrotten ändrades 2013 i form av en höjning av minimistraffet från sex månader till nio månaders fängelse.¹¹²

Det finns ett krav, som inte omnämns uttryckligen i lagtexten, på att gärningarna skall ha ägt rum inom ett samlat tidsförlopp.¹¹³ Gärningarna som lyfts i fridskränkingsbrotten skall vara upprepade och systematiska. Därmed skall de brottsliga gärningarna, för att uppfylla kraven om att vara upprepade och systematiska, inte ligga för långt ifrån eller för nära varandra i tiden.¹¹⁴ I BrB 4 kap. 4a § står det *gärningarna*, alltså gärningar i plural.¹¹⁵ Hur många

¹⁰⁵ Burman, 2007, s. 193 f. Se även prop. 1997/98:55 s. 133 f.

¹⁰⁶ BrB 4 kap. 4a § 1 st. Se hela lagtexten i bilaga 1.

¹⁰⁷ M. Andersson, s. 107. Se även Wennberg, s. 795.

¹⁰⁸ Wennberg, s. 795 f.

¹⁰⁹ M. Andersson, s. 107.

¹¹⁰ Wennberg, s. 792.

¹¹¹ M. Andersson, s. 128.

¹¹² Prop. 2012/13:108 s. 4.

¹¹³ M. Andersson, s. 119.

¹¹⁴ NJA 2004 s. 437, (s. 466). Se även M. Andersson, s. 282 f.

¹¹⁵ Se även Wennberg, s. 804.

gärningar som krävs för att ett fridskränkingsbrott skall anses begått beror på hur allvarliga gärningarna är. Ju allvarligare varje enskild brottslig gärning är, ju färre brottsliga gärningar krävs för att rekvisitet om upprepade kränkningar skall anses vara uppfyllt.¹¹⁶

3.2. Grov fridskränkning

Grov fridskränkning, som utgör det första stycket i BrB 4 kap. 4a §, innefattar till skillnad från grov kvinnofridskränkning, fler konstellationer av gärningspersoner och brottsoffer.¹¹⁷

Både män och kvinnor kan göra sig skyldiga till grov fridskränkning. Grov fridskränkning, till skillnad från grov kvinnofridskränkning, kan begås även mot samkönade partners, barn och andra familjemedlemmar.¹¹⁸

3.3. Grov kvinnofridskränkning

Andra stycket i BrB 4 kap. 4a § reglerar grov kvinnofridskränkning. Här, likväl som i grov fridskränkning, krävs det att de brottsliga gärningarna har varit ett led av upprepade kränkningar av brottsoffrets integritet och att gärningarna har varit ägnade att allvarligt skada brottsoffrets självkänsla. Skillnaden är att i andra stycket av paragrafen är gärningspersonens och brottsoffrets kön förutbestämda.¹¹⁹ För att grov kvinnofridskränkning skall utdömas krävs det att gärningspersonen är en man och att brottsoffret är en kvinna. Det finns även ett krav om att de två är eller har varit involverade i ett äktenskapsliknande förhållande där de bor eller har vid något tillfälle bott tillsammans.¹²⁰

På FN:s kvinnokonferens 1995 konstaterade FN att mäns våld mot kvinnor ger uttryck för en ojämn maktstruktur i samhället.¹²¹ Grunden till förslaget och införandet av grov kvinnofridskränkning var just att mäns våld mot kvinnor är en manifestation av otillräcklig jämställdhet mellan könen.¹²² Våldet gick att beakta som något könsmissigt med anledning av att våldet gick att härleda till de i brottet involverade parternas könstillhörighet.¹²³ När våldet bedömdes vara ett jämställdhetsproblem frångick våldet att betraktas som en privat familjeangelägenhet bakom hemmets helgade väggar, till att ses som ett samhällsproblem.¹²⁴

¹¹⁶ Prop. 1997/98:55 s. 133. Se även NJA 2003 s. 144, (s. 157).

¹¹⁷ M. Andersson, s. 162.

¹¹⁸ M. Andersson, s. 152 f.

¹¹⁹ M. Andersson, s. 162.

¹²⁰ BrB 4 kap. 4a§ 2 st.

¹²¹ Prop. 1997/98:55 s. 21.

¹²² U. Andersson, Svensson (red.), s. 405.

¹²³ Berglund, s. 308. Se även Prop. 1997/98:55 s. 83.

¹²⁴ M. Andersson, s. 72.

Förutom att införandet av grov kvinnofridskränkning markerade kvinnors skyddsvärde innebar införandet ett synliggörande av mäns våld mot kvinnor i nära relationer.¹²⁵ Grov kvinnofridskränkning kräver som ovan nämnts att gärningspersonen och brottsoffret har haft en äktenskapsliknande relation med varandra och vid något tillfälle bott tillsammans.¹²⁶ Om gärningspersonen är en man och brottsoffret är en kvinna men om de nyss nämnda kraven inte är uppfyllda kan gärningspersonen dömas för grov fridskränkning istället, förutsatt att de andra rekvisiten i BrB 4 kap. 4a § 1 st. är uppfyllda.¹²⁷

3.4. Avslutande kommentar

En våldtäkt kunde innan reformen 1984 enbart begås av en man mot en kvinna. Samma gärning mot en man rubricerades som frihetskränkande otukt.¹²⁸ Reformen 1984 erkände att även män kunde bli våldtagna och erkände också homosexuella våldtäkter.¹²⁹ Genom att bestämmelsen blev könsneutral erhöll män samma skydd som kvinnor och hetero- och homosexuella våldtäkter blev likställda.¹³⁰ Grunden för reformen 1984 var att alla personer hade lika rätt till skydd och det fanns således inga skäl för att differentiera offer med anledning av kön.¹³¹ Reformen möttes av kritik som grundade sig i att våldtäkt var ett uttryck för just kvinnors utsatthet. En könsneutral våldtäktsbestämmelse, menade kritikerna, synliggjorde inte kvinnornas utsatthet på ett tillräckligt sätt.¹³² Trots framförd kritik förblev våldtäktsbestämmelsen könsneutral och är det än idag.¹³³

Fridskränkningens brott är tillämpliga på alla könskonstellationer och utesluter inte en viss grupp människor så som den äldre våldtäktsbestämmelsen gjorde. Bestämmelsen om grov kvinnofridskränkning lyfter enbart fram en viss grupps problem, kvinnors problem.¹³⁴ De konstellationer av gärningspersoner och brottsoffer som inte platsar i grov kvinnofridskränkning fångas istället upp av grov fridskränkning. Propositionen till straffskärpningen av fridskränkningens brott 2013 konstaterade att kvinnors våld mot män är lika allvarligt som mäns våld mot kvinnor. Men eftersom det främst är kvinnor som utsätts för våld inom heterosexuella parrelationer skulle brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning

¹²⁵ M. Andersson, s. 155.

¹²⁶ Burman, 2004/05, s. 139.

¹²⁷ NJA 2004 s. 97, (s. 104).

¹²⁸ Prop. 1983/84:105 s. 14.

¹²⁹ Prop. 1983/84:105 s. 17.

¹³⁰ Berglund, s. 293.

¹³¹ Berglund, s. 299.

¹³² Berglund, s. 294.

¹³³ BrB 6 kap. 1 §.

¹³⁴ Berglund, s. 327.

kvarstå.¹³⁵ När en viss grupp specifikt lyfts fram kan det emellertid medföra att de grupper som inte lyfts fram, exempelvis barn och män, osynliggörs.¹³⁶ Det kan argumenteras för att denna osynlighet diskriminerar de grupper som inte syns.¹³⁷ Exempelvis skriver Lernestedt att konstruktionen av fridskränkingsbrotten kan skicka felaktiga signaler. Signaler som medför att de brottsoffer som inte lyfts fram lika tydligt som brottsoffret i grov kvinnofridskränkning kan uppleva att de är mindre skyddsvärda och inte är värda att synliggöras. Om det i ett brottsoffers rättmätiga anspråk på rättvisa dessutom skulle inkluderas någon form av synliggörande, hade det medfört att alla grupper och subjektkonstellationer måste lyftas fram i lagtexten.¹³⁸ Det är inte heller enbart män och barn som osynliggörs i fridskränkingsparagrafen, utan även kvinnor som har eller har haft en äktenskapsliknande relation med gärningspersonen men som inte har bott tillsammans med gärningspersonen. Burman har ställt frågan om kön och makt inte har någon betydelse om kvinnan och mannen inte vid något tillfälle har bott ihop, eftersom våld i den situationen faller utanför grov kvinnofridskränkning.¹³⁹

4. Forskning om våld

4.1. De två könen våldsutsatthet

I Sverige har 20 % av kvinnorna och 40 % av männen blivit utsatta för våld i form av slag med knuten hand, slag med tillhygge eller sparkar.¹⁴⁰ Det könet som således blir mest utsatt för våld är det manliga.¹⁴¹ Gärningspersonen är emellertid i majoriteten av dessa fall även en man.¹⁴² Det är vanligast att misshandel sker av en okänd förövare på en allmän plats. Det är även det våldet som män blir mest utsatta för.¹⁴³ Bland de kvinnor som blivit utsatta för misshandel är gärningspersonen i nästan hälften av fallen, 45 %, en närstående. I 36 % av fallen var gärningspersonen en bekant till kvinnan och i 18 % av fallen kände kvinnan inte gärningspersonen. För männen är situationen det omvända. I 66% av fallen är gärningspersonen okänd till det manliga brottsoffret. De fall av misshandel som utförs av en

¹³⁵ Prop. 2012/13:108 s. 12.

¹³⁶ M. Andersson, s. 317.

¹³⁷ Burman, 2004/05, s. 141.

¹³⁸ Lernestedt, 2010, s. 142 f.

¹³⁹ Burman, 2004/05, s. 138.

¹⁴⁰ NCK, rapport 2014:1, s. 50. Denna undersökning siktade in sig på våld som skett efter den utsatta eller utsatte fyllt 18 år eller på våld som skett mellan våren 2011 – våren 2012, se NCK, rapport 2014:1, s. 45.

¹⁴¹ BRÅ, rapport 2017:1, s. 7.

¹⁴² SOU 2014:71, s. 25.

¹⁴³ BRÅ, rapport 2014:8, s. 31.

bekant uppgår till 25 % och i enbart cirka 10 % är gärningspersonen en närstående.¹⁴⁴ De vanligaste platserna för våldsdåden är i en bostad för kvinnor, 51 %, och för männen en offentlig plats, 62 %. Andelen våld utfört i en bostad för män är 13 % och andelen våld som ägt rum på en offentlig plats för kvinnor uppgår till 18 %.¹⁴⁵ Mäns våld mot kvinnor rör sig även över alla åldrar och samhällsklasser.¹⁴⁶ Kvinnors våldsanvändning sker främst mot närstående, vanligast mot en partner men även mot barn.¹⁴⁷

4.2. Partnervåld

Anmälningssbenägenheten för våldsbrott mot närstående har under de senaste åren ökat.¹⁴⁸ Samtidigt har antalet anmälda grova kvinnofridskränkingsbrott minskat. Mellan 2006 och 2016 minskade antalet anmälda grova kvinnofridskränkingsbrott med 25 %. För grov fridskränkning har däremot andelen anmälda brott inom samma tidsram mer än fördubblats. Ökningen av antalet anmälningar av grov fridskränkning skedde emellertid under perioden 2006 – 2012. Efter 2012 har även anmälningarna för grov fridskränkning minskat med undantag av perioden 2015–2016 då anmälningarna ökade igen.¹⁴⁹

Det råder inget tvivel om att det upprepade grova våldet i närstående parrelationer till största del består av en mans våld mot en kvinna. När det kommer till mindre allvarligt våld mot partner, exempelvis våld i form av att kasta saker, dra i håret och av att knuffa, är både män och kvinnor lika utsatta. Även forskningsstudier som grundar sig på undersökningar av de olika könen utsatthet för våld såsom slag, sparkar och örfilar visar att män och kvinnor är lika utsatta för våld av sin partner.¹⁵⁰ Om man ser på våldet sammanslaget visar en studie baserad på enkätsvar år 2009 att 11 % av de kvinnliga deltagarna angav att de varit utsatta för våld av närstående och 8 % av männen angav att de varit utsatta för våld av närstående.¹⁵¹ I en undersökning av BRÅ 2014 angav 16% av kvinnorna och 11 % av männen att de under sin livstid blivit utsatta för våld av en närstående.¹⁵² På det hela är således män och kvinnor ungefär lika utsatta för våld av sin partner, men våldet skiljer sig åt.¹⁵³ Det våld som kvinnor

¹⁴⁴ BRÅ, rapport 2017:1, s. 43.

¹⁴⁵ BRÅ, rapport 2017:1, s. 42.

¹⁴⁶ SOU 2014:71, s. 25.

¹⁴⁷ Diesen, s. 213.

¹⁴⁸ BRÅ, rapport 2014:8, s. 76.

¹⁴⁹ BRÅ, anmälda brott 2016, s. 14 f.

¹⁵⁰ BRÅ, rapport 2014:8, s. 21.

¹⁵¹ Lövestad & Krantz, s. 4.

¹⁵² BRÅ, rapport 2014:8, s. 27 f.

¹⁵³ BRÅ, rapport 2014:8, s. 48.

blir utsatta för är grövre.¹⁵⁴ Våldet resulterar i större utsträckning även i fysiska och psykiska men. Våldet som män utsätts för är mindre allvarligt och medför inte lika mycket kvarvarande skada.¹⁵⁵ Det finns även forskning som argumenterar för att våld upplevs värre av kvinnor. Att samma våldshandling inte upplevs som lika allvarlig eller lika skrämmande för män.¹⁵⁶ En annan forskningsstudie föreslår att det kan bero på att kvinnor i de flesta fall är fysiskt svagare än män och att det medför att kvinnor känner sig mer hotade i våldssituationer än män.¹⁵⁷ Ett exempel på att kvinnor generellt känner sig mer hotade än män är att cirka 25 % av kvinnorna i Sverige inte känner sig trygga när de vistas ute i sitt bostadsområde på kvällen. Bland männen är det 5 % som känner sig otrygga under samma förhållanden.¹⁵⁸

Av en forskningsundersökning som undersökte mäns och kvinnors utsatthet för partnervåld visade det sig att kvinnor i en högre grad var utsatta för kontrollerande beteende från sin partner, men att även en stor andel av männen också var subjekt för kontrollerande beteende. Av de deltagande i studien var 41,4 % av kvinnorna respektive 37 % av männen utsatta för kontroll av sin partner.¹⁵⁹ Män använder oftast våldsutövning som ett sätt att förtrycka och kontrollera sin partner, medan kvinnors våld mot sin partner ofta motiveras av ilska, hämnd, självförsvar eller som ett sätt att få uppmärksamhet från sin partner.¹⁶⁰ Trots den större utsattheten för kontrollerande beteende för kvinnor är det en större andel av de våldsutsatta kvinnorna som har berättat om partnervåldet för en närstående, närmare bestämt mellan 35 – 40 %. Bland de våldsutsatta männen är det mellan 10 - 20 % som har berättat för en närstående att de blivit utsatta för våld av sin partner.¹⁶¹

Under de senaste åren bedöms anmälningsbenägenheten ha ökat för våldsbrott mot närstående. Emellertid finns det fortfarande en tendens att inte anmäla just närståendebrott. Mörkertalet för partnervåld är än idag stort.¹⁶² Bland de som blivit utsatta för våld av sin partner och har haft kontakt med polisen så blev våldet i 56% av fallen polisanmält. Andelen våldsutsatta kvinnor som polisanmälde våldet från närstående var nästan dubbelt så stor än

¹⁵⁴ NCK, rapport 2010:1, s. 3. Lövestad & Krantz, s. 6.

¹⁵⁵ BRÅ, rapport 2014:8, s. 28 f. Se även NCK, 2010, s. 3.

¹⁵⁶ Nybergh, Taft & Krantz, s. 5. Forskningen baserades på en undersökning med 399 deltagande män. Svaren insamlades 2009. En likadan studie utfördes av samma forskare men där deltagarna var kvinnor.

¹⁵⁷ Lövestad & Krantz, s. 6.

¹⁵⁸ SOU 2014:71, s. 25.

¹⁵⁹ Lövestad & Krantz, s.4. Forskningsdeltagarna bestod av totalt 424 personer, 173 män och 251 kvinnor och studien baserades på data samlad år 2009. Se s. 2

¹⁶⁰ Nybergh, Taft & Krantz, s. 2.

¹⁶¹ NCK, rapport 2014:1, s. 67.

¹⁶² BRÅ, rapport 2014:8, s. 76.

den andel våldsutsatta män som polisanmält att de blivit utsatta för våld av närstående.¹⁶³ Det finns en mängd anledningar till varför anmälningssiffrorna är så låga för våldsbrott begångna av en närstående. Det vanligast skälet är just det att gärningspersonen är en närstående. Detta samt rädsla är de vanligaste anledningarna till varför kvinnor inte anmäler brott begångna av närstående. Det är inte ovanligt att brottsoffret bagatelliserar händelsen och ser våldet som en småsak. Bland de utsatta kvinnorna angav ca 41% att detta var anledningen till att de inte gjort en polisanmälan och siffran var för de utsatta männen ca 67 %. Många av brottsoffren ansåg att de kunde hantera och lösa situationen själva, närmare 25 % av de utsatta kvinnorna och 20 % av de utsatta männen gav denna förklaring till varför de inte polisanmälde.¹⁶⁴

4.3. Den mansdominerande maktstrukturens baksida

Varje barn, kvinna och man har rätt till att inte bli utsatt för våld. Det är en av de mänskliga rättigheterna enligt FN.¹⁶⁵ Våld är ett svårt folkhälsoproblem.¹⁶⁶ Våldsbruket kan förorsaka psykisk, fysisk och social ohälsa för den som blivit utsatt.¹⁶⁷ Våld mellan närstående är ett samhällsproblem. Partnervåld har länge setts, och ses fortfarande, som våld riktat speciellt mot kvinnor.¹⁶⁸ De större partnervåldsundersökningarna i Sverige har således riktat sig mot kvinnor som blivit drabbade av våld från en partner. Vilket innebär att våldsutsatta mäns situationer i äktenskapsliknande förhållanden inte är lika utforskade. På senare tid har emellertid kvinnors våld mot män börjat uppmärksammas allt mer. Även våld i samkönade relationer har börjat belysas. En av anledningarna till denna relativt nya uppmärksamhet är att det har observerats att både män och kvinnor i relativt hög grad är subjekt för våld av sin partner.¹⁶⁹

Eftersom de större undersökningarna av våld i nära relationer har haft till syfte att utröna kvinnornas utsatta situation, brister kunskapen om männens utsatta situation och deras behov av hjälp.¹⁷⁰ I avsaknad av allmänna definitioner och vad som konstituerar manlig utsatthet i äktenskapsliknande förhållanden kan det även vara svårt att undersöka och studera mäns upplevelser av att ha blivit utsatt för våld av sin kvinnliga partner.¹⁷¹ Gamla och nuvarande

¹⁶³ BRÅ, rapport 2014:8, s. 78.

¹⁶⁴ BRÅ, rapport 2014:8, s. 77 f.

¹⁶⁵ FN, *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*, artikel 3.

¹⁶⁶ NCK, rapport 2014:1, s. 66.

¹⁶⁷ WHO, *Global status report on violence prevention* 2014, s. 2.

¹⁶⁸ BRÅ, rapport 2014:8, s. 16.

¹⁶⁹ NCK, rapport 2010:4, s. 3 f.

¹⁷⁰ NCK, rapport 2010:4, s. 3 f.

¹⁷¹ Nybergh, Taft & Krantz, s. 6.

föreställningar om maskulinitet leder till ett visst tabu, att det är skamligt som man att bli utsatt för våld från sin kvinnliga partner.¹⁷² Detta tabu samt oro för att inte bli tagen på allvar leder till att många av de män som är utsatta för våld i äktenskapsliknande förhållanden inte anmäler våldet. Samma grupp av män upplever även att de inte blir väl bemötta av polis. Förtroendet för rättsväsendet i denna grupp av män är lägre än det förtroende som kvinnor som blivit utsatta för våld av sin manliga partner har för rättsväsendet.¹⁷³

Våld i nära relationer är, som tidigare nämnts, ett samhällsproblem.¹⁷⁴ Att ge våldsutsatta män uppmärksamhet och kunna bemöta deras behov av hjälp och stöd är av vikt både av hälso- och rättssäkerhetsskäl.¹⁷⁵ Män identifierar sig inte lätt som brottsoffer och det tabu som följer den maskulina normen kan medföra svårigheter att uppmärksamma män som blivit utsatta för våld av sin kvinnliga partner.¹⁷⁶ Om man kan upptäcka de våldsutsatta männen på ett tidigt stadium kan man genom att erbjuda stöd och hjälp motarbeta eller till och med förhindra depression och ångest. Som är exempel på vad fysiskt och psykiskt våld kan orsaka utöver de direkta skadorna.¹⁷⁷ Enbart 0,6 % av de utsatta männen rapporterade att de vid något tillfälle haft kontakt med någon form av jour. Motsvarande siffra för kvinnor är 5,6 %. En av anledningarna till att så få män vänder sig till en jour kan vara att det finns avsevärt färre mansjourer än kvinnojourer.¹⁷⁸ Ett argument för att det finns fler kvinnojourer är dock att kvinnor blir mer utsatta för grövre våld och därmed är i större behov av stöd och hjälp.¹⁷⁹

5. Rättsfallsstudie

5.1. Grov fridskränkning

I följande avsnitt kommer totalt 16 rättsfall om grov fridskränkning att presenteras. Tio av fallen bedöms enligt den gamla straffskalan innan lagändringen 2013 och resterande sex fall bedöms enligt den nuvarande straffskalan. Lagändringen medförde, förutom att brottsliga gärningar gällande lagen om kontaktförbud samt brottsliga gärningar enligt 12 kap. BrB nu kom att inkluderas i fridskränkningensbrotten, att minimistraflet förhöjdes från sex månaders till

¹⁷² NCK, rapport 2010:4, s. 8 f.

¹⁷³ NCK, rapport 2010:4, s. 8. Se även BRÅ, rapport 2017:1, s. 11.

¹⁷⁴ BRÅ, rapport 2014:8, s. 16.

¹⁷⁵ NCK, rapport 2010:4, s. 3.

¹⁷⁶ NCK, rapport 2010:4, s. 8 f.

¹⁷⁷ NCK, rapport 2010:4, s. 3.

¹⁷⁸ BRÅ, rapport 2014:8, s. 82.

¹⁷⁹ BRÅ, rapport 2014:8, s. 49.

nio månaders fängelse.¹⁸⁰ Rättsfallsstudien notificerar när lagändringen träder in i förhållande till rättsfallen. I detta avsnitt ligger fokus på de kvinnliga gärningspersonernas våldsutövning och domstolens påföljdsbedömning av denna. Faktorer som rättsfallsjämförelsen sedan till stor del kommer att bygga på för att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar.

Innan lagändringen 2013

5.1.1 Västmanlands tingsrätt mål nr B 2140–05 – Hundkopplet

Bakgrund: E.A och J.O träffades sommaren 2003, sex veckor senare förlovade de sig. De flyttade ihop i början av 2004 och bodde tillsammans tills november 2004. Mellan det att de förlovade sig och att J.O flyttade in i E.A:s lägenhet var J.O otrogen två gånger. E.A fick reda på detta och det framgick av båda parter att det ledde till en spänd relation.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning och grov misshandel. E.A och J.O gav skilda berättelser om tiden de bodde tillsammans och de gärningar som åtalades. E.A lämnade en kortfattad berättelse och tog tillbaka de erkännande hon lämnat vid tidigare polisförhör. Delar av hennes berättelse motbevisades därutöver av medicinska utlåtanden och vittnesmål. J.O redogjorde för en tydlig, koherent och detaljerad beskrivning som stämde överens med vittnesmål och den medicinska bevisning som hade åberopats. J.O:s berättelse ansågs trovärdig av TR och användes som underlag för bedömningen.

Våldsgärningarna bestod av slag med öppen hand, slag med ljusstake, knuffar, att E.A kastat skor på J.O samt utdelat upprepade slag med hundkoppel mot kropp och underliv regelbundet. Våldsanvändningen eskalerade i slutet av deras förhållande. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnader, blånader, sårskador och ärrbildning. I övrigt hade E.A tagit ifrån J.O nyckeln till deras gemensamma bostad och slängde ut J.O med jämna mellanrum. Gärningen som åklagaren rubricerade som grov misshandel och som fick J.O att lämna E.A, ägde rum efter att de hade haft samlag en kväll och E.A därefter hade slagit, sparkat och utdelat ett mycket stort antal slag med hundkoppel mot J.O.

TR bedömde att J.O hade varit utsatt för upprepade kränkningar av J.O:s integritet och att våldsgärningarna var ämnade att allvarligt skada J.O:s självkänsla. Den sista gärningen bedömdes som grov misshandel bland annat med anledning av att våldet var oprovocerat, att gärningen hade varat i fem och en halv timme samt med beaktan av den utsatta ställning J.O

¹⁸⁰ SFS 2013:367. Se även prop. 2012/13:108 s. 4.

hade gentemot E.A med anledning av E.A:s tidigare våld mot J.O. TR dömde E.A för grov fridskränkning och grov misshandel. E.A hade inte tidigare begått brott och levde under ordnade förhållande. Med anledning av brottets art samt brottets straffvärde var annat straff än fängelse uteslutet.¹⁸¹ TR dömde E.A till två års fängelse.

5.1.2 Västmanlands tingsrätt mål nr B 5075–06 – Inlåst

Bakgrund: U.E och A.E blev tillsammans 1966 och gifte sig därefter. De hade en son tillsammans. 2006 blev A.E intagen på sjukhus och då upptäckte sjukvårdspersonalen skador på hans kropp. Personalen gjorde senare en polisanmälan.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning och olaga frihetsberövande. U.E och A.E lämnade två nästan helt skilda berättelser. TR fann A.E:s berättelse mycket trovärdig och satte den före U.E:s bristande berättelse. A.E:s berättelse lades till grund för bedömningen. U.E erkände att hon hade låst inne A.E och hade tagit med sig makarnas gemensamma telefon när hon lämnade bostaden. U.E erkände också att hon hade tagit A.E:s nyckel till bostaden. U.E menade att hon hade tagit telefon och nycklar för att saker försvann från lägenheten och att A.E fick konstiga telefonsamtal. A.E, som hade en kronisk obstruktiv lungsjukdom och en nedsättning på hjärtats verkningsgrad på 50%, var helt förhindrad att ta kontakt med omvärlden när U.E lämnade hemmet.

De styrkta våldsgärningarna bestod av att U.E på en nästan daglig basis hade slagit, nypt och knuffat A.E. Därutöver hade U.E vid ett tillfälle tryckt A.E hårt om halsen. Våldet orsakade, förutom smärta, blånader och andningssvårigheter. TR dömde U.E för grov fridskränkning och olaga frihetsberövande.

U.E var vid åtalstillfället 70 år och var inte tidigare dömd för några brott. U.E levde under ordnade förhållande och var fysiskt och psykiskt frisk enligt den begärda rättspsykiatriska undersökningen. TR konstaterade att minimistraflet för nyss nämnda gärningar var ett år respektive sex månader i fängelse men framhöll att man enligt BrB 29 kap. 5 § 6 p. skulle beakta om den tilltalades skulle drabbas orimligt hårt av strafftiden på grund av hög ålder eller av dålig hälsa. TR dömde U.E till ett år i fängelse.

¹⁸¹ Fridskränkningsbrottets art innebär en stark presumtion för fängelse. För att fängelsestraffet skall ersättas av en påföljd som inte är frihetsberövande krävs det starka skäl. Se exempelvis NJA 2004 s. 437, (s. 458).

5.1.3 Svea hovrätt mål nr B 6432–10 – Golvmoppen

Bakgrund: M.E.H och M.H var gifta fram till slutet av 2009 då beslutet om äktenskapsskillnad gick igenom. M.E.H och M.H hade två barn tillsammans, en dotter samt en son. M.E.H hade sedan tidigare en annan son.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning mot dottern, skadegörelse, överträdande av besöksförbud, grov fridskränkning mot maken, ofredande¹⁸² och överträdelse av besöksförbud mot tredje person. T.R fann M.H:s berättelse mer trovärdig än M.E.H:s och lade M.H:s berättelse till grund för bedömningen tillsammans med övrig bevisning i målet. De styrkta gärningarna mot M.H, förutom skadegörelsen, var olaga hot¹⁸³ och ett fall av misshandel av normalgraden. Våldsgärningen bestod av att M.E.H hade slagit M.H med skaftet på en golvmopp tre till fyra gånger. Våldet resulterade i svullnad, blånader och blodvite. TR bedömde att även om det förekommit upprepade hot under en längre tid så rörde det sig enbart om ett fall av misshandel av normalgraden. Därmed bedömdes gärningarna inte som grov fridskränkning även om TR konstaterade att mycket i utredningen tydde på att M.E.H och M.H:s förhållande hade varit av den karaktären som grov fridskränkning siktar in sig på.

M.E.H fanns sedan tidigare under fem avsnitt i belastningsregistret. TR bestämde inte straffvärde för varje enskild gärning utan det gemensamma straffvärdet motsvarade fyra månaders fängelse. De gärningar som M.E.H dömdes för var två fall av misshandel av normalgraden mot dottern, ett fall av ofredande mot tredje man, ett fall av misshandel av normalgraden, ett fall av olaga hot, skadegörelse samt överträdelse av besöksförbud mot M.H. Omständigheterna att gärningarna hade skett i det gemensamma hemmet där dottern och M.H hade en rätt att känna sig trygga talade med särskild styrka för en påföljd i form av fängelsestraff. Skäl emot att döma ut ett fängelsestraff var att gärningarna inte hade varit att anse som allvarliga samt att M.E.H inte tidigare var dömd för brott och att M.E.H vid tiden

¹⁸² Ofredande innefattar när en person handgripligen antastar eller genom hänsynslöst beteende såsom stenkastning och oljud ofredar en annan person. För ofredande kan man dömas till böter eller som mest ett år i fängelse, BrB 4 kap 7 §. Handgripligt antastande kan bestå av att en person drar och sliter i någons kläder eller att en person knuffar en annan, SOU 1953:14 s. 169.

¹⁸³ Olaga hot, innefattar när en person hotar en annan person med vapen eller annan brottslig gärning och agerandet är avsett att framkalla allvarlig fruktan hos personen för dess egen eller annan persons säkerhet. För olaga hot kan man dömas till böter eller maximalt ett år i fängelse, BrB 4 kap. 5 §.

för domstolsprocessen hade flyttat till ett eget boende. TR dömde M.E.H till villkorlig dom förenat med samhällstjänst i 120 timmar. HovR fastställde TR:s dom.

5.1.4 Svea hovrätt mål nr B 7979–11 – Kränkningar per telefon

Bakgrund: C.H och T.W träffades 2003 och flyttade ihop två år senare. Därefter fick de en son tillsammans. 2007 flyttade de isär och förhållandet var därefter av och på. 2010 dömdes C.H för ofredande gentemot T.W och en kvinna som T.W tidigare hade haft ett förhållande med. C.H dömdes till skyddstillsyn.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. C.H styrkte i många delar T.W:s berättelse men påstod att T.W inte skulle ha tagit hoten och kränkningarna på allvar. Även övrig utredning i fallet stödde T.W:s berättelse. Det var således styrkt att C.H vid flera tillfällen hade ringt hundratals gånger under loppet av en dag till T.W. Kränkningarna bestod av att C.H hade skrivit att T.W var ”vidrig”, ”störd”, ”grotesk”, ”gubbtransvestit”, ”missbildad mellan benen” och liknande. C.H hade även hotat att döda T.W, exempelvis genom att ta ut hans inälvor och genom att skjuta honom. Gärningarna skedde frekvent och bestod av hot och kränkningar i stora kvantiteter under ett års tid. TR bedömde att gärningarna hade syftat till att framkalla allvarlig fruktan hos T.W och att gärningarna var ett led i upprepade kränkningar som skadade T.W:s integritet och hade varit ägnade att allvarligt skada T.W:s självkänsla. TR dömde C.H för grov fridskränkning.

C.H hade tidigare blivit dömd för brott vid tre tillfällen. C.H hade sammantaget blivit dömd för att bryta mot kontaktförbud gentemot T.W, för misshandel, ofredande, övergrepp i rättsak samt olaga hot. De flesta brotten var riktade mot T.W. TR dömde C.H till sex månader i fängelse med anledning av gärningarna utgjorde återfall i samma brottslighet som hon tidigare blivit dömd för samt att brottets art innebär en presumtion om fängelsestraff. C.H hade vid tidpunkterna för gärningarna blivit tilldömd skyddstillsyn varför fängelsestraffet utgjorde särskild påföljd till domen om skyddstillsyn. HovR fastställde TR:s dom.

5.1.5 Nyköpings tingsrätt mål nr B 2294–11 – Berusad

Bakgrund: E.P och L.A hade varit förlovade och bott tillsammans i tio år. De hade varsitt barn med en tidigare partner men inga gemensamma barn. E.P hade alkoholproblem, vilka försvårades då hon i januari 2011 blev uppsagd från sitt arbete.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning och grovt rattfylleri. E.P förnekade grov fridskränkning och grovt rattfylleri. Däremot erkände E.P två fall av ringa misshandel mot L.A. Vissa av åtalspunkterna förklarade E.P att hon inte kunde minnas på grund av berusning. L.A:s berättelse ansågs av TR som trovärdig och hans uppgifter hade stöd bland annat i E.P:s berättelse samt vittnesmål och annan teknisk bevisning i form av fotografier. TR bedömde att åtalet om grov fridskränkning var styrkt.

Våldsgärningarna i fallet bestod av slag mot kropp och ansikte, kast av lykta, rivningar mot ansikte och kropp. Våldet resulterade i smärta, blodvite och sårskador. TR bedömde att gärningarna var en del i upprepade kränkningar av L.A:s integritet, ägnade att allvarligt skada L.A:s självkänsla. TR dömde M.P för grov fridskränkning och för grovt rattfylleri.

E.P var inte tidigare dömd för brott. TR bedömde att straffvärdet uppgick till sju månader i fängelse. Det var konstaterat i fallet att E.P led av alkoholmissbruk som blev svårare samma år som fallet landade i domstol. Samma år deltog E.P frivilligt i behandling för sitt alkoholmissbruk men återföll i missbruk en vecka efter behandlingen. Frivården konstaterade att E.P genom kontraktsvård kunde behandlas för sitt missbruk samt att det fanns ett behov av att övervaka E.P. TR konstaterade att brottsligheten var nära kopplat till hennes missbruk och att även om hon återföll i missbruk snabbt efter sin förra behandling ansåg TR att det var viktigt att E.P fick vård. TR dömde E.P till skyddstillsyn förenat med kontraktsvård.

5.1.6 Hovrätten för Nedre Norrland mål nr B 1269–11 – Gräv upp dem

Bakgrund: A.E och E.E träffades första gången 1981 och inledde en kort relation. 2002 sökte E.E upp A.A igen och året därpå gifte de sig. De hade under flera år delat bostad.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. E.E lämnade enligt TR en trovärdig redogörelse för gärningstillfällena och A.E erkände alla gärningar förutom två. Av det nyss anförda kombinerat med bevisningen i målet i form av journalanteckningar, vittnesmål och fotografier beslutade TR att lägga E.E:s berättelse till grund för bedömningen. Åtalet i helhet ansågs styrkt.

Gärningarna bestod av att A.E hade rivit E.E i ansiktet, utdelat upprepade slag och sparkar mot E.E:s kropp och huvud. Våldet hade, förutom smärta, orsakat blodvite, sårskador, svullnader och blånader. TR bedömde att alla misshandelsgärningar var av normalgraden. A.E

hade i samband med gärningarna ofta varit nedlåtande och brukade påminna E.E om hur oduglig han var. Vid ett tillfälle hade hon sagt åt E.E att gräva upp sina döda föräldrar så de kunde hjälpa honom. TR bedömde att gärningarna utgjort upprepade kränkningar mot E.E:s integritet, ämnade att allvarligt skada hans självkänsla. A.E dömdes för grov fridskränkning.

Enligt TR saknades det särskilda skäl för att bryta fängelsepresumtionen och TR dömde A.E till sex månaders fängelse. HovR fastställde TR:s dom i allt utom skadestandsfrågan.

5.1.7 Svea hovrätt mål nr B 8702–12 – Nödvärn mot nödvärn

Bakgrund: A.M och H.K träffades 2011 och gifte sig därefter. A.M hade innan åtalet polisanmält H.K för misshandel fyra gånger. Både A.M och H.K hävdade att deras våldsbruk hade enbart varit i nödvärnssyfte.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. TR bedömde A.M:s berättelse som mer trovärdig än den berättelse som H.K framförde. H.K erkände att hon hade rivit A.M men enbart i nödvärn. Vittnesmålen stödde enligt TR delar av A.M:s berättelse även om de förvisso noterade att H.K också hade varit skadad. Övrig bevisning i målet var fotografier på både A.M:s och H.K:s skador samt rättsintyg.

De styrkta gärningar var fyra fall av misshandel där våldet bestod av rivningar, slag med knuten hand och öppen hand, sparkar, slag med sko, kast av fjärrkontroll samt hugg med gaffel. Våldet resulterade i, förutom smärta, rivmärken och rodnader på kropp och ansikte. TR bedömde att gärningarna var ett led i upprepade kränkningar som skadat A.M:s integritet och varit ämnade att allvarligt skada A.M:s självkänsla. TR dömde H.K för grov fridskränkning.

H.K fanns inte sedan tidigare i belastningsregistret. H.K levde under ordnade förhållande och bedömdes vara lämplig för samhällstjänst. Brottets art talade för fängelsestraff och TR bedömde att straffvärdet uppgick till åtta månader i fängelse med hänsyn till att våldet, som inte var lindrigt, hade skett tämligen ofta under ett relativt begränsat tidsförlopp. TR dömde H.K till åtta månader i fängelse. HovR konstaterade till att börja med att TR i sina referat inte helt korrekt hade återgett de olika utsagorna i fallet. A.M och H.K hade båda angett att de hade blivit slagna av den andre och enbart hade brukat våld i nödvärn gentemot den andre. Det var bevisat att båda hade haft skador med hjälp av fotografier och av rättsintyg. Varken A.M:s eller H.K:s berättelse kunde enligt HovR anses mer trovärdig än den andres och kunde

därmed inte heller sättas framför den andres berättelse. För att döma H.K krävdes det att andra bevis i utredningen kunde visa att det var bortom rimligt tvivel att H.K hade misshandlat A.M och att våldet inte har varit en nödvärnshandling. Allt stödbevisningen visade var att H.K och A.M hade de skador som de hade angett. Det fanns därför inget som tydde på att H.K hade brukat våld annat än i nödvärnssyfte. HovR ogillade åtalet i dess helhet.

5.1.8 Svea hovrätt mål nr B 337–13 – Knivkasterskan

Bakgrund: K.P och G.P träffades i Polen tidigt 90-tal och hade tillsammans två döttrar. 2007 flyttade de till Sverige och gifte sig efter det. De delade bostad. Båda berättade att det hade funnits svårigheter i deras förhållande och båda två erkände att de hade använt fula ord mot varandra. I augusti 2013 begärde de äktenskapsskillnad och det målet handlade även om vårdnaden om barnen.

Gärning och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov misshandel, samt grov fridskränkning gentemot maken och den äldsta dottern. G.P:s berättelse ansågs av TR som trovärdig och styrktes i många delar av dotterns berättelse.

Gällande åtalet om grov misshandel bedömde TR, som ansåg att det var styrkt att K.P hade angripit G.P med en sax samt utdelat sparkar och slag, att det var misshandel av normalgraden. Övriga styrkta våldsgärningar bestod av att K.P bitit G.P samt att K.P åtminstone vid tre tillfällen kastat eller brukat kniv mot G.P. Våldet hade, förutom smärta, orsakat blodvite, svullnader, skärskador och ärrbildningar. K.P hade även hotat G.P till livet. Sammantaget bedömde TR att K.P var skyldig till grov fridskränkning. För övrigt dömde TR även K.P för grov fridskränkning mot hennes dotter.

K.P hade tidigare blivit dömd för stöld och erhållit påföljden villkorlig dom. Överläkaren konstaterade att det inte fanns ett behov av en rättspsykiatrisk undersökning men att det kunde finnas grund att befara missbruk av alkohol. TR dömde K.P för två fall av grov fridskränkning, det ena riktat mot G.P och det andra mot deras äldsta dotter. Straffvärdet ansågs motsvara ett år och två månader i fängelse och TR dömde K.P till just det. HovR ogillade åtalet gällande båda fridskränkningensbrotten. I sina domskäl angav HovR att fastän det var styrkt att K.P bitit G.P i armen och orsakat ärrbildning hade gärningen inte kunnat tidsbestämmas. Det var alltså inte utrett att gärningen hade ägt rum 2011, vilket åklagaren hade angett i åtalet. Den åtalspunkten ogillades därmed av HovR. Domstolen ansåg vidare att

det var styrkt att G.P hade träffats av knivkast mellan fem till sex gånger, däremot hade G.P inte kunnat ange när dessa knivkast ägt rum och det var inte utrett att knivkasten ägt rum under den tidsperiod som åtalet gäller. Åtalet i den här punkten ogillades också. Istället för grov fridskränkning dömde HovR K.P för försök till misshandel då HovR enbart fann det styrkt att K.P hade kastat kniv mot G.P den 17 september 2012. Risken att gärningen kunde ha framkallat en allvarlig kroppskada ansågs som låg, därav valet att rubricera gärningen som försök till misshandel. HovR ändrade den grova fridskränkningen mot dottern till två fall av misshandel av normalgraden av samma anledning. Att det inte ansågs utrett att gärningarna ägt rum inom den i åtalet angivna tidsperioden. Sammantaget dömde HovR K.P för ett fall av misshandel av normalgraden samt ett försök till misshandel mot G.P och för två fall av misshandel av normalgraden gentemot dottern. Domstolen bedömde att gärningarna tillsammans motsvarade ett straffvärde på åtta månader. Försvårande omständigheter i det här fallet var att två av fallen av misshandel var riktade mot ett barn av sin förälder i hemmet där ett barn skall ha rätt att känna sig trygg. HovR dömde K.P till åtta månader i fängelse.

5.1.9 Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2663–13 – Borderline

Bakgrund: L.V och T.L hade tidigare delat bostad och hade två barn tillsammans. 2012 flyttade L.V ifrån bostaden. Samma år blev L.V diagnostiserad med en borderlinestörning och fick regelbunden behandling för detta. L.V var tidigare sjukskriven men började arbeta igen 2013. L.V hade kontaktförbud gentemot T.L sedan slutet av 2012. Vid tillfället för domen befann sig L.V och T.L i en vårdnadstvist.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. T.L lämnade en trovärdig berättelse om de olika händelseförloppen. För att T.L:s uppgifter skulle läggas till grund för bedömningen fick det däremot inte finnas ett bakomliggande intresse för T.L att få en fällande dom. I det aktuella fallet befann sig T.L och L.V i en vårdnadstvist. TR uppfattade T.L som uppriktigt sorgsen för hur situationen hade urartat mellan T.L och L.V. T.L:s berättelse stöddes vidare av att L.V hade erkänt delar av uppgifterna som T.L redogjort för. Även vittnesmål stödde berättelsen som T.L framförde. TR bedömde att T.L:s berättelse i det stora hela kunde ligga till grund för bedömningen.

De gärningar som ansågs styrkta var fyra fall av misshandel av normalgraden, sex fall av olaga hot, tre fall av ofredande samt sju fall av hemfridsbrott. Våldsgärningarna bestod av att L.V upprepade gånger slagit med knuten hand mot T.L:s kropp och ansikte, sparkat mot T.L:s

kropp och dragit i T.L:s pung. Våldet orsakade smärta samt skador som hade dokumenterats med fotografier men som inte beskrevs närmare i fallet. TR konstaterade att gärningarna isolerade inte hade varit av särskilt allvarlig art men sedda tillsammans resulterade i upprepad kränkning av T.L:s integritet och var ägnade att allvarligt skada hans självkänsla. TR dömde L.V för grov fridskränkning. Ett av fallen av olaga hot var riktade mot två av vittnena i målet och inkluderades därför inte i den grova fridskränkningen.

L.V levde under ordnade förhållanden och fanns i belastningsregistret avseende det överklagade kontaktförbudet mot T.L. L.V hade kontinuerlig kontakt med psykiatri i ett års tid. Enligt ett läkarintyg var inte L.V psykotisk och av den anledningen begärdes inte ett rättspsykiatriskt utlåtande. Frivården bedömde det viktigt att L.V fortsatte sin behandling samt att L.V hade ett övervakningsbehov. TR konstaterade att brottsligheten var tätt kopplat med L.V:s psykiska ohälsa och dömde L.V till skyddstillsyn förenat med föreskrift om att L.V skulle fortsätta bli behandlad för sin psykiska ohälsa. HovR fastställde TR:s dom förutom i skadeståndsfrågan.

5.1.10 Svea hovrätt mål nr B 9723–13 – Klockan tickar

Bakgrund: K.O och J.O:s förhållande var labilt och våldsamt. De delade bostad och hade ett gemensamt barn. Vid tiden för åtalet hade de två delat på sig och K.O hade hittat en ny partner som för tillfället för åtalet var hennes fästman.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. Åtalet bestod av fyra gärningar. Tiden mellan den första gärningen och den andra gärningen var ett år och sex månader. Resterande tre gärningar skedde under mindre än ett års tid. J.O:s berättelse av händelserna ansågs mer trovärdig än K.O:s berättelse. Till stöd för J.O:s berättelse fanns även vittnesmål, teknisk bevisning i form av medicinska intyg samt att K.O hade erkänt delar av gärningarna. J.O:s berättelse lades till grund för bedömningen och de fyra tillfällena av våldsgärningar ansågs styrkta. K.O hade i övrigt yrkat på att hon hade agerat i nödvärn men utifrån utredningen i målet lämnades påståendet utan avseende.

Våldsgärningarna bestod av slag med knuten hand, bett, grepptag om armar, stryptag, knuff samt av att K.O hade tryckt in sina naglar i J.O:s hud. Våldet orsakade, förutom smärta, svullnader, rodnader, blånader, bitmärken och andningssvårigheter. TR bedömde gärningarna som allvarliga men med anledning av den relativt långa tid som förflutit mellan tillfällena så

bedömde TR att gärningarna inte hade varit ett led av upprepad kränkning mot J.O.

Våldsgärningarna bedömdes istället som misshandel av normalgraden.

Straffvärdet för de fyra fallen av misshandel bedömdes uppgå till tre månaders fängelse.

Misshandel är en brottslighet sådan art att påföljden normalt döms till fängelse. Däremot var K.O inte tidigare dömd och levde ett ordnat liv. TR saknade även anledning att befara att K.O skulle begå nya brott. TR dömde därför K.O till villkorlig dom förenat med samhällstjänst på 100 timmar. HovR ändrade senare påföljden till villkorlig dom förenat med 100 dagsböter å 60 kr. Eftersom det faktum att J.O inte valt att föra talan förrän två år efter den sist begångna gärningen inte skulle ligga K.O till last.

Efter lagändringen 2013 – förhöjning av minimistraffet

5.1.11 Svea hovrätt mål nr B 11762–14 – Sömlös pensionär

Bakgrund: E.M och C.F var båda pensionärer som hade varit gifta sedan 1975. I bostaden som C.F och E.M delade och utgjorde E.M:s enskilda egendom, sov C.F i hallen på en tunn madrass i ytterkläderna. C.F ägde för övrigt ingen mobiltelefon och saknade nyckel till bostaden.

Gärningar och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning samt grov misshandel. TR bedömde C.F som mycket trovärdig medan de flesta av E.M:s invändningar, såsom att hon var utsatt för en komplott, kunde lämnas utan avseende. Tillsammans med övrig teknisk bevisning samt vittnesmål i fallet fann TR att gärningarna var styrkta. Våldsgärningarna hade ägt rum vid upprepade tillfällen i fem år, det senaste året hade våldet eskalerat och månaden innan åtalet skedde våldet på daglig basis. I huvudsak hade våldet skett under nätterna då E.M vaknade på grund av sina sömnproblem. E.M påstod att C.F regelbundet väckte henne genom att onanera och E.M tog därefter ut sin ilska på C.F.

Våldsgärningarna bestod av slag med knuten hand mot ansikte och kropp, sparkar, bett, nypningar, rivningar, klösningar, av att E.M hade stoppat in hennes fingrar i C.F:s mun, dragit honom i könet samt slagit hans huvud i en spaljé åtskilliga gånger. Våldet orsakade, förutom smärta, svullnader, blånader, blodvite, hudskador, ärrbildningar och förhårdnade öronmusslor. De upprepade gärningarna ansåg TR hade varit kränkningar som skadat C.F integritet och kunnat allvarligt skada C.F:s självkänsla. TR dömde E.M för grov fridskränkning.

Enligt den rättspsykiatriska undersökningen led inte E.M av en allvarlig psykisk störning varken vid tiden för gärningarna eller vid tiden för åtalet. TR bedömde att straffvärdet för den grova fridskränkningen var två år och fyra månader i fängelse. TR uppgav att viss hänsyn skulle tas till E.M:s ålder och hälsa och därmed fastställdes fängelsestraffet till ett år och tio månader. E.M var 67 år gammal och led av högt blodtryck och diabetes. HovR fastställde TR:s dom men konstaterade att ingen hänsyn skulle tas till E.M:s ålder eller hennes hälsa vid straffmätningen men vidhöll att TR:s dom inte skulle ändras.

5.1.12 Svea hovrätt mål nr B 4898–15 – Kontaktförbud

Bakgrund: S.E och D.M träffades år 2000 och flyttade då ihop. I februari 2015 delgavs D.M ett kontaktförbud som förbjöd henne att kontakta S.E.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. TR fann S.E:s berättelse trovärdig och lade den till grund för bedömningen tillsammans med övrig bevisning i form av vittnesmål. Gärningarna bestod av fyra fall av överträdelse av kontaktförbud, ett fall av åverkan, en misshandel samt ett antal opreciserade gärningar. Gärningarna var inte tidspreciserade. Av anledningen att en relativt lång tid hade förflutit sedan gärningarna hade ägt rum samt att gärningarna hade skett upprepade gånger vilket medförde att S.E hade svårt att tidsprecisera dem. TR uttryckte att även om vissa av gärningarna inte kunde styrkas hade TR övertygats om att S.E hade blivit utsatt för ett flertal gärningar av en sådan natur att de tillsammans bildade underlag för grov fridskränkning.

Våldsgärningarna bestod av slag med öppna samt knutna händer mot ansikte och kropp. I fallet nämndes inte i detalj vilka skador S.E hade åsamkats. Redogörelser från några av vittnesmålen nämnde att S.E hade fått skador i form av blånader, blodvite samt ett litet jack i huvudet. S.E själv nämnde enbart att han hade upplevt smärta. TR beslutade efter en samlad bedömning att gärningarna hade utgjort upprepade kränkningar av S.E:s integritet och att de hade varit ägnade att allvarligt skada S.E:s självkänsla. Bland annat med anledning av att D.M regelbundet hade låst in S.E i lägenheten och hade raderat vänner och familjemedlemmars kontaktuppgifter från hans telefon. TR dömde D.M för grov fridskränkning.

D.M var inte tidigare dömd för brott. Majoriteten av gärningarna hade ägt rum innan lagändringen 2013 och TR valde att ta hänsyn till det tidigare ministraffet för grov fridskränkning vid bestämmandet av straffvärdet. Som i fallet motsvarade åtta månader i

fängelse. Med anledning av brottets art, samt att TR inte fann några skäl att frångå straffvärdet, bestämdes D.M:s straff till åtta månader i fängelse. HovR ändrade TR:s domslut i det avseende att HovR ogillade två fall av ofredande. HovR konstaterade också att även om det hade styrkts att D.M hade varit den enda med full kontroll över lägenhetens lås hade åklagaren inte påstått att detta hade resulterat i att S.E blivit utelåst och inlåst. Strafftiden ändrades till sex månaders fängelse istället för åtta.

5.1.13 Svea hovrätt mål nr B 7049–15 – Världens finaste tjej

Bakgrund: S.A och F.L ingick i en relation 2013. Från och med sommaren 2014 bodde de tillsammans i ett gemensamt ägt radhus. Både S.A och F.L berättade att deras relation ofta kantades av bråk. Enligt S.A var F.L ofta på dåligt humör på grund av en vårdnadstvist som F.L var involverad i. F.L beskrev S.A som världens finaste tjej men med aggressionsproblem.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. S.A medgav att hon hade brukat våld i samband med några av bråken. Domstolen fann inga skäl att ge den enes redogörelse av händelserna företräde framför den andras. Av den anledningen fick S.A:s berättelse ligga till grund för bedömningen. I TR ansågs tre fall av misshandel, två av normalgraden samt en ringa, som styrkta.

Våldsgärningarna bestod av slag med öppen och knuten hand mot ansikte, huvud och kropp. Våldet resulterade i, förutom smärta, näsblod, bulor, blånader, blodvite och fläskläpp. Gärningarna var enligt domstolen inte att anse som allvarliga. TR fann inte heller att F.L hade varit underställd S.A, varken under tiden för själva gärningarna eller i förhållandet i övrigt. Av den anledningen ansåg TR att gärningarna inte har varit ägnade att allvarligt skada F.L:s självkänsla och integritet. Rekvisiten för grov fridskränkning var alltså inte uppfyllda. TR dömde S.A för tre fall av misshandel av normalgraden samt en ringa misshandel.

Straffvärdet bedömdes uppgå till tre månader i fängelse av TR. S.A var inte sedan tidigare dömd för liknande brottslighet och levde under ordnande förhållande. Domstolen fann inga skäl att tro att S.A skulle falla in i ytterligare brottslighet. Påföljden blev villkorlig dom förenat med 100 timmars samhällstjänst. HovR ansåg att fyra fall av misshandel var styrkta, tre av normalgraden och en ringa, men fann inte heller att rekvisiten för grov fridskränkning var uppfyllda och instämde med TR:s brottsrubricering och påföljdsbedömning.

5.1.14 Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2226–15 – Slag med plastleksak

Bakgrund: P.H och T.D träffades i Singapore 2007 och gifte sig i Sverige 2008. De bodde tillsammans sedan 2009 och hade två gemensamma barn. T.D kunde inte prata svenska. 2015 anmälde barnens förskola att barnen hade berättat att T.D slagit dem. En brottsutredning startades men lades ner då det inte gick att styrka barnmisshandel.

Gärning och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. Vid TR:s bedömning av P.H:s och T.D:s berättelser vann ingen företräde över den andre gällande tillförlitlighet. Domstolen noterade att P.H:s och T.D:s berättelser var tvungna att behandlas med betydande försiktighet eftersom de för vid tiden för åtalet befann sig i en tvist som hade kunnat komma att innefatta vårdnaden över deras två barn. Den tekniska bevisningen visade en mängd skador som hade åsamkats P.H. Några av skadorna var enligt TR möjliga att åstadkomma själv medan andra enbart kunde ha vållats av en annan person. Vittnesmålen ansåg TR även skulle bedömas med försiktighet. Det ena vittnet hade tidigare varit gift med P.H och de andra vittnena var beroende av P.H eftersom de var hyresgäster hos P.H. Vid en samlad bedömning ansåg TR att det inte var ställt utom rimligt tvivel att T.D hade gjort sig skyldig till misshandel eller olaga hot och därmed inte heller grov fridskränkning. HovR gjorde en annan bedömning och dömde T.D för grov fridskränkning. Domstolen ansåg här att P.H var trovärdig och att hans berättelse var tillförlitlig. Anledningarna till denna bedömning var att berättelsen var tydlig, detaljerad och utförlig. Det hade inte heller framgått att han hade försökt ”sätta dit” T.D utan hade varit återhållsam. Detta förenat med stödet av den övriga bevisningen i fallet medförde att HovR beslutade att P.H:s uppgifter skulle ligga till grund för bedömningen. Gällande vårdnadsfrågan hade P.H och T.D kommit överens om vårdnaden av barnen interimistiskt, vilket talade mot att P.H hade ett intresse av att sätta dit T.D. HovR tillmätte vittnesmålen större betydelse än TR.

HovR bedömde att det var styrkt att T.D var skyldig till sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. Våldsgärningarna bestod av slag mot ansikte och kropp, stampningar på P.H:s fötter, rivningar, slag med sko, slag med tallrik samt slag med plastleksak. Våldet resulterade i, förutom smärta, blåmärken, rodnader, hudskador, rivmärken och fläskläpp. I övrigt hade T.D även hotat att döda P.H och barnen

samt hotat att skära av P.H:s könsorgan. Sammantaget bedömde HovR att P.H hade blivit utsatt för brottsliga gärningar som utgjort ett led av kränkningar av P.H:s integritet som varit ägnade att allvarligt skada hans självkänsla. Straffvärdet motsvarade enligt HovR nio månaders fängelse. Med anledning av brottets art samt att HovR inte fann skäl att bortgå från fängelsestraffet, dömde HovR T.D till nio månaders fängelse för grov fridskränkning.

5.1.15 Svea hovrätt mål nr B 1710–16 – Nödvärn?

Bakgrund: Under tiden för gärningarna var S.W och V.H ett par. V.H hade blivit intagen på förhör efter en anmälan från S.W på grund av misstanke om grov kvinnofridskränkning. Vid förhören framkom det att S.W hade misshandlat och hotat V.H och därmed åtalades S.W för grov fridskränkning.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning. I fallet hade både den målsägande, V.H, och den tilltalade, S.W, brukat våld och påstått att de hade agerat i nödvärn. Båda hade lämnat trovärdiga, detaljerade och relativt samstämmiga berättelser och det var styrkt att båda parterna hade haft skador. I fallet fanns ett vittne som bevittnade en av åtalspunkterna och som därmed kunde stödja V.H:s version av händelserna. Med anledning av det vittnesmålet tillsammans med de andra vittnesmålen samt teknisk bevisning i form av fotografier över V.H:s skador, beslutade TR att lägga V.H:s version av händelserna till grund för bedömningen. TR ansåg att S.W:s invändning om nödvärn var motbevisad.

De styrkta gärningarna var fyra fall av misshandel av normalgraden samt två fall av olaga hot. Våldsgärningarna bestod av slag med knuten hand, örfilar, klösningar mot ansikte samt av att S.W dragit i V.H:s halskedja. Våldet orsakade, förutom smärta, svullnader, rodnader, rivmärken, andningssvårigheter och fläskläpp.

Gärningarna var, enligt TR, upprepade kränkningar av V.H:s integritet och var ägnade att allvarligt skada hans självkänsla. TR fällde S.W för grov fridskränkning. TR bestämde straffvärdet till ett års fängelse med anledning av att de olaga hoten med kniv och elpistol var allvarliga. Enligt den rättspsykiatriska utredningen led S.W inte av någon allvarlig psykisk störning varken vid tiden för gärningarna eller under domstolsprocessen. TR konstaterade att det inte fanns skäl att frånga det nyss nämnda straffvärdet och bestämde därmed S.W:s påföljd till ett år i fängelse. HovR fastställde TR:s domslut.

5.1.16 Göta hovrätt mål nr B 943–16 – Sårat rovdjur

Bakgrund: J.K och F.K var ett gift par som hade bott tillsammans sedan 2008. De hade tillsammans en son och en dotter. J.K beskrev sig själv som en känslomänniska som kunde bli våldsam när hon kände sig sårad när hon inte fick reda ut konflikter i den utsträckning hon ville. Hon blev enligt sina egna ord, som ett ”sårat rovdjur”.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning både för F.K och sonen, samt ett fall av misshandel gentemot dottern. J.K erkände de flesta av gärningarna och de invändningar hon hade lämnat berörde hennes uppsåt. I övrigt ansågs F.K:s och sonens berättelse som mycket trovärdiga. I åtalet om grov fridskränkning mot maken var två fall av misshandel av normalgraden, ett fall av ofredande samt två fall av olaga hot styrkta. Utöver det fanns det en mängd opreciserade gärningar som ägt rum under en femårsperiod. Tillräckligt många av de opreciserade gärningarna styrktes och domstolen ansåg det vara bevisat att J.K tillsammans med de övriga styrkta gärningarna hade vid upprepade tillfällen slagit, knuffat, nypt, rivit, slagit med skohorn, trängt in F.K i ett hörn samt dragit honom i håret. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnader, blånader, rivmärke och ett knäckt finger.

TR konstaterade att våldet och hoten bestod av en väsentlig mängd gärningar som ägt rum under flera år. Vissa av gärningarna var att anse, enligt TR, som relativt allvarliga även om efterföljande skador inte var av den allvarligare sorten. Övriga omständigheter i fallet som TR la vikt vid var att F.K hade vid ett flertal tillfällen tvingats fly sitt eget hem samt att han ibland hade varit tvingas att sova på förödmjukande ställen såsom i hans bil eller i pannrummet. TR konstaterade att J.K med hennes handlande hade fått F.K att leva under ett skräckvälde. Med anledning av det nyss anförda konstaterade domstolen att J.K:s handlingar bestått av upprepade kränkningar av F.K:s integritet som varit ägnade att allvarligt skada F.K:s självkänsla. TR dömde J.K för grov fridskränkning. I de övriga åtalpunkterna dömdes J.K för ringa misshandel mot sin dotter samt för ett fall av misshandel av normalgraden, sex fall av ringa misshandel samt ett fall av olaga hot mot sonen.

J.K var vid domslutet 51 år gammal och fanns inte sedan tidigare i belastningsregistret. J.K levde under ordnade förhållande och hade ingen missbruksproblematik. Gärningarna som J.K hade begått under brottet grov fridskränkning hade skett både innan och efter skärpningen av minimistraffet. Majoriteten av handlingarna ägde rum efter lagändringen och de gärningarna

var i sig själva tillräckliga för att konstituera grov fridskränkning. Därmed beslutade TR sig för att åtalet i helhet skulle behandlas enligt hur lagbestämmelsen såg ut efter lagändringen. Försvårande omständigheter i fallet var att våldet hade skett inför minderåriga barn, att våldet hade pågått under en lång tid och att våldet samt hoten hade haft en, för domstolen, synbar nedbrytande effekt på F.K. TR bedömde att straffvärdet för den grova fridskränkningen gentemot F.K motsvarade ett år i fängelse. Straffvärdet för alla styrkta brott i fallet bestämdes till ett år och tre månader i fängelse. Emot fängelse talade att J.K hade insett att hon hade ett behandlingsbehov och behövde hjälp för att lära sig att hantera hennes temperament och våldsbruk. TR konstaterade däremot att det inte var tillräckligt för att ett fängelsestraff inte skulle dömas ut. J.K dömdes till fängelse i ett år och tre månader. HovR fastställde TR:s dom.

5.2 Grov kvinnofridskränkning

I denna del av rättsfallsstudien skiftas fokus från kvinnliga gärningspersoner till manliga gärningspersoner. Totalt kommer 16 fall av grov kvinnofridskränkning att presenteras. Åtta av fallen bedöms före lagändringen 2013 och dess skärpning av minimistraffet och resterande åtta fall bedöms efter lagändringen och enligt den nuvarande straffskalan. Rättsfallen i detta avsnitt redogör för främst gärningspersonernas våldsutövning samt domstolens bedömning av lämplig påföljd. Således samma faktorer som låg i fokus för återgivningen av rättsfallen i avsnittet om grov fridskränkning. Tillsammans kommer rättsfallen från detta avsnitt och föregående avsnitt bilda underlaget till rättsfallsjämförelsen i slutet av detta kapitel.

Innan lagändringen 2013

5.2.1 Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 2922–11 – Machete

Bakgrund: N.T och M.V var i ett förhållande och hade delat bostad sedan 2009, fram tills slutet av mars 2011, drygt två månader innan TR:s dom.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. M.V:s berättelse bedömdes av TR som utförlig, detaljerad och tydlig. Delar av hennes redogörelse bekräftades av N.T, då han hade erkänt vissa gärningar. Andra delar av M.V:s berättelse styrktes av vittnesmål och övrig teknisk bevisning i form av rättsutlåtande och journalanteckningar. M.V:s berättelse ansågs som mycket trovärdig och tillförlitlig av domstolen och lades därmed till grund för bedömningen.

Fyra gärningar av misshandel och ett fall av olaga hot ansågs vara styrkta. Våldsgärningarna bestod av slag med öppen och knuten hand mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, stryptag, att N.T pressat sin arm mot M.V:s hals samt att N.T hade kastat M.V ner för en trappa. Våldet orsakade, förutom smärta, rodnader och blånader. I övrigt hade N.T hotat M.V, och M.V:s moder, till livet under hot av gevär och machete. TR bedömde att ingen av gärningarna var att anse som ringa. Gärningarna hade utgjort del av upprepad kränkning av M.V:s integritet samt varit ägande att allvarligt skada M.V:s självkänsla. Detta hade bland annat visat sig genom att M.V efter en av gärningarna försökt att ta självmord och blev därefter intagen på en psykiatrisk klinik. TR dömde N.T för grov kvinnofridskränkning.

N.T fanns sedan tidigare i belastningsregistret i åtta punkter, bland annat för olaga hot och ringa narkotikabrott. N.T hade blivit dömd vid två tillfällen och hade då blivit dömd till skyddstillsyn. Enligt den rättspsykiatriska undersökningen led inte N.T av en allvarlig psykisk störning under domstolsprocessen eller vid tiden för gärningarna. Frivården noterade att N.T tidigare hade deltagit i ett behandlingsprogram gällande relationsvåld från frivården och att den behandlingen därför inte var aktuell i det här fallet. Det fanns enligt frivården en hög risk att N.T skulle bruka våld mot eventuell framtida partner. TR ansåg att straffvärdet var något högre än minimistraflet på sex månader. N.T, genom den grova kvinnofridskränkningen, återföll även i brott under tiden för skyddstillsynen. TR undanröjde de föregående domarna om skyddstillsyn och dömde N.T till tio månader i fängelse. HovR fastställde TR:s dom i allt utom påföljdsfrågan. Straffvärdet ansågs av HovR som högre eftersom N.T hade tagit strypgrepp vid tre olika tillfällen och att M.V vid två av dessa trodde att hon skulle kvävas till döds. Även gärningen där N.T efter att ha misshandlat M.V kastade ner henne för en trappa, ansåg HovR som en omständighet som ändrade straffvärdet i skärpande riktning. Med beaktan till de undanröjda domarna om skyddstillsyn ändrade HovR straffet till ett år i fängelse.

5.2.2 Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 3211–11 – Soprummet som skyddsrum

Bakgrund: B.L och R.L träffades 2008 och inledde året därpå ett förhållande, flyttade till en gemensam bostad och gifte sig. R.L hade under förhållandet tvingats att fly från det gemensamma hemmet vid olika tillfällen. R.L sov då i en skog, tvättstuga eller soprum.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning samt övergrepp i rättssak. R.L:s berättelse bedömdes av TR som trovärdig och tillförlitlig och hade därutöver

stöd av övrig bevisning. B.L förnekade att han hade begått de gärningar som han var åtalad för. TR ansåg sammantaget att åtalet var styrkt i dess helhet.

Våldsgärningarna bestod av slag med öppen och knuten hand mot kropp och ansikte, slag med schampoflaska mot ansikte, slag med ölfaska mot huvud, slag med stol mot både kropp och huvud, sparkar mot kropp, att B.L dragit R.L i håret, kastat glasföremål mot huvud, kastat blomkruka mot huvud, rispat med kniv, tryckt in R.L:s ansikte i en bokhylla, vält bord över R.L, knuffat omkull R.L, dragit R.L längs golvet samt dunkat hennes huvud i golvet. Våldet orsakade, förutom smärta, skrapsår, sårskador, bula, blånader, blodvite, näsblod, kala fläckar, öronsus och ärrbildningar. Våldet hade skett upprepande gånger i avsevärd omfattning. I övrigt hotade B.L, vid flera tillfällen, R.L till livet, bland annat genom knivhot. TR dömde B.L för grov kvinnofridskränkning samt för övergrepp i rättssak.

B.L fanns sedan tidigare i belastningsregistret i sju punkter. Den senaste domen mot B.L, innan den aktuella domen, skedde i den senare delen av 2009. B.L blev då dömd för snatteri, olaga hot samt misshandel. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn. B.L hade sedan tidigare alkoholmissbruk, brukat medicin mot ångest samt bedömdes ha ett övervakningsbehov. Brottsart presumerar fängelse och B.L hade genom gärningarna i detta fallet återfallit i brottslighet. TR dömde B.L till fängelse i två år och sex månader. HovR fastställde TR:s dom.

5.2.3 Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4052–11-Ammande mamma

Bakgrund: K.R och S.L träffades 2006 och blev ett par samma år. De hade bott tillsammans på olika platser fram tills 2008 då K.R:s och S.L:s gemensamma son föddes. S.L flyttade då till en egen lägenhet och relationen mellan K.R och S.L var av och på. Efter en av åtalspunkterna tog förhållandet slut definitivt.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. S.L:s berättelse var enligt TR tydlig, återhållsam och framlagd på ett eftertänksamt vis. TR bedömde S.L som mycket trovärdig trots att hennes berättelse ibland saknade detaljer. Domstolen motiverade detta med att det kan vara svårt att i detalj beskriva varje gärning när det rör sig om många likartade gärningar under en lång tid. S.L beskrev däremot alltid utförligt hur våldet uppstod och vad som föranledde gärningarna. K.E:s berättelse bestod i stora drag av opreciserade generella påståenden. TR konstaterade härvid att det var svårt att försvara sig mot påståenden där alla gärningar inte var preciserade i tid. K.E:s berättelse hade förutom de generella påståendena mestadels lämnat uppgifter som enbart hade som syfte att kritisera och fördöma S.L. I fallet saknades det vidare teknisk bevisning. Sammanfattningsvis ansåg TR att S.L:s

trovärdiga berättelse som hade stöd i form av vittnesmål skulle läggas till grund för domstolens bedömning i fallet. Åtalspunkterna var därmed styrkta.

En av gärningarna ansåg åklagaren var grov medan TR bedömde att den endast var av normalgraden. Med anledning av att gärningen olaga hot, ägde rum en bra tid innan åtalet var gärningen preskriberad och därmed ogillade TR den. Ett fall av misshandel samt ett fall av olaga hot hade varit preciserade i tid och var styrkta. I övrigt yrkade åklagaren att K.R slagit S.L vid upprepade tillfällen. TR bedömde att de fallen av upprepad misshandel när S.L ammade var mycket väl redogjorda för och ansåg det styrkt att just sådana gärningar ägt rum vid flertalet tillfällen. Våldsgärningarna bestod av slag med knuten hand mot kropp samt av att K.E hårt greppat S.L:s ansikte. Våldet orsakade smärta och blånader. I övrigt hade K.E hotat att han skulle köra över S.L med bil. TR dömde K.E för grov kvinnofridskränkning och konstaterade att dessa gärningar som förvisso inte varit allvarliga men hade varit ägnade att dominera den andra partnern både psykiskt och fysiskt. Precis den typen av gärningar som enligt TR är typiska för fridskränkingsbrott.

K.E hade tidigare begått brott men den begångna brottsligheten var inte av relevans vid bestämmandet av påföljd. Frivården bedömde K.E som lämplig för samhällstjänst även om det fanns ett visst övervakningsbehov. K.E ställde sig positiv till samhällstjänst. TR konstaterade att allvaret i fridskränkingsbrotten i sig talade för att villkorlig dom förenat med samhällstjänst inte är tillräckligt ingripande. Straffvärdet ansågs av TR vara något högre än minimistraffet på sex månader i fängelse men att det var ett tag sedan brottet hade begåtts och därmed dömde TR K.E till sex månader i fängelse. HovR fastställde TR:s dom i allt utom skadeståndsfrågan.

5.2.4 Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4672–11 - Slag med tillhygge

Bakgrund: J.T och S.G flyttade in tillsammans 2008. S.G hade sedan tidigare två barn med en tidigare partner.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. När S.G lämnade sin berättelse fanns det vissa händelser som hon hade problem med att återge. Förklaringen till detta kan enligt TR ha varit att händelserna ägde rum ett tag innan polisanmälningen samt att S.G varit berusad vid vissa av tillfällena. TR konstaterade att det påverkade tillförlitligheten till viss del gällande S.G:s berättelse. Samtidigt styrktes S.G:s berättelse i stora delar av teknisk bevisning samt vittnesmål från bland annat socialtjänsten

och polis. Sammantaget ansåg TR att S.G var trovärdig och att hennes berättelse skulle ligga till grund för bedömningen i fallet.

Det styrkta våldet bestod av slag mot ansikte, slag med vas mot ansikte, slag med lampfot mot ansikte och huvud, slag med träpåk mot kropp, knuffar, nypningar, grepptagning av armar, av att J.T dragit S.G i håret, skärningar med kniv mot ansikte och kropp samt hugg med kniv mot olika kroppsdelar. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnader, blånader, bulor, sårskador, ansiktsfraktur samt ärrbildningar. I övrigt hade J.T knivhotat S.G till livet samt hotat om att J.T skulle krossa S.G:s huvud med ett par hantlar. TR fann att gärningarna var ett led i upprepade kränkningar mot S.G:s integritet samt varit ägnade att allvarligt kränka S.G:s självkänsla. TR dömde J.T för grov kvinnofridskränkning.

J.T fanns sedan tidigare inte i belastningsregistret. TR ansåg med anledning av straffvärdet, som domstolen bedömde motsvarade ett år och sex månader i fängelse, samt brottets art att en annan påföljd inte kunde utdömas. TR dömde således J.T till fängelse i ett år och sex månader. HovR fastställde TR:s dom i allt utom påföljdsfrågan. Enligt HovR var straffvärdet betydligt högre än det TR hade beslutat om. HovR nämnde de omständigheter som att J.T vid åtskilliga gånger använt kniv mot S.G och rispat, skurit och huggit henne som särskilt allvarligt. Domstolen konstaterade även att den enskilda åtalpunkten där, J.T högg S.G i hennes hand och ben vilket orsakade sårskador och ärrbildning, ensamt hade ett straffvärde på fängelse i drygt ett år. HovR ändrade slutligen straffvärdet till två år och sex månader i fängelse och dömde ut ett fängelsestraff på just den tiden.

5.2.5 Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 1281–12 – Vårdnadstvist

Bakgrund: A.S och P.C blev tillsammans under skoltiden. De hade bott tillsammans i flera år och hade ett gemensamt barn. A.S och P.C delade på sig 2010 och inledde då en vårdnadstvist. 2011 erhöll P.C ensam vårdnad.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. P.C:s berättelse var sammanhållen och trovärdig. I fallet saknades det teknisk bevisning och det fanns bara ett vittnesmål som kunde intyga att hon hade hört A.S hota P.C vid ett tillfälle. Resten av vittnena i målet vittnade om att P.C tidigare hade berättat för dem om gärningarna hon hade blivit utsatt för. A.S och P.C:s berättelser överensstämde inte alls. TR konstaterade att domstolen var tvungen att beakta det faktum att parterna tidigare varit i en vårdnadstvist där de åtalpunkter som var uppe i det aktuella fallet var uppgifter även i det tidigare målet. Vårdnadstvisten var vid det aktuella domstolstillfället över till P.C:s fördel och P.C saknade

därför anledning att anklaga A.S för gärningar han inte begått. Dock konstaterade TR att P.C med anledning av vårdnadstvisterna hade haft svårt att dra tillbaka anklagelserna mot A.S om de var falska. I det stora hela ansåg TR att P.C:s berättelse och uppgifter i den mån de kunde styrkas varit riktiga och att hennes berättelse skulle läggas till grund för bedömningen.

De styrkta gärningarna var två fall av misshandel av normalgraden samt tre fall av olaga hot. Våldsgärningarna bestod av att A.S hade tryckt sina fingrar i P.C:s ansikte, tagit stryptag, tryckt in P.C i en dörr, tryckt upp P.C mot ett stängsel och en häck samt hade vridit om hennes högerarm. Våldet orsakade, förutom smärta, svullnad, rodnad, blånad och andnöd. I övrigt hotade A.S med att han skulle döda P.C genom att knäcka hennes nacke eller sticka en kniv i henne. Hot om icke-dödligt våld förekom också. Gärningarna hade enligt TR utgjort ett led i upprepade kränkningar mot P.C:s integritet samt hade varit ägande att allvarligt skada P.C:s självkänsla. TR dömde A.S för grov kvinnofridskränkning.

A.S fanns sedan tidigare i belastningsregistret för stöld. TR bedömde att straffvärdet uppgick till åtta månaders fängelse och domstolen såg inga skäl att döma till annan påföljd än fängelse, speciellt med anledning av brottets art. TR dömde A.S till åtta månaders fängelse för grov kvinnofridskränkning. HovR ändrade TR:s dom i det avseende att HovR ogillade ett fall av misshandel. HovR ansåg förvisso att P.C:s uppgifter var trovärdiga men eftersom det saknades annan bevisning som kunde styrka misshandeln ansåg HovR att det inte var ställt utom rimligt tvivel att A.S hade misshandlat P.C i enlighet med åtalet. Det fall av misshandel som HovR ogillade bestod av att A.S hade tryckt in sina fingrar i P.C:s ansikte samt hade tryckt in P.C i en dörr så hon slog i bakhuvudet. Våldet resulterade här i smärta. Med anledning av att det ena fallet av misshandel hade ogillats ändrade HovR straffvärdet och dömde A.S till sex månader i fängelse för grov kvinnofridskränkning.

5.2.6 Svea hovrätt mål nr B 2542–12 – Brottsoffret bråkar

Bakgrund: P.K och M.K träffades och flyttade ihop 2008. De gifte sig senare. Både P.K och M.K hade barn sedan tidigare förhållande.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. TR bedömde varje gärning för sig och vägde P.K:s och M.K:s berättelser mot varandra i varje enskild gärning och bedömde utifrån vilken berättelse som var mest trovärdig och utifrån vad som fick stöd av övrig bevisning. Vid många av åtalspunkterna konstaterade TR att M.K redogjorde för händelserna som om de vore självupplevda medan P.K gav svepande svar.

Dock fann TR att våldet samt tidpunkterna för gärningarna hade varit något opreciserade och ogillade många av åtalspunkterna.

De gärningar som ansågs styrkta var två fall av misshandel av normalgraden, tre fall av ringa misshandel samt ett fall av olaga hot. Våldsgärningarna bestod av flertalet slag med öppen och knuten hand mot ansikte, slag med kudde och en spark. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnader, öronsus och blånader. I övrigt hade P.K hotat att skjuta M.K. TR konstaterade att alla gärningar var av kränkande karaktär. Domstolen nämnde sedan att kränkningarna var tvungna att vara av den sorten att de resulterade i att brottsoffrets självkänsla kunde skadas allvarligt. P.K hade enligt domstolen varit den aggressiva i förhållandet men det hade framgått att både P.K och M.K hade bråkat med varandra. Denna omständighet kombinerad med det förhållande att det hade förflutit månader mellan några av gärningarna medförde att TR bedömde att det inte rörde sig om grov kvinnofridskränkning. TR dömde P.K för tre fall av ringa misshandel, två fall av misshandel av normalgraden samt ett fall av olaga hot.

P.K fanns inte sedan tidigare i belastningsregistret och TR saknade skäl att tro att P.K skulle begå nya brott. TR bedömde att straffvärdet för de samlade gärningarna motsvarade två månader i fängelse. P.K hade även varit frihetsberövad i drygt en månad. TR dömde därför P.K till villkorlig dom. HovR fastställde TR:s dom i allt utom påföljdsfrågan där HovR dömde P.K till villkorlig dom förenat med 100 timmar i samhällstjänst.

5.2.7 Svea Hovrätt mål nr B 8902–12 - Neurologisk funktionshinder

Bakgrund: F.J och G.L träffades 2009 och gifte sig 2010. De delade bostad och hade en son tillsammans. F.J led av ett lättare neurologiskt funktionshinder och hade en blivit tilldelad en god man.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning samt övergrepp i rättssak. G.L:s berättelse ansågs av TR vara en fullständig, motsägelsefri och detaljerad berättelse. Berättelsen F.J lämnade stämde i grova drag med berättelsen G.L hade lämnat men när det kom till redogörelsen för de åtalade gärningarna lämnade han vaga och osammanhängande svar. TR konstaterade att F.J genom sin beskrivning av händelserna visade på en våldsam och nedsättande mentalitet. Domstolen lämnade F.J:s uppgifter utan någon tilltro och ansåg att G.L:s berättelse var trovärdig och styrktes av vittnesmål och den tekniska bevisningen. G.L:s berättelse lades således till grund för TR bedömning. Åtalet ansågs styrkt i

helhet med den ändringen att två av misshandelstillfällena ansågs som ringa istället för av normalgraden.

Våldsgärningarna bestod av upprepade slag med öppen och knuten hand mot huvud, ansikte och kropp, slag med påse innehållande skor, slag i mage efter G.L förlöst ett barn, sparkar mot kropp, stryptag, dragning av hår, av att F.J knuffat G.L till marken, av att F.J knäat G.L i ryggen och släpat henne över golvet. Våldet orsakade öronsus och smärtor. Våldet skedde vid elva tillfällen under en period på ett och ett halvt år. Vid två av våldstillfällena var G.L gravid. TR ansåg att gärningarna, som isolerade inte hade betraktats som särskilt allvarliga, utgjorde upprepade kränkningar av G.L:s integritet och hade varit ägnat att allvarligt skada G.L:s självkänsla. Domstolen ansåg att G.L var särskilt utsatt eftersom hon inte kunde tala svenska och inte hade haft möjlighet att skaffa en social umgängeskrets. TR dömde F.J för grov kvinnofridskränkning. Åtalet om övergrepp i rättssak ogillades.

F.J fanns inte sedan tidigare i belastningsregistret och led inte av en allvarlig psykisk störning, varken under domstolsprocessen eller vid tiden för gärningarna. TR noterade att F.J led av en lätt neurologisk funktionsstörning men att han under utredningarna av fallet inte hade haft problem med att kommunicera och kunde hantera processen väl. Utvecklingsstörningen ansågs inte vara ett tillräckligt skäl för att frångå fängelsepresumtionen tillhörande fridskränkningensbrotten. TR dömde F.J till tio månader i fängelse. HovR fastställde TR:s dom.

5.2.8 Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1375–16 – Benbrytaren

Bakgrund: R.A och M.N träffades 2011 och gifte sig 2012. De bodde tillsammans och båda hade barn med tidigare partner. 2014 begärdes äktenskapsskillnad och M.N polisanmälde R.A senare samma år.

Gärning och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. M.N:s berättelse uppfyllde enligt TR de krav som krävs för att hennes berättelse skulle läggas till grund för domstolens bedömning. M.N:s berättelse styrktes även av övrig bevisning i form av vittnesmål och teknisk bevisning såsom SMS och fotografier. R.A förnekade alla gärningar. TR beslutade efter en samlad bedömning att åtalet i sin helhet var styrkt.

Våldsgärningarna bestod av slag mot huvud och kropp, slag med tång mot kropp och nacke, spark mot kropp, rivningar i ansiktet, av att R.A kastat föremål mot M.N:s kropp, dragit M.N i håret, knäat M.N, dunkat M.N:s huvud i golvet samt med våld tryckt in fingrar i M.N:s mun. Våldet orsakade, förutom smärta, rivsskador, svullnader, blånader, andnöd, blodvite, fraktur

på arm, fraktur på finger, kapad sträng mellan tandköttet och överläppen samt revbensskador vid två tillfällen. Gärningarna bedömdes av TR utgöra upprepade kränkningar av M.N:s integritet och hade varit ägnade att allvarligt skada M.N:s självkänsla och TR dömde således R.A för grov kvinnofridskränkning.

Gärningarna hade ägt rum både innan och efter höjningen av minimistraflet för fridskränkingsbrotten 2013. TR beslutade att det var mest lämpligt att använda sig av den lindrigare straffskalan, således den med ett minimistraflet på sex månaders fängelse. De gärningar R.A hade gjort sig skyldig till var enligt tingsrätten allvarliga samt upprepade under en lång tid och TR bedömde att straffvärdet uppgick till ett års fängelse. R.A fanns enbart i belastningsregistret med anledning av trafikförseelser. Vid tiden för åtalet levde R.A under ordnade förhållande men hade tidigare lidit av psykisk ohälsa och missbruk. TR bedömde att det saknades skäl att frånga straffvärdet och fängelsepresumtionen och dömde R.A till ett år i fängelse för grov kvinnofridskränkning. HovR ändrade TR:s dom i skadestandsfrågan samt ogillade åtalspunkten där R.A påstods ha med knuten näve slagit M.N på låret och därigenom framkallat ett blåmärke och smärta. Anledningen till att HovR ogillade åtalspunkten var att det enligt HovR enbart var styrkt genom MMS att R.A ångrat att han uppfört sig illa mot M.N, inte hur han hade betett sig illa. HovR konstaterade att den tid som förflutit mellan senaste åtalspunkten, vilken skedde drygt tre år innan domslutet i HovR, inte var ovanligt lång tid och påverkade därmed inte straffmätningen. Tiden mellan den senaste gärningen och TR:s dom var två år och fyra månader. På det stora hela fann HovR inga skäl att frånga TR:s beslut i påföljdsfrågan och fastställde TR:s dom i alla avseende utom den ovan nämnda.

Efter lagändringen 2013 – förhöjning av minimistraflet

5.2.9 Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 929–16 – Ett enda slag

Bakgrund: H.D och S.S inledde ett förhållande i mitten av 2014 och bodde därefter tillsammans. S.S hade till och från försörjt H.D under de perioder H.D inte arbetade.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. Berättelsen S.S hade lämnat betraktades av TR som detaljerad, självupplevd och nyanserad utan överdrifter. Domstolen bedömde berättelsen som tillförlitlig och henne som trovärdig. H.D hade enligt TR inte framstått som särskilt trovärdig. Hans berättelse var detaljlös och saknade förklaringar till varför bråken hade uppstått och om hur bråken utspelade sig. H.D beskrev S.S som dominant, vilket domstolen inte lade någon större vikt i eftersom H.D även berättade att S.S hade blivit

ledsen när de gjort slut från och till. TR bedömde S.S som mer trovärdig än H.D och lade hennes berättelse till grund för domstolens bedömning. TR ansåg hela åtalet styrkt.

Våldsgärningen bestod av ett slag mot kropp vilket orsakade smärta och blånader. I övrigt hotade H.D, med kniv i hand, S.S till livet vid två tillfällen och hade även spottat i S.S:s ansikte vid mer än ett tillfälle. H.D hade gjort sig skyldig till ett fall av misshandel, två fall av olaga hot, två fall av ofredande samt skadegörelse. TR konstaterade att gärningarna förvisso inte var särskilt allvarliga men att tillsammans kunde de anses ha varit ett led i upprepade kränkningar mot S.S:s integritet, ägnade att allvarligt skada S.S:s självkänsla. Av den anledningen dömde TR H.D för grov kvinnofridskränkning.

H.D hade inte tidigare blivit dömd för brott av relevans för bestämmandet av påföljd i det aktuella åtalet. Brottets art medför en fängelsepresumtion och TR fann inga skäl att frångå presumtionen. TR dömde H.D till nio månaders fängelse. HovR fastställde TR:s dom.

5.2.10 Svea hovrätt mål nr B 6273–16 – Översittare

Bakgrund: K.R och R.R hade varit gifta och bott tillsammans i 25 år. De hade även två barn tillsammans. K.R hade länge trott att R.R varit otrogen, vilket R.R förnekade.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. R.R:s berättelse om de gärningar K.R begått mot henne var enligt TR varit detaljrik, sammanhängande och framfördes som händelser hon verkligen upplevt. R.R:s uppgifter fick även stöd i många delar av vittnesmål och övrig bevisning. TR bedömde att R.R:s berättelse var mycket mer trovärdig än den berättelse K.R lämnade och därför lades R.R:s berättelse till grund för bedömningen i fallet tillsammans med den övriga bevisningen.

I fallet ansåg TR det styrkt att K.R gjort sig skyldig till två fall misshandel av normalgraden och två fall av olaga hot och ett fall av sexuellt ofredande. Domstolen ansåg det även styrkt att K.R hade misshandlat R.R vid flertalet tillfällen under en period på ett år och tre månader genom att slå R.R i ansiktet. Våldsgärningarna bestod sammantaget av slag mot ansikte och kropp, strypgrepp samt att K.R vid ett tillfälle hade satt sig på R.R:s bröstorg. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnad, rodnad, blånader, rivmärken, andnöd, yrsel och försämrad hörsel. I övrigt hade K.R hotat R.R till livet och vid ett tillfälle, mot R.R:s vilja, slitit av henne kläderna och därefter fotograferat henne. TR gjorde bedömningen att gärningarna utgjort ett led i upprepade kränkningar som hade skadat R.R:s integritet och varit ägnade att allvarligt skada R.R:s självkänsla.

K.R dömdes för grov kvinnofridskränkning. K.R hade sedan tidigare kontaktförbud mot R.R och frivården konstaterade att K.R hade ett övervakningsbehov. TR dömde K.R till nio månader i fängelse, vilket även var straffvärdet. HovR fastställde TR:s dom.

5.2.11 Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3178–16 – Det var en olyckshändelse

Bakgrund: S.P.C och M.E hade varit sambos sedan januari 2015. Gärningarna i fallet gjorde att M.E vid vissa tillfällen flyttat ifrån deras gemensamma bostad.

Gärning och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning och övergrepp i rättssak. I det stora hela styrkte S.P.C berättelsen som M.E lämnade men S.P.C hade i sin berättelse förminskat allvaret i gärningarna samt även anfört att han saknat uppsåt att skada M.E. I många fall var våldet enligt S.P.C enbart olyckshändelser. TR konstaterade att det inte var möjligt att S.P.C av en olyckshändelse vid tre skilda tillfällen slagit M.E med batong, stämplat M.E på låret och tagit stryptag på M.E.

De styrkta våldsgärningarna bestod av slag, slag med batong mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, greppande av armar, knuffar med tillräcklig styrka för att få M.E att falla till marken. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnader, blånader samt sårskada. S.P.C hade i övrig hotat M.E till livet. Åtalet om övergrepp i rättssak ogillades. TR bedömde att de styrkta gärningarna hade varit led i upprepade kränkningar mot M.E:s integritet samt varit ägnade att allvarligt skada M.E:s självkänsla och dömde S.P.C för grov kvinnofridskränkning.

Vid bedömningen av straffvärdet medförde det faktum att M.E vid två av misshandelstillfällena varit gravid att straffvärdet höjdes. TR konstaterade även att skadorna var av lindrigare art och bestämde att straffvärdet motsvarade ett år i fängelse. TR fann inga skäl att frångå straffvärdet och fängelsepresumtionen och dömde S.P.C till ett år i fängelse för grov kvinnofridskränkning. HovR ändrade TR:s dom i påföljdsfrågan. HovR ansåg att det försvårande faktum att M.E varit gravid vid två tillfällen då hon utsatts för våld, redan beaktades genom att brotten rubricerades som grov kvinnofridskränkning. HovR dömde S.P.C till nio månaders fängelse.

5.2.12 Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1897–16 – Falskt vittnesmål

Bakgrund: So.N och Si.N hade varit gifta i 23 år och hade två söner tillsammans. So.N kom till Sverige 2009 och följdes av resten av familjen 2010. So.N inledde senare, runt 2013, ett förhållande med ny kvinna och Si.N inledde ett förhållande med en ny man.

Gärning och Straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. Si.N lämnade en tydlig, saklig och återhållsam berättelse som TR upplevde som om Si.N verkligen hade upplevt de beskrivna händelserna. Hennes berättelse fick även stöd av övrig bevisning samt av vittnesmål, bland annat lämnat av läkare och en socialsekreterare. So.N:s berättelse beskrev TR som en klar efterhandskonstruktion. So.N hade ändrat de uppgifter han lämnat tidigare vid polisförhöret, dessutom upplevde TR att So.N med sin berättelse hade försöka kränka Si.N ännu mer. So.N hävdade även att Si.N attackerat honom med kniv. Ett vittne som So.N hade begärt intygade detta tills åklagaren förklarade att vittnet var under straffansvar och då drog vittnet tillbaka sitt vittnesmål. Sammantaget ansåg TR att So.N varken var trovärdig eller att hans berättelse hade någon form av tillförlitlighet. Si.N däremot ansågs mycket trovärdig och därför lades hennes berättelse till grund för domstolens bedömning och åtalet ansågs i sin helhet styrkt.

Våldsgärningarna bestod av slag mot huvud, sparkar mot kropp, knuff in i väg, grepptag av armarna, att So.N dragit Si.N i håret, dragit ner Si.N på golvet samt stampat Si.N på bröstet. Våldet orsakade smärta och blånader. I övrigt hade So.N mer än en gång hotat Si.N till livet samt hade regelbundet skickat kränkande sms till Si.N. TR bedömde att gärningarna utgjorde ett led av upprepade kränkningar av Si.N:s integritet och var ägande att allvarligt skada Si.N:s självkänsla. So.N dömdes för grov kvinnofridskränkning.

So.N levde under ordnade förhållanden och var sedan tidigare inte dömd för något brott. Det fanns enbart ett kontaktförbud mot att träffa Si.N. Kriminalvården framförde att det inte fanns någon lämplig frivårdspåföljd för So.N. I det aktuella fallet konstaterade TR att brotten begicks drygt två år innan domstolsprocessen, bland annat med anledning av att handläggningstiden blev lång. So.N var vidare ostraffad sedan tidigare och hade nyligen skaffat sig en fast anställning. Efter en slutlig bedömning dömde TR So.N till villkorlig dom med 220 timmars samhällstjänst. HovR fastställde TR:s dom förutom i det avseendet att HovR ändrade påföljden till nio månaders fängelse. I domskälen i HovR:s dom konstaterade domstolen att straffvärdet skulle motsvara elva månader i fängelse på grund av den

försvårande omständigheten att parternas söner hade bevittnat våldet. Den förmildrande omständigheten i fallet var den långa tid som förflutit bland annat med anledning av den fördröjda handläggningstiden som enligt HovR sänkte straffvärdet till nio månader i fängelse. I övrigt såg HovR inga skäl att frångå fängelsestraff och dömde So.N till nio månader i fängelse och ändrade TR:s påföljd som HovR ansåg inte var ingripande nog.

5.2.13 Svea hovrätt mål nr B 6444–16 – Inga vittnen

Bakgrund: H.P och C.M blev tillsammans 2004. 2008 flyttade de isär och skilde sig efter att H.P dömdes för våld mot C.M. Senare upptog de sin relation och flyttade ihop igen.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. I fallet fanns det inga vittnesmål som kunde intyga de åtalade gärningarna utan det var H.P:s berättelse mot C.M:s berättelse. TR konstaterade att det enligt praxis från HD är möjligt att en trovärdig berättelse tillsammans med övrig bevisning i målet kan leda till en fällande dom.¹⁸⁴ H.P hade enbart gett kortfattade uppgifter om de aktuella händelserna i fallet. C.M hade berättat om händelserna på ett mycket utförligt och detaljerat sätt. TR ansåg att C.M:s berättelse var mer trovärdig än H.P:s berättelse och C.M:s berättelse lades till grund för TR:s bedömning.

De styrkta gärningarna i fallet var tre fall av misshandel och ett fall av ofredande.

Våldsgärningarna bestod av slag mot ansikte, slag med sko, nypningar, klämmande på kroppen och knuffar. Våldet resulterade i smärta och blånader. Gärningarna hade enligt TR utgjort en del i ett led av upprepade kränkningar av C.M:s integritet samt hade varit ägande att allvarligt skada C.M:s självkänsla. TR dömde H.P för grov kvinnofridskränkning.

H.P hade tidigare år 2008 dömts för tre fall av misshandel mot C.M och det utdömda straffet var där skyddstillsyn förenat med en behandlingsplan. Frivården ansåg i fallet om grov kvinnofridskränkning att risken för återfall i brott var hög samt att det fanns ett övervakningsbehov. Eftersom H.P återföll i brott av samma art trots tidigare behandlingsplan bedömde TR att det enda alternativet var ett fängelsestraff. Straffvärdet motsvarade enligt TR nio månader i fängelse, med anledning av att tiden i fängelse mest troligen skulle få H.P att förlora sitt jobb reducerades straffet med en månad. H.P dömdes till fängelse i åtta månader för grov kvinnofridskränkning. TR:s dom fastställdes av HovR.

¹⁸⁴ NJA 2012 s. 671.

5.2.14 Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3892–16 – Utvisning

Bakgrund: M.Y och M.M flyttade till Sverige 2015 och var gifta innan de anlände i Sverige. I februari 2016 lyckades de hamna på samma boende.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning samt förde en talan om utvisning. M.M:s berättelse var återhållsam, detaljerad och hade återgetts som om den varit självupplevd. TR bedömde att hennes berättelse var trovärdig och tillförlitlig även fast M.M senare ville ta tillbaka sin anmälan för att hon älskade M.Y. Berättelsen M.M framförde stöddes även av den tekniska bevisningen samt av vittnesmål från personal från boendet och av polis. M.Y:s berättelse hade enligt TR varit svävande och M.Y hade gett undvikande svar. M.Y påstod att han var för berusad för att minnas någon av gärningarna men att han hade bett om ursäkt till M.M. TR gjorde den samlade bedömningen att alla fyra åtalspunkterna om misshandel av normalgraden var styrkta.

Våldsgärningarna bestod av att M.Y hade sparkat, knuffat, dragit omkull, knäat, utdelat slag mot huvud och kropp, rivit, nypt samt utdelat slag med mobil mot M.M:s ansikte. Våldet orsakade, förutom smärta, svullnad, rodnad, blånader, blodvite och sårskada. Domstolen dömde M.Y för grov kvinnofridskränkning.

M.M fanns inte sedan tidigare i belastningsregistret. Med anledning av brottets art ansåg TR att det i det här fallet inte fanns ett annat alternativ än fängelsestraff. TR dömde således M.Y till nio månaders fängelse. Gällande talan om utvisning framkom det i fallet inga skäl som förhindrade utvisning enligt TR och domstolen utvisade därmed M.Y från Sverige. HovR fastställde TR:s dom i allt utom utvisningsfrågan vilken HovR ogillade och upphävde.

Anledningen var att HovR inte ansåg att det fanns omständigheter som visade att det fanns en förhöjd risk att M.M skulle återfalla i brottslighet. Faktorn att M.Y sedan tidigare inte var dömd för brott spelade in i HovR:s beslut. M.Y:s utvisning upphävdes av HovR.

5.2.15 Svea hovrätt mål nr B 8574–16 – Fysiskt svagare

Bakgrund: M.O och E.P hade haft ett förhållande i över 20 år och hade bott tillsammans sedan sent 90-tal. De hade två döttrar tillsammans. Den yngsta dottern berättade för en lärare att M.O hade slagit henne vilket resulterade i en anmälan till socialtjänsten och en polisanmälan.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov fridskränkning mot den yngsta dottern och grov kvinnofridskränkning mot sambon. Både E.P:s och den yngsta dotterns berättelser ansågs av TR som trovärdiga och hade i stora delar stöd i varandras berättelser. En avsevärd

mängd vittnen stödde även E.P:s och den yngsta dotterns berättelse. De styrkta gärningarna mot E.P bestod sammanfattningsvis av upprepat våld i form av sparkar mot kroppen, slag i ansiktet och på armarna, nypningar och att M.O hade dragit E.P i håret. Ett av våldstillfällena, en spark mot E.P:s smalben som resulterade i smärta i en vecka, bedömdes som misshandel av normalgraden. Resten av gärningarna bedömdes som ringa. Gärningarna bedömdes vara upprepade kränkningar av E.P:s integritet och hade varit ägande att allvarligt skada E.P:s självkänsla. Domstolen konstaterade även att gärningarna var riktade mot den fysiskt och socialt svagare E.P. TR dömde M.O för grov kvinnofridskränkning.

Gällande den grova fridskränkningen mot den yngsta dottern ansåg TR att det var styrkt att de upprepade våldsgärningarna hade bestått av slag mot armar, slag med tidning mot hennes huvud, hård grepptagning av hennes armar och att M.O hade dragit henne i håret. TR bedömde alla gärningar, som ansågs vara ett led i upprepade kränkningar av den yngsta dotterns integritet och ägnade att allvarligt skada den yngsta dotterns självkänsla, som ringa. TR dömde M.O för grov fridskränkning för de gärningar som inte preskriberades i fallet.

TR bedömde att straffvärdet för de två brotten i sig själva översteg minimistraftet, det vill säga att sett separat skulle brotten överstigit nio månader i fängelse vardera. Sammanlagt bedömde TR att straffvärdet för båda brotten motsvarade ett år och tre månader i fängelse. Brottnas art och straffvärde resulterade i att TR inte ansåg att annat straff än fängelse kunde dömas ut. TR dömde således M.O till ett år och tre månader i fängelse. HovR fastställde TR:s dom i alla avseenden förutom ett. Gällande den grova fridskränkningen mot den yngsta dottern ansåg HovR att gärningarna som TR bedömt som ringa misshandel i själva verken skall ses som misshandel av normalgraden. Anledningen till HovR:s bedömning var att våldet var riktat mot ett barn i sitt hem där hon hade rätt att känna sig trygg. Däremot ansåg HovR att gärningarnas förändring i svårighetsgrad inte framkallade en ändring av påföljd, utan HovR samtyckte till TR:s påföljd på ett år och tre månader i fängelse.

5.2.16 Svea hovrätt mål nr B 452–17 – Droppfinger

Bakgrund: L.Z och M.P blev ett par 2011 och bodde därefter gemensamt i en lägenhet. Vid tidpunkten för åtalet var de inte längre ett par och delade inte heller bostad. Det hände att L.Z sov över hos M.P efter att förhållandet mellan parterna tog slut.

Gärning och straffmätning: Åklagaren yrkade på grov kvinnofridskränkning. M.P lämnade en detaljerad och omfattande berättelse av händelserna. TR ansåg även att M.P redogjorde för händelserna utan att komma med överdrifter. Domstolen fann M.P trovärdig och hennes

berättelse tillförlitlig. L.Z hade varit relativt detaljerad i allt utom redogörelsen för de åtalade gärningarna. TR fann att M.P:s berättelse vägde avsevärt tyngre än L.Z:s berättelse och lade därmed M.P:s berättelse till grund för sin bedömning.

De styrkta gärningarna var fyra fall av misshandel av normalgraden. Våldsgärningarna bestod av slag mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, knuff nedför trappa samt av att L.Z hade kastat ned M.P på marken. Våldet resulterade i, förutom smärta, svullnad, blodvite, blånader och ett droppfinger.¹⁸⁵ TR bedömde att gärningarna tillsammans utgjorde upprepade kränkningar mot M.P:s integritet och var ämnade att allvarligt skada M.P:s självkänsla och dömde därmed L.Z för grov kvinnofridskränkning.

L.Z var inte sedan tidigare dömd för brott av samma art. TR bedömde straffvärdet till tio månaders fängelse. L.Z visade sig inte villig att delta i någon form av behandling och TR saknade skäl att frångå fängelsestraffet. TR dömde därmed L.Z till tio månader i fängelse för grov kvinnofridskränkning. HovR fastställde TR:s dom.

5.3 Rättsfallsjämförelse

I följande avsnitt jämförs och studeras domstolarnas bedömningar av gärningspersonernas våldsbruk och påföljder. Rättsfallsstudien återger 32 stycken fridskränkingsrättsfall. Av dessa blev gärningspersonen dömd för fridskränkingsbrott i 26 av fallen. Gärningspersonen blev i nio av fallen dömd för mer än fridskränkingsbrott. Exempelvis dömdes gärningspersonen fallet *soprummet som skyddsrum* även för övergrepp i rättssak.

I 16 av fallen var gärningspersonen en kvinna, i fallen om grov fridskränkning. Av dessa dömdes gärningspersonen i elva fall för grov fridskränkning. Ett fall ogillades och i fyra fall dömdes gärningspersonen för annat än fridskränkning.¹⁸⁶ Av de totalt elva fallen där gärningspersonen dömdes för grov fridskränkning dömdes nio till fängelse och två till skyddstillsyn förenat med kontraktsvård eller föreläggande om fortsättning av behandling.¹⁸⁷

Bland de 16 fallen om grov kvinnofridskränkning, där gärningspersonen var en man, dömdes 15 av 16 för grov kvinnofridskränkning. I ett fall dömdes gärningspersonen istället för tre fall av ringa misshandel, två fall av misshandel av normalgraden samt ett fall av olaga hot.¹⁸⁸

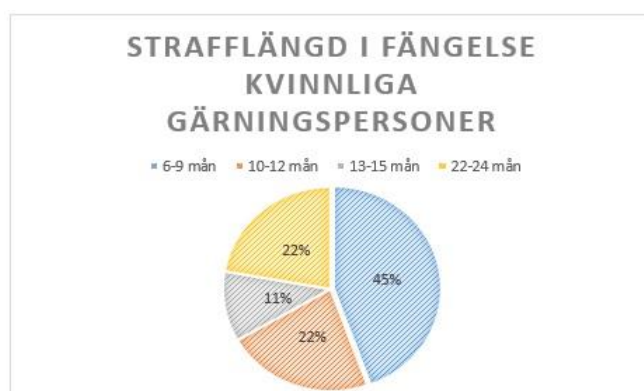
¹⁸⁵ Droppfinger, eller malletfinger, är en sträcksenskada. Skadan innebär att den skadade inte aktivt kan sträcka ut fingertoppen. Akademiska sjukhuset, om droppfinger.

¹⁸⁶ I fallen *Golvmoppen*, *Knivkasterskan*, *Klockan tickar* och *Världens finast tjej*. Se även diagram 4 i bilaga 2.

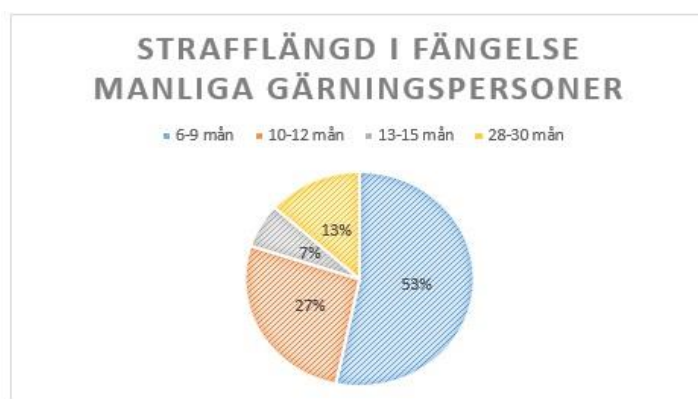
¹⁸⁷ Fallen *Berusad* och *Borderline*.

¹⁸⁸ I fallet *Brottsoffret bråkar*.

Av de 15 fall där gärningspersonen dömdes för grov kvinnofridskränkning bestämdes påföljden i alla fall till fängelse. I fallet där gärningspersonen inte dömdes för grov kvinnofridskränkning bestämdes påföljden till villkorlig dom förenat med 100 timmars samhällstjänst.¹⁸⁹ Bland de kvinnliga gärningspersonerna dömdes nio till fängelse. Diagrammet härunder visar vilken strafflängd de nio gärningspersonerna erhöll. Fängelsestraffen i diagrammet dömdes ut både innan och efter lagändringen 2013.



Den vanligaste strafflängden var sex till nio månader. Där alla gärningspersoner dömdes till minimistrafvet, tre efter den gamla straffskalan och en efter den nuvarande straffskalan.



Den vanligaste strafflängden var sex till nio månader även för de manliga gärningspersonerna. Två dömdes till minimistrafvet enligt den gamla straffskalan och fem dömdes till minimistrafvet enligt den nuvarande straffskalan. Bland de 53 % som dömdes till fängelse mellan sex till nio månader fanns det även en gärningsperson som dömdes till åtta månaders fängelse.¹⁹⁰

¹⁸⁹ Se diagram 5 i bilaga 2. Rättsfallet i fråga är *Brottsoffret bråkar*.

¹⁹⁰ Rättsfallet *Inga vittnen*. Diagram för antal uttömda minimistrafvet finns i bilaga 2, diagram 3.

Minimistrafvet är det mest utdömda fängelsestrafvet. Det kan däremot vara svårt att veta vilket våld som motsvarar minimistrafvet för fridskränkingsbrott. För att visa vilket våld som rymms inom minimistrafvet kommer det fall med minst våld som fått utdömt minimistrafvet presenteras tillsammans med det fall med mest våld som fått utdömt minimistrafvet.¹⁹¹ Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning presenteras separat.

Bland rättsfallen om grov fridskränkning är rättsfallet med minst våld som fick utdömt minimistrafvet *Kränkningar per telefon*, där det helt saknades våldsgärningar. De kränkande gärningarna bestod istället av otaliga hot och förolämpningar via sms och telefonsamtal. Det skall däremot nämnas att gärningspersonen i fallet hade återfallit i liknande brottslighet mot samma brottsoffer och att det påverkade bestämmandet av påföljd. Det rättsfall som tilldelades minimistrafvet med mest våld är rättsfallet *Slag med plastleksak*. I det fallet hade den kvinnliga gärningspersonen gjort sig skyldig till sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. Våldsgärningarna bestod av slag mot ansikte och kropp, stampningar på brottsoffrets fötter, rivningar, slag med sko, slag med tallrik samt slag med plastleksak. Våldet resulterade i smärta, blåmärken, rodnader, hudskador, rivmärken och fläskläpp.

Det fall med minst våld som tilldelades minimistrafvet bland rättsfallen om grov kvinnofridskränkning är fallet *Ett enda slag*. Våldet var i fallet ett slag mot brottsoffrets kropp som resulterade i smärta och blånader. Övriga gärningar i fallet var två fall av olaga hot samt att gärningspersonen hade ofredat brottsoffret genom att spotta henne i ansiktet vid två tillfällen. Det rättsfall med mest våld med uttömt minimistrafvet är fallet *Det var en olyckshändelse*. Våldet i fallet bestod av slag, slag med batong mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, greppande av armar, knuffar med tillräcklig styrka för att få brottsoffret att falla till marken. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader samt sårskada.

Det finns två fall om grov fridskränkning och två fall om grov kvinnofridskränkning som står ut med sina långa fängelsestraff. Två kvinnor dömdes till ett år och tio månader respektive två år i fängelse för grov fridskränkning och två män dömdes till två år och sex månader i fängelse vardera för grov kvinnofridskränkning. Dessa fyra fall är i rättsfallsstudien de grövsta enligt domstolens bedömning. De två grövsta fallen i rättsfallsstudien om grov fridskränkning är *Sömlös pensionär* och *Hundkopplet*. I rättsfallet *Sömlös pensionär* hade

¹⁹¹ Med minimistrafvet avses här fallen som har dömts till minimistrafvet innan och efter lagändringen, fall som alltså fått sex månader eller nio månader som minimistrafvet.

den kvinnliga gärningspersonen på nästan daglig basis slagit, sparkat, bitit, nypt, rivit och klöst sin make. Hon hade även vid upprepade tillfällen dragit sin make i könet samt vid ett tillfälle slagit makens huvud mot en spaljé. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader, blodvite, hudskador, ärrbildningar och förhårdnade öronmusslor.¹⁹² I fallet *Hundkopplet* dömdes den kvinnliga gärningspersonen inte bara för grov fridskränkning utan även för grov misshandel. De våldsgärningar som ingick i den grova fridskränkningen var slag med öppen hand, slag med ljusstake, knuffar, att gärningspersonen kastat skor på sin sambo samt slagit sambon med hundkoppel mot kropp och underliv. Våldsgärningen som dömdes som grov misshandel bestod av att den kvinnliga gärningspersonen, efter samlag, hade börjat utdela slag, sparkar och hade slagit sin sambo med ett hundkoppel under ett tidsspänn på fem och en halv timme. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader, sårskador och ärrbildning.¹⁹³

De två grävsta fallen i rättsfallsstudien om grov kvinnofridskränkning är *Slag med tillhygge* och *Soprummet som skyddsrum*. I rättsfallet *Slag med tillhygge* bestod våldsgärningarna av slag mot ansikte, slag med vas mot ansikte, slag med lampfot mot ansikte och huvud, slag med träpåk mot kropp, knuffar, nypningar, grepptagning av armar, av att den manlige gärningspersonen hade dragit sin sambo i håret, skärningar med kniv mot ansikte och kropp samt hugg med kniv mot olika kroppsdelar. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader, bulor, sårskador, ansiktsfraktur samt ärrbildningar.¹⁹⁴ I rättsfallet *Soprummet som skyddsrum* bestod våldet av slag med öppen hand och knuten hand mot kropp och ansikte, slag med schampoflaska mot ansikte, slag med ölflaska mot huvud, slag med stol mot både kropp och huvud, sparkar mot kropp, att den manlige gärningspersonen dragit sin fru i håret, kastat glasföremål mot huvud, kastat blomkruka mot huvud, rispat med kniv, tryckt in sin frus ansikte i bokhylla, vält bord över sin fru, knuffat omkull sin fru, dragit sin fru längs golvet samt dunkat hennes huvud i golvet. Våldet, som var upprepat i stor omfattning, orsakade smärta, skrapsår, sårskador, bula, blånader, blodvite, näsblod, kala fläckar, öronsus och ärrbildningar. I övrigt var frun så rädd att hon vissa nätter valde att sova i en närliggande skog, tvättstuga eller soprum.¹⁹⁵

Bland fallen om grov kvinnofridskränkning fanns det enbart ett fall, *Brottsoffret bråkar*, där gärningspersonen inte dömdes för grov kvinnofridskränkning. Gärningspersonen var skyldig till tre fall av ringa misshandel, två fall av misshandel av normalgraden samt ett fall av olaga

¹⁹² Påföljden var ett år och tio månader i fängelse.

¹⁹³ Påföljden var två år i fängelse.

¹⁹⁴ Påföljden var två år och sex månader.

¹⁹⁵ Påföljden var två år och sex månader.

hot mot sin fru och dömdes till villkorlig dom förenat med 100 timmars samhällstjänst. Domstolen ansåg att gärningarna var av kränkande karaktär men påpekade att det hade gått månader mellan några av gärningarna samt att frun hade bråkat tillbaka. Domstolen ansåg inte att kränkningarna hade varit ägnande att allvarligt skada fruns självkänsla. I NJA 2003 s. 144 konstaterade HD att omständigheter som kan påverka bedömningen huruvida ett fall bedöms som fridskränkingsbrott eller inte kan vara att konflikten som leder till våldet har varit ömsesidig, om våldet är ömsesidigt eller om gärningarna grundar sig i vårdnadstvister eller skilsmässor.¹⁹⁶ I rättsfallet *Nödvärn?* bråkade det manliga brottsoffret tillräckligt för att ge den kvinnliga gärningspersonen skador, det rörde sig alltså om ömsesidigt våld där båda parterna yrkade på nödvärn. De styrkta gärningarna bestod av fyra fall av misshandel av normalgraden samt två fall av olaga hot, inte helt olika gärningarna i fallet *Brottsoffret bråkar*. I *Nödvärn?* dömdes den kvinnliga gärningspersonen till ett års fängelse. I ett tredje rättsfall *Nödvärn mot nödvärn* fanns dokumentation på skador på både det manliga brottsoffret och den kvinnliga gärningspersonen. Det manliga brottsoffret hade tidigare anmält den kvinnliga gärningspersonen för misshandel vid fyra tillfällen. HovR konstaterade att det inte var bevisat att våldet inte hade skett i nödvärnssyfte och följderna blev att HovR ogillade åtalet om grov fridskränkning i helhet.

Om vi vänder blicken mot grov fridskränkning var det fyra fall som rubricerades som annat än grov fridskränkning. En av dem är *Klockan tickar*. Där dömdes den kvinnliga gärningspersonen för fyra fall av misshandel istället för grov fridskränkning. Domstolen motiverade valet av brottsrubriceringen med att våldsgärningarna, som förvisso ansågs som allvarliga, låg för långt ifrån varandra i tiden. Den första våldsgärningen skedde i februari 2008 och nästa våldsgärning skedde september 2010, alltså med ett mellanrum på två år och sju månader. De resterande våldsgärningarna skedde inom en period av nio månader. Ett annat fall som inte bedömdes som ett fall om grov fridskränkning är *Världens finaste tjej*. I det fallet blev den kvinnliga gärningspersonen dömd för ett fall av ringa misshandel samt tre fall av misshandel av normalgraden. Våldet, som domstolen ansåg mindre allvarligt, bestod av slag med öppen och knuten hand mot ansikte, huvud och kropp. Våldet resulterade i smärta, näsblod, bulor, blånader, blodvite och fläskläpp. Domstolen ansåg inte att det manliga brottsoffret var underställt det kvinnliga brottsoffret och av den anledningen ansåg domstolen att det inte rörde sig om ett fridskränkingsbrott. Den kvinnliga gärningspersonen dömdes till villkorlig dom förenad med 100 timmars samhällstjänst. I rättsfallet *Ett enda slag* bestod

¹⁹⁶ NJA 2003 s. 144, (s. 267 f.).

gärningarna av ett slag mot brottsoffrets kropp, slaget orsakade smärta och blånader. Övriga gärningar i fallet var att den manlige gärningspersonen två gånger hade hotat det kvinnliga brottsoffret till livet och spottat på brottsoffret två gånger. Domstolen bedömde inte gärningarna som särskilt allvarliga men tillsammans ansågs de utgöra upprepade kränkningar ägnade att allvarligt skada brottsoffrets självkänsla. Den manlige gärningspersonen dömdes för grov kvinnofridskränkning och tilldömdes nio månader i fängelse.

I fallet *Borderline* dömdes den kvinnliga gärningspersonen för grov fridskränkning. Enligt ett läkarintyg var inte den kvinnliga gärningspersonen psykotisk men var diagnostiserad med en borderlinestörning. Domstolen ansåg att brottsligheten var nära kopplad med hennes psykiska ohälsa och därmed bestämdes hennes påföljd för grov fridskränkning till skyddstillsyn med en föreskrift om att hon skall fortsätta sin behandling mot psykisk ohälsa. I fallet *Neurologiskt funktionshinder* led den manlige gärningspersonen av en lättare neurologisk funktionsstörning och hade fått en god man tilldelad honom. Gärningspersonens psykiska funktionsstörning var inte enligt domstolen tillräcklig för att frångå fängelsepresumtionen och han dömdes till fängelse i tio månader för grov kvinnofridskränkning.

I fallet *Falskt vittnesmål* erhöll den manlige gärningspersonen en straffreducering med anledning att två år hade passerat mellan den sista gärningen och TR:s domslut. HovR ansåg i fallet att straffvärdet var elva månader men dömdes gärningspersonen till nio månader i fängelse. I *Benbrytaren* var tiden som passerat mellan brott och TR:s domslut två år och fyra månader. Här konstaterade HovR att tiden som passerat inte var ovanligt lång och därför skulle tiden som förflutit mellan brottslighet och domslut inte påverka straffmätningen. Den manlige gärningspersonen dömdes till ett års fängelse, vilket motsvarade straffvärdet i fallet, för grov kvinnofridskränkning. I rättsfallet *Ammande mamma* hade även en längre tid passerat, vilket resulterade i att en gärning om ofredande preskriberades.

I rättsfallet *Det var en olyckshändelse* var brottsoffret gravid vid två av misshandelstillfällena. TR höjde straffvärdet för de två gärningarna. HovR höll inte med och konstaterade att det försvårande faktum att brottsoffret varit gravid vid två tillfällen då hon utsatts för våld redan beaktades genom att brotten rubricerades som grov kvinnofridskränkning. I fallet *Neurologiskt funktionshinder* skedde även två av misshandelstillfällena mot brottsoffret när hon var gravid. Ett tredje misshandelstillfälle ägde rum efter förlossning och bestod i slag mot brottsoffrets mage. Här beaktades inte att våldet riktats mot en gravid kvinna utan domstolen ansåg att det kvinnliga brottsoffret var särskilt utsatt eftersom hon inte kunde tala svenska och inte hade eller hade haft möjlighet att skaffa en social umgängeskrets. I ett tredje rättsfall,

Fysiskt svagare, var brottsoffret inte gravid men domstolen vid bestämmande av brottsrubricering konstaterade att våldet varit riktat mot det fysiskt och socialt svagare kvinnliga brottsoffret. Domen innehöll ingen förklaring till detta konstaterade.

5.4 Avslutande kommentar

Införandet av fridskränkingsbrotten motiverades av bekämpandet av mäns våld mot kvinnor och möjligheten att framhäva allvaret av brott mot närstående.¹⁹⁷ Mäns våld mot kvinnor ses som ett uttryck av ojämställdhet orsakad av en skev maktordning som bygger på uppfattningen om att kvinnors ställning i samhället är underordnad mannen.¹⁹⁸ Regeringen konstaterade att även om kvinnors våld mot män inte är lika vanligt som mäns våld mot kvinnor är våldet i de två olika könskonstellationerna precis lika allvarligt.¹⁹⁹

Om en kvinna brukat grovt våld mot en man ansåg kvinnofridskommissionen att det berodde på att kvinnan levit förtryckt i en relation där mannen hade misshandlat och hotat henne.²⁰⁰ I rättsfallsstudien finns det två rättsfall om grov fridskränkning där kvinnor dömts till långa fängelsestraff, *Hundkopplet* och *Sömlös pensionär*.²⁰¹ Brottsoffren, männen, hade inte i något av fallen brukat våld mot gärningspersonerna, kvinnorna.

Kvinnor är som förövare underrepresenterade i brottsstatistiken. Lernestedt föreslår att det delvis kan bero på att kvinnor som misstänka förövare får en mer gynnsam behandling än män inom vissa brott.²⁰² Riksåklagaren myntade uttrycket ”Kvinnorabatt”²⁰³ i en årlig rapport 2007. Rapporten återger att det finns material som pekar på att kvinnor bedöms annorlunda vid påföljdsvalet. Inom fridskränkingsbrotten dömdes betydligt färre kvinnor till fängelse än den motsvarande manliga andelen. När kvinnorna väl döms till fängelse är strafftiden kortare än männens strafftid men skillnaden är liten, enligt riksåklagarens rapport.²⁰⁴ I rättsfallsstudien dömdes elva av 16 kvinnor för grov fridskränkning, nio av dessa dömdes till fängelse. Bland männen dömdes 15 av 16 för grov kvinnofridskränkning, alla 15 män dömdes till fängelse.

¹⁹⁷ M. Andersson, s. 19.

¹⁹⁸ Prop. 1997/98:55 s. 21.

¹⁹⁹ Prop. 2012/13:108 s. 12.

²⁰⁰ SOU 1995:60, s. 412.

²⁰¹ Fängelsetiden var ett år och tio månader respektive två år.

²⁰² Lernestedt, 2015, s. 119.

²⁰³ Riksåklagaren, Åklagarmyndigheten, 2007, s. 372.

²⁰⁴ Åklagarmyndigheten, 2007, s. 372.

6. Analys

Uppsatsens genusrättsvetenskapliga perspektiv har tillhandahållit möjligheten att sätta rätten i en samhällskontext. Rättsfallen kommer således kunna analyseras i kontext med begrepp som maktstruktur och med hur samhället ser ut idag. Att ha tillgång till de skriftliga dokumenten från rättsfallen är naturligtvis inte detsamma som att sitta vid den muntliga förhandlingen vid varje fall. Det material uppsatsens författare kan analysera och dra slutsatser av är begränsat av vad domstolen har valt att ange. I fallen kan det således finnas faktorer okända för författaren. Något som inte är helt osannolikt, i rättsfallet *Kränkningar per telefon* stadgade TR sina domskäl på mindre än en sida. I rättsfallet *Soprummet som skyddsrum* bestod TR:s domskäl, om man bortser från påföljdsbestämmandet, av två meningar. Syftet i uppsatsen är emellertid att studera och utreda, med hjälp av rättsfallsstudien, om gärningspersonens kön påverkar domstolsbedömningen vid fridskränkingsbrott. Samtidigt som fridskränkingsbrotten i sig själva har undersökts. Analysen och dess slutsatser grundas således i vad som finns tillgängligt i enlighet med uppsatsens syfte.

6.1. Rättsfallsanalys

Utifrån rättsfallet *Kränkningar per telefon* är det möjligt att dra slutsatsen att våldsgärningar inte är nödvändiga för att ett fridskränkingsbrott skall anses begånget. I fallet bestod gärningarna av upprepade kränkningar i form av hot och förolämpningar via sms och telefonsamtal. Kränkningarna kunde ske upp mot 100 gånger om dagen. *Kränkningar per telefon* är emellertid det enda rättsfall i rättsfallsstudien som saknar våldsgärningar. I rättsfallet *Golv-moppen* fanns det, förutom upprepade hotelser under en längre tid, enbart ett fall av misshandel av normalgraden. Misshandeln bestod av tre till fyra slag med golvmopp och resulterade i svullnad, blånader och blodvite. Domstolen konstaterade att parternas relation i fallet hade varit av den karaktär som fridskränkingsbrotten är avsedda för. Ändå gjorde det faktum att det bara fanns en våldsgärning att domstolen inte dömde den kvinnliga gärningspersonen för grov fridskränkning. I fallet *Ett enda slag* fanns enbart en våldsgärning men det hindrade inte domstolen från att döma den manlige gärningspersonen för grov kvinnofridskränkning. Domstolen är uppenbarligen inte helt konsekvent i sina bedömningar av fridskränkingsbrotten.

I alla fall där de manliga gärningspersonerna dömdes för grov kvinnofridskränkning blev påföljden fängelse, till skillnad från de kvinnliga gärningspersonerna. Av de elva kvinnor som blev dömda för grov fridskränkning blev nio kvinnor tilldömda fängelse och två kvinnor

tilldelades skyddstillsyn förenat med behandling. Ett av fallen där den kvinnliga gärningspersonen tilldömdes skyddstillsyn är fallet *Borderline*.²⁰⁵ Där hade den kvinnliga gärningspersonen gjort sig skyldig till fyra fall av misshandel av normalgraden, sex fall av olaga hot, tre fall av ofredande samt sju fall av hemfridsbrott. Enligt ett läkarintyg var inte den kvinnliga gärningspersonen psykotisk men var diagnostiserad med en borderlinestörning. Domstolen ansåg att brottsligheten var kopplad till hennes psykiska ohälsa och bestämde hennes påföljd till skyddstillsyn med en föreskrift om att hon skulle behandlas för psykisk ohälsa. I rättsfallet, *Neurologiskt funktionshinder*, led den manlige gärningspersonen av en lättare neurologisk funktionsstörning och hade en god man. Enligt domstolen var den manlige gärningspersonens psykiska funktionsstörning inte tillräcklig för att frångå presumptionen om fängelse och han dömdes till tio månaders fängelse för grov kvinnofridskränkning. I rättsfallet *Borderline* ansågs alltså den kvinnliga gärningspersonens mentala ohälsa, borderlinestörning, bryta fridskränkingsbrottens fängelsepresumtion. Den manlige gärningspersonen med ett neurologiskt funktionshinder bröt däremot inte fängelsepresumtionen.

Tidigare nämndes rättsfallet *Kränkningar per telefon* där den kvinnliga gärningspersonen dömdes till minimistraflet för grov fridskränkning fastän hon inte brukat något våld. Det rättsfall om grov fridskränkning med mest våld som tilldömts minimistraflet är fallet *Slag med plastleksak*. Våldet i fallet bestod av sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. Våldsgärningarna var slag mot ansikte och kropp, stampningar på fötter, rivningar, slag med sko, slag med tallrik samt slag med plastleksak. Våldet resulterade i smärta, blånader, rodnader, hudskador, rivmärken och fläskläpp. Dessa två rättsfall visar tillsammans att det ryms mycket våld inom minimistraflet och att gärningspersoner kan få samma straff för väldigt olika gärningar under samma brottsrubricering. I fallen om grov kvinnofridskränkning är det rättsfallet *Ett enda slag* som med minst våld som blev tilldömt minimistraflet för grov kvinnofridskränkning. Det fall som erhöll minimistraflet för grov kvinnofridskränkning med mest våld är rättsfallet *Det var en olyckshändelse*. Våldet i rättsfallet *Ett enda slag* bestod just av ett slag mot kropp. I rättsfallet *Det var en olyckshändelse*, bestod våldet av slag, slag med batong mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, greppande av armar, knuffar med tillräcklig styrka för att få det kvinnliga brottsoffret att falla till marken. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader samt sårskada. Även här visar rättsfallen på att mängden våld kan variera en hel del från fall till fall

²⁰⁵ Det andra rättsfallet är fallet *Berusad*.

men fortfarande tilldömas minimistraflet. Minimistraflet rymmer således ett ganska brett spektrum av våld för både kvinnliga och manliga gärningspersoner.

I rättsfallsstudien finns det fyra fall som erhöill betydligt längre straff än resterande andel rättsfall. Fallen med kvinnliga gärningspersoner är *Hundkopplet* och *Sömlös pensionär*. Det längsta utdömda fängelsestraflet var två år i fallet *Hundkopplet* där den kvinnliga gärningspersonen även blev dömd för grov misshandel. Fallen med manliga gärningspersoner är *Soprummet som skyddsrum* och *Slag med tillhygge* där fängelsestraffen i båda fallen bestämdes till två år och sex månader. Våldet, när man bortser från den grova misshandeln, i fallet *Hundkopplet* bestod av slag med öppen hand, slag med ljusstake, knuffar, kast av skor samt slag med hundkoppel mot brottsoffrets kropp och underliv vid många upprepade tillfällen. I slutet av deras förhållande skedde våldet dagligen. Våldet resulterade i smärta, svullnader, blånader, sårskador och ärrbildning. I fallet om grov kvinnofridskränkning blev det kvinnliga brottsoffret i *Soprummet som skyddsrum* utsatt för slag med öppen och knuten hand mot kropp och ansikte, slag med schampoflaska mot ansikte, slag med öflaska mot huvud, slag med stol mot både kropp och huvud, sparkar mot kropp, för att den manlige gärningspersonen dragit henne i håret, kastat glasföremål mot huvud, kastat blomkruka mot huvud, rispat med kniv, tryckt in hennes ansikte i bokhylla, vält bord över henne, knuffat omkull henne, dragit henne längs golvet samt dunkat hennes huvud i golvet. Våldet orsakade smärta, skrapsår, sårskador, bula, blånader, blodvite, näsblod, kala fläckar, öronsus och ärrbildningar. Våldet hade skett upprepande gånger i avsevärd omfattning. Dessa två fall exemplifierar vilken typ av våld och skador de längsta fängelsestraffen i rättsfallsstudien motsvarar. I de fyra fallen har alla brottsoffer blivit utsatta för mycket våld. Ser man till vad våldet har orsakat i de fyra rättsfallen framgår det att de kvinnliga brottsoffren har erhållit flest och värst skador.²⁰⁶ Detta överensstämmer med statistiken som visar att kvinnor blir mer utsatta för grovt våld än män i äktenskapsliknande förhållanden.²⁰⁷

I BrB 4 kap. 4a § omnämns *gärningar* i plural. Det är inte glasklart hur många gärningar som faktiskt krävs men det finns en tumregel om att ju allvarligare gärningar det rör sig om, ju färre gärningar krävs det för att gärningarna skall rubriceras som fridskränkingsbrott.²⁰⁸ I fallet *Ett enda slag* bestod gärningarna av ett slag mot kropp samt två fall av olaga hot och två fall av ofredande i form av att gärningspersonen hade spottat brottsoffret i ansiktet. Våldet

²⁰⁶ Rättsfallen som står stadgade på föregående sida. *Hundkopplet*, *Sömlös pensionär*, *Soprummet som skyddsrum* och *Slag med tillhygge*.

²⁰⁷ BRÅ, rapport 2014:8, s. 21.

²⁰⁸ Prop. 1997/98:55 s. 133. Se även NJA 2003 s. 144, (s. 157).

resulterade sammantaget i smärta och blånader. Domstolen bedömde i det här fallet att gärningarna inte var allvarliga men att de tillsammans kunde rubriceras som grov kvinnofridskränkning och gärningspersonen dömdes till nio månader i fängelse. I rättsfallet *Världens finaste tjej* bestod de styrkta gärningarna av tre fall av misshandel av normalgraden samt en ringa misshandel och våldet bestod av slag med öppen och knuten hand mot ansikte, huvud och kropp. Våldet resulterade i smärta, näsblod, bulor, blånader, blodvite och fläskläpp. Domstolen beslutade här att inte döma för grov fridskränkning. Domstolen ansåg inte att gärningarna var allvarliga och domstolen menade även att det manliga brottsoffret inte hade varit underordnad den kvinnliga gärningspersonen. Den kvinnliga gärningspersonen tilldömdes villkorlig dom förenat med 100 timmars samhällstjänst för ovanstående våld. I fallet med den kvinnliga gärningspersonen ansågs det manliga brottsoffret inte vara underställt den kvinnliga gärningspersonen. Huruvida det kvinnliga brottsoffret var underställt den manlige gärningspersonen i rättsfallet *Ett enda slag* kommenterades inte alls. Tvärtom hade det kvinnliga brottsoffret i *Ett enda slag* försörjt den manlige gärningspersonen under perioder och den manlige gärningspersonen hade beskrivit det kvinnliga brottsoffret som dominant. De här två rättsfallen sedda i ljuset av varandra medför att man kan argumentera för att rättsfallet *Världens finaste tjej* visar exempel på den *kvinnorabatt* som riksåklagaren skrev om i sin årsrapport 2007. Ett förslag på vidare genusrättsvetenskaplig forskning skulle kunna vara att studera hur kvinnan som förövare bemöts av rättssystemet och undersöka på djupet om det finns någon grund för riksåklagarens begrepp *kvinnorabatt*. Den kvinnliga gärningspersonen i fallet *Världens finaste tjej* hade gjort sig skyldig till mer våld än den manliga gärningspersonen. Hennes gärningar bedömdes emellertid inte som allvarliga nog för att rubriceras som ett fridskränkingsbrott. Om man applicerar ett genusrättsvetenskapligt perspektiv på *Ett enda slag* och *Världens finaste tjej* och ser till samhällets maktstrukturer passar det kvinnliga brottsoffret in i föreställningen om att kvinnan är underställd mannen. Den manliga gärningspersonen dömdes således för grov kvinnofridskränkning. Han hade nämligen brukat våld enligt den skeva maktstrukturens ojämställda könsföreställningar. Det manliga brottsoffret passar inte lika bra in i den etablerade mansdominanta maktstrukturen. Snarare borde det vara han som man som brukar våld mot kvinnan och inte tvärtom. Så fastän han som brottsoffer blev utsatt för mer våld än det kvinnliga brottsoffret erhöll hans gärningsperson enbart påföljden villkorlig dom förenat med 100 timmars samhällstjänst. Det finns även andra aspekter bland rättsfallen som går att ifrågasätta ur ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Exempelvis det faktum att det kvinnliga brottsoffret bråkade i *Brottsoffret bråkar* och det ledde till att den manliga gärningspersonen inte dömdes

för grov kvinnofridskränkning. Samtidigt dömdes den kvinnliga gärningspersonen i *Nödvärn?* för grov fridskränkning fastän det var styrkt att båda parter i målet har haft skador, vilket minst sagt innebär att det manliga brottsoffret här bråkade tillbaka. När det manliga brottsoffret bråkade till den grad att den kvinnliga gärningspersonen hade dokumenterade skador dömdes ändå den kvinnliga gärningspersonen för grov fridskränkning. Utifrån dessa två rättsfall har det manliga brottsoffret haft en rätt att bråka, till och med att slå tillbaka, och fortfarande få sin gärningsperson dömd för fridskränkingsbrott. En rätt det kvinnliga brottsoffret saknade.

Påföljden för männen som dömdes för grov kvinnofridskränkning i rättsfallsstudien var alltid fängelse medan nio av de elva kvinnor som gjort sig skyldiga till grov fridskränkning dömdes till fängelse. Huruvida detta beror på att kvinnor behandlas mer gynnsamt i domstolen går inte med säkerhet att säga. Jämför man fallen *Världens finaste tjej* med *Ett enda slag* eller jämför man fallen *Borderline* och *Neurologiskt funktionshinder* utifrån det material som finns tillgängligt i de olika fallen, verkar kvinnor behandlas mer gynnsamt. I *Slag med plastleksak* dömdes den kvinnliga gärningspersonen till minimistraflet för grov fridskränkning. Gärningarna bestod av sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. Våldet och skadorna redogjordes för tidigare i rättsfallsanalysen.²⁰⁹ I rättsfallet *Droppfinger* dömdes den manlige gärningspersonen till tio månader i fängelse, alltså mer än minimistraflet, för fyra fall av misshandel av normalgraden. Våldet bestod av slag mot ansikte och kropp, sparkar mot kropp, att han knuffat det kvinnliga brottsoffret nedför en trappa samt kastat ned brottsoffret på marken. Våldet resulterade i smärta, svullnad, blodvite, blånader och ett droppfinger. Den manlige gärningspersonen dömdes till längre fängelsestraff för färre gärningar jämfört med den kvinnliga gärningspersonen. Även här kan det tyckas visa på en mer fördelaktig behandling av kvinnliga gärningspersoner. Skulle man däremot se till rättsfallet *Nödvärn?* om grov fridskränkning är det inte lika tydligt att kvinnor behandlas mer fördelaktigt. Där dömdes den kvinnliga gärningspersonen till ett år i fängelse för fyra fall av misshandel av normalgraden samt två fall av olaga hot. Våldet bestod av slag med knuten hand, örfilar, klösningar mot ansikte samt av att hon dragit i det manliga brottsoffrets halskedja. Våldet orsakade smärta, svullnader, rodnader, rivmärken, andningssvårigheter och fläskläpp. Skadorna som gärningarna orsakade liknar de skador som den kvinnliga gärningspersonen i *Slag med plastleksak* orsakade men enbart dömdes till minimistraflet för. Våldsgärningarna i *Nödvärn?* är lika många som våldsgärningarna i

²⁰⁹ Se sida 66.

Droppfinger där den manlige gärningspersonen dömdes till tio månader i fängelse. Den kvinnliga gärningspersonen i *Nödvärn?* dömdes till ett år i fängelse. Här behandlade domstolen inte den kvinnliga gärningspersonen mer fördelaktigt än den manliga gärningspersonen. Det skall dock påpekas att i *Nödvärn?* dömdes den kvinnliga gärningspersonen, utöver våldsgärningarna, även för två fall av olaga hot. I rättsfallen *Sömlös pensionär* och *Inlåst* var gärningspersonerna i båda fallen kvinnliga pensionärer. Den kvinnliga gärningspersonen i *Inlåst* erhöll straffreducering på sex månader enligt BrB 29 kap. 5 § 6 p. där straffreducering är möjligt om gärningspersonen drabbas orimligt hårt av strafftiden på grund av hög ålder eller av dålig hälsa. Den kvinnliga gärningspersonen var 70 år gammal och bedömdes fysiskt och psykiskt frisk och ändå erhöll hon straffreducering. I rättsfallet *Sömlös pensionär* var den kvinnliga gärningspersonen 67 år gammal och led av högt blodtryck och diabetes men HovR ansåg inte att detta var skäl till straffreducering. En jämförelse av dessa två rättsfall, samt en jämförelse av *Nödvärn?* och *Slag med plastleksak*, visar att kvinnliga gärningspersonen behandlas olika även i förhållande till varandra. Här kan det inte vara könstillhörighet som orsakat domstolens särskiljande bedömningar. Vad som föranledde de olika bedömningarna är däremot inte klart. Ett förhållande som kan ha föranlett de olika bedömningarna kan vara att det helt enkelt är olika domstolar som gör bedömningarna. Exempelvis var det två olika domstolar gjorde bedömningarna i fallet *Inlåst* och fallet *Sömlös pensionär*. Dock var det samma domstol som i ett fall, *Falskt vittnesmål*, ansåg att en tid på två år mellan brottslighet och domslut föranledde straffreducering men i ett annat fall, *Benbrytaren*, ansåg att två år och fyra månader i samma sammanhang inte föranledde straffreducering.²¹⁰ Det är således inte klart vad som orsakar de skilda bedömningarna.

6.2. Jämställdhetsfrämjande särreglering

Mäns våld mot kvinnor är, som bekant, ett erkänt samhällsproblem.²¹¹ Våld är emellertid generellt ett samhällsproblem²¹² och kvinnors våld mot män anses vara precis lika allvarligt som mäns våld mot kvinnor.²¹³ Grov kvinnofridskränkning motiveras bland annat av att bestämmelsen tar hänsyn till den utsatthet kvinnor har i äktenskapsliknande förhållanden.²¹⁴ Syftar bestämmelsen då till att skildra verkligheten - att kvinnor blir mer utsatta för våld i

²¹⁰ Hovrätten över Skåne och Blekinge.

²¹¹ M. Andersson, s. 72. Se även Prop. 1997/98:55 s. 21.

²¹² NCK, rapport 2014:1, s. 66.

²¹³ Prop. 2012/13:108 s. 12.

²¹⁴ Prop. 1997/98:55 s. 21.

äktenskapsliknande förhållanden? Statistiken visar att män och kvinnor blir ungefär lika utsatta för våld i äktenskapsliknande förhållanden. Däremot är våldet som kvinnor utsätts för grövre.²¹⁵ Medför det ett behov att särreglera män och kvinnor i lagen? Det är föga troligt eftersom det skulle innebära att lagtexten om misshandel skulle behöva särreglera och lyfta fram männen då män generellt är betydligt mer utsatta för våld än kvinnor.²¹⁶

En fördel med konstruktionen grov kvinnofridskränkning är möjligheten att föra statistik över just den brottsligheten. Våld mot kvinnor har på det sättet kunnat studeras på ett annat sätt än tidigare. Argumentet om synliggörandets användbarhet fungerar även till fördel för fler grupper än kvinnor. Våld är, som nämnts tidigare, ett samhällsproblem.²¹⁷ Våld mot kvinnor, våld mot män och även våld mot barn. Det är inte svårt att argumentera för att barn skall anses som en särskilt utsatt grupp. Barn, till skillnad från vuxna, kan inte lämna hemmet utan är bundna av sina förmyndare, föräldrarna, som även i vissa fall är de som utsätter barnen för våld. Ett brott om grov barnfridskränkning är således inte otänkbart. I dagsläget hamnar upprepat våld mot barn av förälder i hemmet under grov fridskränkning. I rättsfallet *Sårat rovdjur* hade den kvinnliga gärningspersonen gjort sig skyldig till sju fall av misshandel, ett av normalgraden, resten ringa och ett fall om olaga hot mot sin elva-åriga son. Domstolen bedömde att det inte rörde sig om grov fridskränkning. Kanske finns det ett behov för ett införande av ett grovt barnfridskränkingsbrott. När gärningarna i ovanstående fall inte bedömdes som grov fridskränkning medan ett fall av misshandel av normalgraden, två fall av olaga hot samt två fall av ofredande i fallet *Ett enda slag* resulterade i en dom om grov kvinnofridskränkning. Ett eventuellt problem med en särreglerande lagtext är att den kan leda vägen till fler och fler särregleringar. Lernestedt skriver exempelvis att om synliggörande skulle utgöra en del av brottsoffrets rätt till rättvisa skulle det leda till att oändliga brottsoffergrupper måste synliggöras.²¹⁸ Särregleringar kan således starta en snöbollseffekt.

Är det nödvändigt att särreglera i kvinnor i en brottsbestämmelse för att skydda dem? Erbjuder inte en könsneutral bestämmelse samma skydd? Bestämmelsen om våldtäkt könsneutraliserades 1984 med motiveringen att det inte fanns en anledning att skilja på behandlingen av brottsoffer med anledning av kön.²¹⁹ Enligt statistiken om våld utsätts män

²¹⁵ NCK, rapport 2010:1, s. 3.

²¹⁶ NCK, rapport 2014:1, s. 50.

²¹⁷ NCK, rapport 2014:1, s. 66.

²¹⁸ Lernestedt, 2010, s. 143.

²¹⁹ Berglund, s. 299.

och kvinnor ungefär lika mycket för våld i äktenskapsliknande förhållanden.²²⁰ Kvinnor är lite mer utsatta än män, speciellt gällande det grova våldet.²²¹ Bedömningen av hur allvarligt våldet är beaktas redan när domstolen bedömer huruvida våldet är ringa, av normalgraden eller är att anse som grovt. Att kvinnor generellt är fysiskt svagare än män verkar enligt rättsfallen i rättsfallsstudien inte heller vara det förhållande som föranleder kvinnors utsatta situation. I ett rättsfall påpekade domstolen att det kvinnliga brottsoffret var fysiskt svagare än den manliga gärningspersonen. Annars var gärningspersonens och brottsoffrets fysiska förhållande inget domstolen särskilt kommenterade eller beaktade.²²² I två fall fanns det gravida brottsoffer. I det ena fallet, *Neurologiskt funktionshinder*, beaktades inte det faktum att det kvinnliga brottsoffret var gravid vid två misshandelstillfällen eller att vid ett tredje misshandelstillfälle, bestående av slag mot magen, hade brottsoffret enbart dagar innan förlöst ett barn. I fallet *Det var en olyckshändelse* ansåg TR att det förhållande att brottsoffret varit gravid vid två av misshandelstillfällens som försvårande och höjde straffvärdet. HovR ändrade sedan detta med motiveringen att det förhållande att brottsoffret var gravid redan beaktades genom att gärningarna rubricerades som grov kvinnofridskränkning. Med det resonemanget skall våld mot gravid kvinna och våld mot icke gravid kvinna behandlas likadant så länge våldet har skett inom ramarna för grov kvinnofridskränkning. Domstolen lät således i rättsfallen *Neurologiskt funktionshinder* och *Det var en olyckshändelse* försvårande omständigheter, specifika för kvinnor, osynliggöras med brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning. Det kan ifrågasättas om grov kvinnofridskränkning verkligen fyller sin funktion om en bestämmelse som syftar till att synliggöra kvinnors utsatta situation lämnar försvårande omständigheter, som enbart är hänförliga för kvinnor, utan avseende.

6.3. Slutsatser

Jämlikhet och *jämställdhet* är sammanlänkade begrepp. Båda två är begrepp och koncept som lagstiftaren eftersträvar att följa och förverkliga.²²³ Det ena begreppet, jämställdhet, kan motivera ett undantag från det andra, jämlikhet. För att jämlikhet skall ge ett jämlikt resultat krävs det att könen är jämställda. När vi väl har uppnått jämställdhet – då är vi jämlika. Genom att ta hänsyn till de två könen förhållande till varandra i verkligheten gjordes ett undantag från likabehandlingsprincipen, jämlikhet, och grov kvinnofridskränkning infördes.

²²⁰ BRÅ, rapport 2014:8, s. 48.

²²¹ NCK, rapport 2010:1, s. 3.

²²² I rättsfallet *Fysiskt svagare*.

²²³ RF 1 kap. 9 §. Prop. 1975/76:209, s. 41. Se även Burman, Svensson (red.), s. 389.

I dagsläget har antalet anmälda grova kvinnofridskränkningarsbrott minskat samtidigt som anmälningsbenägenheten har ökat.²²⁴ Fram till 2012 ökade antalet anmälda brott om grov fridskränkning, efter det minskade även antalet anmälda brott här, förutom under perioden 2015 – 2016 då anmälningarna ökade igen.²²⁵ Dock skall det framhållas att mörkertalet gällande anmälandet av partnervåld fortfarande är stort.²²⁶ Verkligheten idag, av det som har statistikförts, är att män och kvinnor är ungefär lika utsatta för våld i äktenskapsliknande förhållanden. Kvinnor är ännu lite mer utsatta för våld, speciellt för grövre våld.²²⁷

Utvecklingen enligt statistiken rör sig emellertid mot färre grova kvinnofridskränkningarsbrott.²²⁸ När mäns våld mot kvinnor minskar och våldet inte längre anses vara ett uttryck för föreställningen om kvinnans underlägsna ställning, när grov kvinnofridskränkning har uppnått sitt mål att främja jämställdheten, vad händer då? Grov kvinnofridskränkning godkändes som undantag från likabehandlingsprincipen eftersom den var och är en jämställdhetsåtgärd. En åtgärd som blir överflödig när jämställdhet väl är uppnådd. *De lege ferenda* borde vara en återgång till den könsneutrala lagtext som straffrätten bygger på, en återgång till lika inför lagen. Alltså att enbart brottet grov fridskränkning kommer att kvarstå. Lagtextsutvecklingen kan även ta en annan, mindre trolig, riktning. En riktning som förespråkar fler specificerade brottsrubriceringar. Vilket hade kunnat resultera i brottsrubriceringar såsom *grov barnfridskränkning* eller *grov partnerfridskränkning*, för samkönade relationer. Oavsett vilken riktning lagen tar är det inte troligt att fridskränkningarsbrotten i framtiden kommer att finnas kvar så som de ser ut idag.

Ser man till rättsfallen *Världens finaste tjej*, *Borderline* och *Slag med plastleksak* kan det tyckas att de kvinnliga gärningspersonerna har behandlats mer gynnsamt än de manliga. Mot dessa rättsfall finns däremot exempelvis rättsfallet *Nödvärn?* där den kvinnliga gärningspersonen erhöll längre straff än den manlige gärningspersonen i rättsfallet *Droppfinger* för samma antal våldsgärningar. Ett annat fall där den manliga gärningspersonen erhöll ett lindrigt straff är *Benbrytaren*. Skadorna i fallet var smärta, rivsskador, svullnader, blånader, andnöd, blodvite, armfraktur, fraktur på finger, kapad sträng mellan tandköttet och överläppen samt revbensskador. Den manliga gärningspersonen dömdes till ett års fängelse. Samma strafftid som den kvinnliga gärningspersonen i *Nödvärn?* tilldömdes för betydligt

²²⁴ BRÅ, rapport 2014:8, s. 76. BRÅ, anmälda brott 2016, s. 14 f.

²²⁵ BRÅ, anmälda brott 2016, s. 14 f.

²²⁶ BRÅ, rapport 2014:8, s. 76.

²²⁷ BRÅ, rapport 2014:8, s. 21 samt s. 27 f.

²²⁸ BRÅ, anmälda brott 2016, s. 14 f. Se även diagram 1 i bilaga 2.

lindrigare gärningar.²²⁹ Medelstrafftiden för kvinnorna i rättsfallsstudien var 12, 4 månader i fängelse och medelstrafftiden för männen var 12, 1 månader.²³⁰ Så även om det i några av rättsfallen tycks finnas en tendens till en mer fördelaktig behandling av kvinnliga gärningspersoner är medelstrafftiden för de kvinnliga gärningspersonerna något längre än medelstrafftiden för de manliga gärningspersonerna i rättsfallsstudien. Dock är inte utdömd strafflängd alltid synonymt med gärningarnas allvar. Något som framgår i de tidigare omnämnda fallen, bl.a. *Slag med plastleksak*, *Benbrytaren* och *Droppfinger*.

Sammanfattningsvis är domstolsbedömningen gällande fridskränkingsbrotten inte enhetlig. Den oenhetliga bedömningen kan delvis härledas till kön men många av de olika bedömningarna är inte könsrelaterade överhuvudtaget. En jämförelse mellan rättsfallen *Slag med plastleksak* och *Nödvärn?*, båda med kvinnliga gärningspersoner, visar att den ena kvinnliga gärningspersonen dömdes till ett år i fängelse för fyra fall av misshandel av normalgraden samt två fall av olaga hot medan den andra kvinnliga gärningspersonen dömdes till minimistraffet för sex fall av misshandel av normalgraden, två fall av skadegörelse samt två fall av olaga hot. Men för de fall, där det ena könet har behandlats annorlunda jämfört med det andra, borde kanske en likabehandling i lagtext vara nästa bästa sätt att förespråka och verka för en likabehandling i domstol. En i dagsläget fungerande jämställdhetsfrämjande särreglering kommer nämligen inte nödvändigtvis alltid främja jämställdhet i framtiden. När utvecklingen idag visar på färre grova kvinnofridsbrott trots en ökad anmälningsbenägenhet²³¹ är det enligt mig ett tecken på att brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning snart har spelat ut sin roll och jämställdhet istället kommer att nås bättre genom jämlikhet.

²²⁹ Slag med knuten hand, örfilar, klösningar mot ansikte samt att drag i halskedja. Våldet orsakade smärta, svullnader, rodnader, rivmärken, andningssvårigheter och fläskläpp.

²³⁰ Män tilldömdes i rättsfallsanalysen minimistraffet i större utsträckning än kvinnor, 53 % jämfört med 45 %.

²³¹ BRÅ, rapport 2014:8, s. 76. BRÅ, anmälda brott 2016, s. 14 f.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner

Proposition 1975/76:209 om ändring i regeringsformen

Proposition 1983/84:105 om ändring i brottsbalken m.m. (sexualbrotten)

Proposition 1997/98:55 Kvinnofrid

Proposition 2012/13:108 Förstärkt straffrättsligt skydd vid grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning

Statens offentliga utredningar

SOU 1953:14 Förslag till brottsbalk

SOU 1995:60 Kvinnofrid

SOU 2014:71 Ett jämställt samhälle fritt från våld

Konventioner

FN:s *allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna*, antagen 10 december 1948

Rapporter

BRÅ, *Brott i nära relationer – en nationell kartläggning*, rapport 2014:8

BRÅ, *Anmälda brott – slutlig statistik*, 2016

BRÅ, *Nationella trygghetsundersökningen 2016 – om utsatthet, otrygghet och förtroende*, rapport 2017:1

NCK, *Mäns utsatthet för våld i nära relationer – mötet med hälso- och sjukvården*, rapport 2010:4

NCK, *Våld och hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*, rapport 2014:1

WHO, *Global status report on violence prevention*, 2014

Åklagarmyndigheten, *Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott: en rapport från Åklagarmyndigheten*, 2007

Litteratur

Böcker

- Andersson, Malou, *Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning: fridskränkingsbrotten som rättslig konstruktion*, 1. uppl., Iustus, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2016, Uppsala, 2016
- Andersson, Ulrika, Hur utmanas straffprocessen av samhällsvetenskapliga perspektiv på kön och våld, I: *Festskrift till Madeleine Leijonhufvud*, Norée, Annika (red.), 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007
- Andersson, Ulrika, Våld mot kvinnor - utsatta individer i strukturell och diskursiv belysning, I: *På vei: kjønn og rett i Norden*, Svensson, Eva-Maria (red.), Makadam, Göteborg, 2011
- Berglund, Kerstin, *Straffrätt och kön*, Iustus, Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2007, Uppsala, 2007
- Burman, Monica, *Straffrätt och mäns våld mot kvinnor: om straffrättens förmåga att producera jämställdhet*, Iustus, Diss. Umeå: Umeå universitet, 2007, Uppsala, 2007
- Burman, Monica, Kön, makt och diskurser i straffrätten, I: *På vei: kjønn og rett i Norden*, Svensson, Eva-Maria (red.), Makadam, Göteborg, 2011
- Diesen, Christian, *Likhet inför lagen*, Natur och kultur, Stockholm, 2005
- Gunnarsson, Åsa & Svensson, Eva-Maria, *Genusrättsvetenskap*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009
- Kleineman Jan, Rättsdogmatisk metod, I: *Juridisk metodlära*, Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013
- Lernestedt, Claes, *Dit och tillbaka igen: om individ och struktur i straffrätten*, Iustus, Uppsala, 2010
- Lernestedt, Claes, *Likhet inför lagen: rättsfilosofiska perspektiv*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015
- Peczenik, Aleksander, *Vad är rätt?: om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1995
- Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3., [utök. och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015
- Schömer, Eva, *Konstruktion av genus i rätten och samhället: en tvärvetenskaplig studie av svenska kvinnors rätt till jämställdhet i ett formellt jämlikt rättssystem*, Iustus, Diss. Lund : Univ., Uppsala, 1999
- Svensson, Eva-Maria, Genusrättsvetenskap och juridiska metoder, I: *Juridisk metodlära*, Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013

Tidskrifter

Burman, Monica, *Begreppet närstående vid våld i nära relationer – en lagtolkning av HD i lagens anda*, Juridisk Tidskrift, Nr 1 2004/05 s. 133

Lövestad, Solveig & Krantz, Gunilla, *Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden*, BMC Public Health, 2012

Nybergh, Lotta, Taft, Charles & Krantz, Gunilla, *Psychometric properties of the WHO Violence Against Women instrument in a male population-based sample in Sweden*, BMJ Open, 2012:2

Wennberg, Suzanne, *Grov kvinnofridskränkning – en problematisk brottskonstruktion*, SvJT 2000 s. 792

Elektroniska källor

Akademiska sjukhuset, Droppfinger,
<http://www.akademiska.se/sv/Verksamheter/Handkirurgi/Handkirurgiska-diagnoser/Droppfinger-Malletfinger/>, hämtad 2017-05-16

Nationalencyklopedin, jämställdhet, <http://www.ne.se>, hämtad 2017-04-04

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 2003 s. 144

NJA 2004 s. 97

NJA 2004 s. 437

NJA 2012 s. 671

Hovrätterna

Svea hovrätt mål nr B 6432–10, Stockholm, 2011-10-26

Svea hovrätt mål nr B 7979–11, Stockholm, 2012-04-27

Hovrätten för Nedre Norrland mål nr B 1269–11, Sundsvall, 2012-02-09

Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 2922–11, Göteborg, 2011-07-13

Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 3211–11, Göteborg, 2011-08-16

Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4052–11, Göteborg, 2012-11-28

Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 4672–11, Göteborg, 2012-01-10

Svea hovrätt mål nr B 8702–12, Stockholm, 2012-12-10

Hovrätten för Västra Sverige mål nr B 1281–12, Göteborg, 2012-11-29

Svea Hovrätt mål nr B 2542–12, Stockholm, 2012-11-01

Svea Hovrätt mål nr B 8902–12, Stockholm, 2012-12-04

Svea hovrätt mål nr B 337–13, Stockholm, 2013-11-12

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2663–13, Malmö, 2014-04-08

Svea hovrätt mål nr B 9723–13, Stockholm, 2015-06-10

Svea hovrätt mål nr B 11762–14, Stockholm, 2015-05-26

Svea hovrätt mål nr B 4898–15, Stockholm, 2016-02-23

Svea hovrätt mål nr B 7049–15, Stockholm, 2015-12-04

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 2226–15, Malmö, 2015-12-22

Svea hovrätt mål nr B 1710–16, Stockholm, 2016-05-11

Göta hovrätt mål nr B 943–16, Jönköping, 2016-06-14

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1375–16, Malmö, 2016-12-07

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 929–16, Malmö, 2016-05-25

Svea hovrätt mål nr B 6273–16, Stockholm, 2016-08-05

Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3178–16, Göteborg, 2016-10-19

Hovrätten över Skåne och Blekinge mål nr B 1897–16, Malmö, 2017-02-07

Svea hovrätt mål nr B 6444–16, Stockholm, 2016-09-05

Hovrätten för västra Sverige mål nr B 3892–16, Göteborg, 2016-10-12

Svea hovrätt mål nr B 8574–16, Stockholm, 2016-12-13

Svea hovrätt mål nr B 452–17, Stockholm, 2017-02-17

Tingsrätterna

Västmanlands tingsrätt mål nr B 2140–05, Västerås, 2006-09-28

Västmanlands tingsrätt mål nr B 5075–06, Västerås, 2007-01-30

Nyköpings tingsrätt mål nr B 2294–11, Nyköping, 2011-09-06

BILAGA 1

BrB 4 kap. 4a §

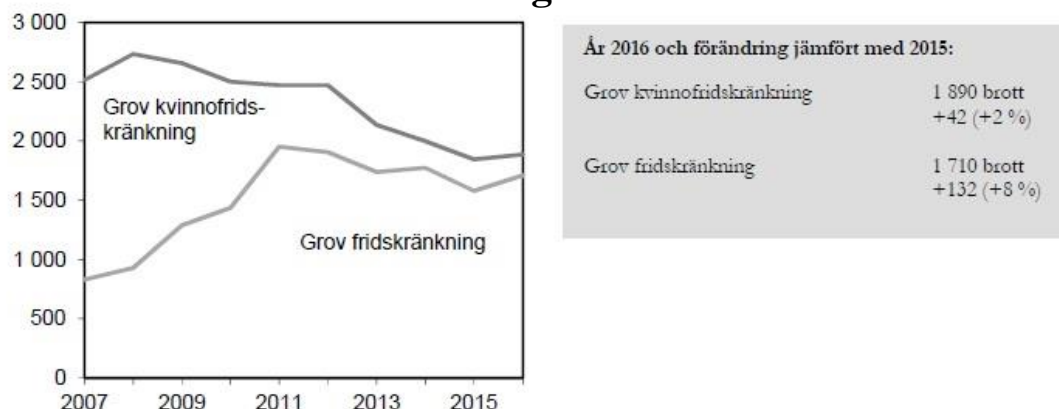
Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för *grov fridskränkning* till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för *grov kvinnofridskränkning* till samma straff.

SFS 2013:367

BILAGA 2

Diagram



Figur 6. Totalt antal fall av anmäld grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning, år 2016.

DIAGRAM 1-diagram tagen från BRÅ, Anmälda brott – slutlig statistik 2016, s. 15.

Figur 13. Skäl till att inte polisanmäla brott i en nära relation. Särredovisning för kön.

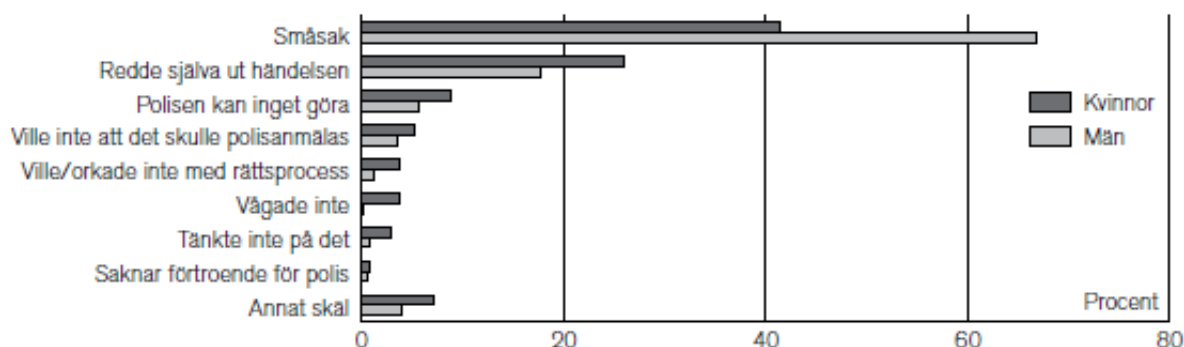


DIAGRAM 2 - diagram tagen från BRÅ, Brotts i nära relationer – en nationell kartläggning, rapport 2014:8, s. 79.



DIAGRAM 3 - eget diagram över utdömda minimistraff för fridskränkingsbrotten.

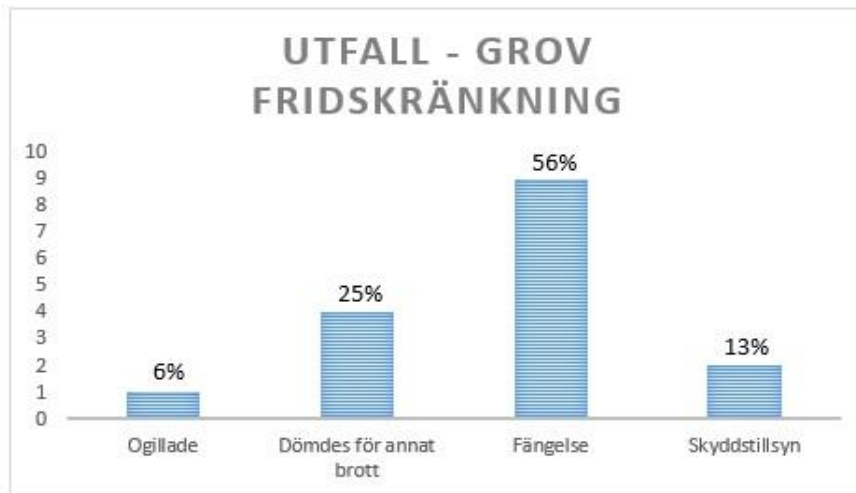


DIAGRAM 4 – eget diagram över utfallen i målen om grov fridskränkning.

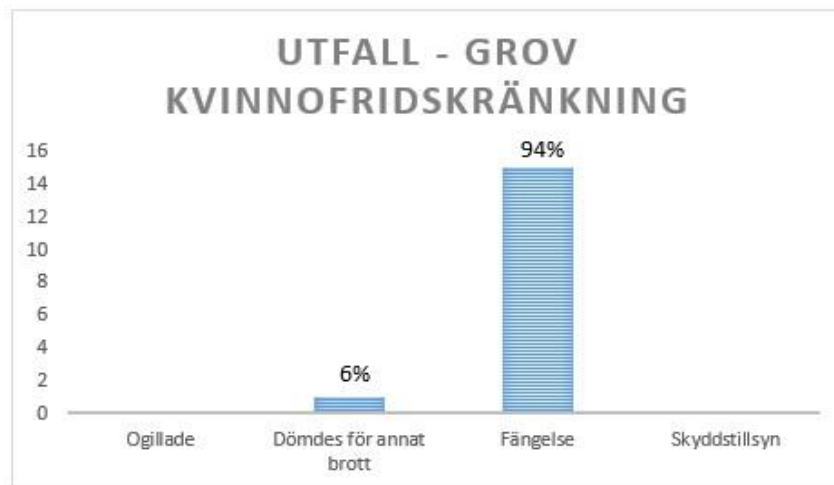


DIAGRAM 5 - eget diagram över utfallen i målen om grov kvinnofridskränkning.